

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 februari justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Anton Ångman* (C) avsgt sig uppdraget som ersättare i riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i socialförsäkringsutskottet skulle utökas från 27 till 28.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 4 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i socialförsäkringsutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Chris Dahlqvist (SD)

§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:382

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:382 Underlag för lagstiftning på det rättspolitiska området

av Ulrika Westerlund (MP)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 27 mars 2026.

Stockholm den 10 mars 2026

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Helena Swenzén

Expeditionschef

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2025/26:3919, 3921 och 3923 till justitieutskottet

*Lärare och elever
och Riksrevisionens
rapport om systemet
för lärarlegitimation*

§ 7 Lärare och elever och Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU9

Lärare och elever och

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU16

Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation (skr. 2025/26:47)

föredrogs.

Anf. 1 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! För att parafrasera kulturministern är lärare och elever en väldigt viktig del av skolan – faktiskt helt avgörande.

Det som sker i klassrummen i dag avgör hur Sverige ser ut i morgon, och varje enskild elevs möjlighet att bestämma sin egen framtid måste säkras. Därför är det bedrövligt att svensk skola befinner sig i en sådan allvarlig situation som den gör och har gjort under väldigt många år. Alltför många klarar inte grundskolan, och matematik- och läskunskaperna är alarmerande dåliga. Samtidigt vittnar lärare om att hot och våld har blivit en del av vardagen på många platser.

Sverige hade en gång en regelstyrd kunskapsskola i världsklass. Den skolan ska vi återupprätta. Liberalerna vill se en kunskapsskola där fokus ligger på det mest grundläggande: att läsa, skriva och räkna. Vi vill ha en trygg skola med tydliga krav och höga förväntningar på alla elever oavsett bakgrund. Skolan måste tillbaka till grunderna. Det är särskilt viktigt för de barn som behöver skolan allra mest.

Fru talman! Skolans kvalitet avgör inte bara individers livschanser utan också hela Sveriges framtid. En bra skola stärker kompetensförsörjningen, tillväxten och vårt lands konkurrenskraft. Den är också en demokratisk institution. Genom utbildning stärks människors frihet och makt över sina egna liv. Därför är det avgörande att skolan fungerar bättre än vad den har gjort.

Fru talman! En av de största utmaningarna är lärarbristen. Fler måste vilja välja att bli lärare, och fler måste vilja stanna kvar i yrket. För det krävs strukturella förändringar. Vi går därför fram med att reglera lärares undervisningstid för att ge lärarna rimliga förutsättningar att klara sitt krävande och viktiga arbete. Vi arbetar också med att reglera klasstorlekarna för att varje elev ska bli sedd och få det stöd som krävs. Detta är sannolikt de två viktigaste reformerna för att göra läraryrket attraktivt igen. Lärare ska inte behöva stå ensamma med överfulla klassrum och en ohållbar arbetsbörda. De ska kunna fokusera på undervisning och på sina elever.

Samtidigt skärper vi kraven till lärarutbildningen och satsar på karriärtjänster, behörighetsgivande utbildning och kvalitetshöjande insatser. Läraryrket kan inte lyftas med enskilda punktinsatser. Det krävs strukturella reformer, bättre arbetsmiljö och rimligare villkor. Det är därför vi går fram med så många förslag samtidigt.

Fru talman! En annan allvarlig utmaning är långtidsfrånvaron. Alltför många elever försvinner från undervisningen under alltför lång tid. Det är inte bara ett skolproblem; det är ett samhällsproblem. Därför satsar vi på skolsociala team som kan arbeta uppsökande tillsammans med socialtjänst och andra aktörer för få tillbaka elever till skolan.

Vi satsar också på mindre undervisningsgrupper. Den som har varit borta länge från skolan ska inte kastas in i ett stort klassrum utan stöd. Elever som har haft hög frånvaro behöver en mjukare väg tillbaka med mer individanpassad undervisning och fler vuxna runt sig. Det är så man bryter frånvaro och återupprättar både den regelbaserade kunskapsskolan och skolgången för den enskilda eleven.

Fru talman! Vi liberaler har länge varit tydliga med att svensk skola behöver ett starkare statligt ansvar. Kommunaliseringen har bidragit till de enorma skillnader vi ser i dag mellan olika skolor i olika delar av landet. Om man bryr sig om alla Sveriges elever i alla Sveriges kommuner är det oansvarigt att inte stödja ett förstatligande av svensk skola. Ett statligt huvudmannaskap är det mest effektiva sättet att säkra likvärdighet och stabil finansiering och att samtidigt höja läraryrkets status.

Men oavsett huvudmannaskap måste vi stärka grunderna i svensk skola. Under många år har skolsystemet avreglerats i en omfattning som gjort att sådant som tidigare var självklart inte längre är det. Skolbibliotek har försvunnit, och läroböcker har ersatts av lösblad och skärmar i saccosäckrum. Samtidigt har fokus på faktakunskaper fått stå tillbaka på ideologiska grunder.

Detta håller vi nu på att ändra. Vi satsar på fler speciallärare, bemannade skolbibliotek och riktiga böcker i skolan. Vi stärker läsinläringen och ser över läroplanerna för att åter sätta kunskapen i centrum.

Fru talman! Vi gör också spetsklasser och spetsutbildningar permanenta. Det finns elever i svensk skola som lär sig mycket snabbt och som behöver större utmaningar. De ska också få möjlighet att utvecklas fullt ut. Detta provocerar kanske varma anhängare av jantelagen och därmed också delar av denna kammare. Men vår utgångspunkt är enkel: Varje elev ska mötas av så höga förväntningar som möjligt. Att ställa krav och att ha förväntningar är att bry sig. Skolan ska inte hålla tillbaka elever som kan springa fort, utan den ska se till att alla elever springer så långt de kan.

Fru talman! Svensk skola har karakteriserats av decentralisering och otydlighet. Det vi nu gör är att återupprätta grunderna. Vi stärker kunskapsuppdraget, vi förbättrar lärarnas arbetsmiljö, vi tar tag i lärarbristen, vi bryter långtidsfrånvaron och vi ser till att fler elever faktiskt lär sig mer i skolan. Vi gör detta för att vi vet att klassresan börjar i klassrummen.

Jag yrkar bifall till förslagen i de båda betänkandena och avslag på samtliga reservationer.

Jag ska också säga något om lärarlegitimationer. På grund av de brister jag har påtalat tar vi viktiga steg för att stärka lärarlegitimationen. Vi vill bötfälla skolor som har satt i system att anställa obehöriga, avskaffa undantaget från legitimationskravet och skydda lärares yrkestitel. Vi gör detta för att stärka lärarnas status och för att se till att lärarlegitimationen fungerar effektivt.

(Applåder)

Anf. 2 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Joar Forssells anförande var bra och trevligt.

Jag tror att de flesta i kammaren är överens om vilka utmaningarna är, men det finns några saker som Centerpartiet tycker är särskilt anmärkningsvärda med svensk skola och dess utveckling på senare tid. Sverige har flest obehöriga elever i hela EU och OECD, och under Tidö kommer det att slå svenskt rekord. Aldrig förr har så många elever lämnat svensk skola utan att kunna gå vidare och få en utbildning och ett yrke.

Vi har också störst andel lärare utan full lärarutbildning i hela EU och OECD. Som svar på det vill regeringen utbilda färre lärare. Vi har också flest elever som mår dåligt. Som svar på det vill regeringen ta bort rätten för elever att påverka sin skolgång. Jag har lite svårt att se att det här är rimliga, relevanta och effektiva svar på de enorma utmaningar som finns på riktigt. Det är unikt hur det ser ut i Sverige jämfört med i alla andra länder.

Jag förstår fortfarande inte varför regeringen vägrar öppna upp för möjligheten att låta exempelvis elever som har godkänt i genomsnitt få söka till yrkesprogram. Varför vill man utbilda färre lärare när det är lärare som behövs? Och varför vill man ta bort elevinflytandet från svensk skola när all vetenskap visar att det stärker lärandet? Detta skulle jag uppskatta att få svar på.

Anf. 3 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Niels Paarup-Petersen, för den konstruktiva tonen och de fina, goda frågorna! Jag tror att vi känner samma frustration över hur det har sett ut i svensk skola under lång tid.

Det är valår, och Niels Paarup-Petersen befinner sig i opposition. Jag förstår att ledamoten vill lägga fram det så som han gör, men jag tror att alla förstår att svensk skola inte är något man vänder över en natt. Svensk skola är något som tar lång tid att förändra, särskilt när det handlar om så strukturella saker som Niels Paarup-Petersen tar upp i sitt anförande. Jag är rätt säker på att de som lyssnar på den här debatten begriper det.

Den sista frågan får ledamoten gärna upprepa. Jag är inte säker på att jag förstod den rätt.

När det gäller lärare och lärarbristen är det helt avgörande att man har lärarledd undervisning och utbildade lärare. Det är därför det är viktigt med lärarlegitimationen, det är därför det är viktigt att det ska vara en skyddad titel och det är därför det är viktigt att läraryrkets status höjs. Jag nämnde också flera andra saker i mitt anförande som är viktiga.

Det stämmer att vi gör förändringar av lärarutbildningen. Det vi framför allt gör är att höja kraven och därmed anslagen per student. Så skulle jag beskriva det. Vår tanke med det är att öka genomströmningen, alltså att fler personer som börjar på lärarutbildningen också ska avsluta den.

Ett stort problem i dag är att vi tar in väldigt många studenter på lärarutbildningen som inte avslutar sina studier och faktiskt blir lärare. Om man vill ha många lärare handlar det inte om hur många som börjar på lärarutbildningen, utan det handlar om hur många som blir lärare efter att ha gått lärarutbildningen.

Anf. 4 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag och Joar Forssell är överens om det matematiska i att antalet lärare avgörs av hur många som kommer ut, inte hur många som kommer in. Regeringens egen utredning slår fast att det kommer att komma ut 1 000 färre lärare. Det är den siffran jag har som utgångspunkt. Det handlar alltså inte om antalet som kommer in utan om antalet som kommer ut.

Jag tror inte att det finns någon grundläggande fysisk omöjlighet när det gäller att satsa på att ge lärarutbildningarna bättre förutsättningar, utan att minska antalet. Man kan faktiskt ge mer pengar till lärarutbildningen utan att det kommer ut färre lärare. Man kan fortsätta att ha många lärare som kommer ut. Det går att kombinera de två sakerna, men det kostar mer. Det är vi överens om. Det går att få ut fler lärare samtidigt som de får en bättre utbildning, vilket vi är överens om att de ska ha.

Jag är helt med på att man inte kan vända ett skolsystem över en natt. Den utmaning jag ser är att ni vänder det åt fel håll, Joar Forssell. Det är fortfarande en utmaning, även om det inte kommer att ske över en natt, för ni vänder det så att det blir färre lärare som utbildas. Det tror jag inte är en bra vändning. Ni vänder det så att fler elever slås ut. Det tror jag inte är en bra utveckling. Ni vänder det så att eleverna förlorar sitt elevinflytande, som vetenskapligt har dokumenterats vara en förutsättning för bra lärande.

Jag förstår inte hur det här kan vara en bra vändning av skolan om vi vill få fler elever att klara skolan och få fler lärare.

Anf. 5 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tänkte fortsätta med matematiken. Jag hade ganska goda betyg i matematik, men inte exceptionella. Jag vet inte hur det står till med ledamoten.

Om man vill att fler personer ska vara lärare, alltså inte bara gå ut utbildningen utan också arbeta som lärare under lång tid, helst hela yrkeslivet, vill man från början se till att folk klarar lärarutbildningen och att genomströmningen är hög. För att få till stånd detta behöver man ha en större summa pengar per student. Det är inga konstigheter – så långt verkar vi vara överens.

Jag tror också att vi behöver öka söktrycket per plats på lärarutbildningen. Vi behöver få in studenter som har en större kunskap med sig in från skolan när de börjar på lärarutbildningen, för då ökar möjligheterna att klara utbildningen. Ett sätt är såklart att minska antalet platser. Ett annat sätt är att se till att läraryrket blir mer attraktivt så att fler personer vill söka utbildningen och bli lärare. Det är därför viktigt med alla de saker vi gör för arbetsmiljön, möjligheterna för lärare att göra karriär, förstärkningen av lärarlegitimationen och så vidare. Det är ytterligare en sak.

Det handlar inte bara om hur många som kommer ut, utan det handlar också om hur många som sedan fortsätter som lärare, alltså hur många som inte lämnar yrket och kommer ut en gång till. Det är klart att om man examinerar jättemånga lärare som sedan slutar att utöva sitt yrke blir det inte så många lärare kvar. Det är därför det är så viktigt med till exempel den reglerade undervisningstiden, för det är ett sätt att se till att lärarna faktiskt vill stanna kvar och fortsätta att vara lärare.

Jag och regeringen är övertygade om att vi med vår politik får fler lärare i svensk skola därför att det blir ett bättre söktryck, fler som klarar utbildningen, en ökad genomströmning och fler som vill fortsätta att vara lärare i stället för att vi har många som kommer in på utbildningen, kanske inte klarar den och sedan inte vill fortsätta som lärare.

(Applåder)

Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Det finns så många frågor men så lite tid.

Det är valår – vi kan diska av den saken direkt, fru talman. Vi i Miljöpartiet tänker att vi kanske ska ha större inflytande efter valet. Vi får se vad Liberalerna gör efter valet och om vi möts här i kammaren då eller inte.

Jag vill prata lite om vad som gör ett yrke, till exempel läraryrket, attraktivt. När man frågar ungdomar vad som är viktigt när de väljer jobb pratar många om att de vill ha ett meningsfullt jobb som gör skillnad för människor. Jag har inte hört någon säga: ”Det är väldigt attraktivt för mig att det är ett legitimationsyrke. Därför kan jag bli sjuksköterska, lärare eller psykolog. Det spelar inte så stor roll vilket.”

Lärarutbildningarna är störst på våra lärosäten, så det är ett populärt yrke. Det ska vi komma ihåg. Det är bara inte tillräckligt populärt bland tillräckligt många med tillräckligt bra kunskaper. Jag skulle vilja att fler svarar ”lärare” när man frågar dem vad deras drömyrke är. Arbetsmiljön är dålig, arbetsförhållandena är dåliga, pressen är hög och man känner inte att man kan göra ett bra jobb gentemot sina elever. Det är typiskt oattrak-

tivt för vilket jobb som helst om arbetsmiljön är dålig och risken för sjukskrivning är hög.

Nu går vi in i en tid – 5, 10 eller 15 år – med stora liberala reformer på utbildningsområdet. En del av dem kommer Miljöpartiet att stå bakom, men kanske inte alla. Min oro är att det här kommer att sätta en otrolig press på skolsystemet. Vi vet redan att det kommer att examineras färre lärare. Min oro är att vi inte tar tag i det som behöver tas tag i redan nu.

Det finns bra skolor nu som har bra resultat. Jag vill veta vad Liberalerna gör här och nu för att se till att skolan får tillräckliga resurser för sitt uppdrag.

Anf. 7 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det var många frågor och påståenden i en härlig mix från ledamoten. Jag ska försöka gå igenom dem.

(CAMILLA HANSÉN (MP): Pengarna, ledamoten!)

Det är inte bara valår och festivalår, utan det är också finalår för den här debatten. Det sista gången vi har en sådan, så jag förstår att det hänger många frågor i luften.

Jag tar det från början. Legitimationen nämnde ledamoten i början av sin replik. Det är klart att legitimation ger en tyngd till ett yrke. Det ger den ju till läkaryrket, psykologyrket och många andra yrken. Jag vet inte, jag har inte kollat upp det själv, men jag kan inte tänka mig att Miljöpartiet vill avskaffa läkarlegitimationen eller psykologlegitimationen. Om man inte vill göra det, är det då så att man vill signalera att man inte tycker att läraryrket är så viktigt?

För mig är det uppenbart att läraryrket är ett yrke som påverkar människors liv mycket. Det påverkar faktiskt hela samhället, men det påverkar den enskilda människans liv så mycket att det måste finnas en legitimation, både för status och för att säkra kvaliteten och kunskapen som en lärare besitter genom legitimationen. Legitimationen är bärande, och den är det i många yrken. Jag tror att det är många som skulle vara intresserade av att höra om det är så att Miljöpartiet vill ta bort legitimationen på massor av andra yrken. Det vore ju nästan revolutionerande.

Läraryrket är ett populärt yrke, säger ledamoten, och exemplet på det är att det börjar många på lärarprogrammet. Det är sant att det börjar många på lärarprogrammet. Det var också så i riksdagen, i alla fall ett tag, att lärarutbildningen var den vanligaste utbildningen bland ledamöter. Det är såklart bra, för lärare är ofta samhällsintresserade och säkert duktiga på att tala. Men det ser ju ut så på lite olika ställen – det finns en hel del lärare bland kollegorna även i andra yrken därför att lärare hoppar av. Det är problemet. Vi måste helt enkelt se till att lärare vill stanna i läraryrket.

Anf. 8 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Det är möjligen så att jag ställde många frågor, men jag tror inte att jag någonstans antydde att legitimationer skulle avskaffas. Däremot kommer vi att debattera en misslyckad liberal reform om lärarlegitimation som inte har lett till att yrket är mer attraktivt. Vi är inget revolutionärt parti, snarare ett grönt parti. Jag har heller inte hört någon

som verkligen säger: Vad är mitt drömjobb? Vilket som helst, bara det är ett legitimationsyrke.

Joar Forssell glömde svara på det här: Var finns Liberalernas finansiering för en bra skola här och nu för eleverna som går i skolan fram tills de här reformerna är genomförda och får effekt? Vi pratar ju om 10, 15, 20 år tills man ser effekt av en förändrad lärarutbildning – en lärarutbildning som är förändrad i marginalen. Vad gör ni här och nu?

Min oro är också att ni sjösätter alla de här stora reformerna men är inte beredda att finansiera dem. Det svensk skola behöver är skickliga lärare som har tillräckligt med tid med sina elever. Får vi inte det kommer de här reformerna inte att spela någon roll. Då kommer de bara att vara en extra arbetsbörda, som också är en risk för svensk skola.

Vi har ju ändå det gemensamt att vi vill att svensk skola ska vara ett flaggskepp. Vi vill att den ska vara bäst i världen. Då måste vi ha större säkerhet kring vad som händer här och nu och att förändringarna verkligen får effekt. Där spelar pengarna en roll, så jag vill höra om Liberalernas planer för finansiering av alla de här reformerna.

Anf. 9 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Återigen tack för frågorna! Jag går jättegärna in på det.

Vi gör jättemycket här och nu, både saker som sker nu och saker som kommer att ske i framtiden. Det tror inte jag att någon tycker är märkligt. Även om det finns behov här och nu måste man fortfarande göra strukturella reformer för att stärka skolan på lite längre sikt.

Nu låter det på Miljöpartiet som att man är emot att stärka skolan på strukturell nivå därför att man vill göra satsningar här och nu. Liberalerna tycker inte att det finns någon motsättning där. Ibland kan det i skoldebatten låta lite som att man ska välja det ena eller det andra. Vi ska göra båda. Det kan man göra om man prioriterar det, och Liberalerna vill prioritera det.

Vi satsar på skolsociala team, mindre undervisningsgrupper och böcker. Jag är faktiskt väldigt glad för att jag har hört ledamoten Hansén själv säga flera gånger att Miljöpartiet står bakom Liberalernas syn på att böcker och litteratur behöver vara en större del av både elevers vardag och undervisningen i sig. Jag är glad för att Liberalerna fick igenom det här också under januariavtalet, när Miljöpartiet satt i regeringen tillsammans med Socialdemokraterna. Då fick vi också igenom satsningar – kanske inte riktigt lika stora satsningar, men vi fick i alla fall igenom frön till det som vi har gjort under den här mandatperioden. Det får jag säga att jag är väldigt tacksam för.

Vi har gjort saker i dåtiden. Vi gör saker i nutiden. Allt det som jag nämner nu kostar pengar, och det är pengar som vi lägger på skolan. Vi satsar jättemycket pengar på skolan, det vet alla som läser budgeten, och det kommer vi att fortsätta göra.

Men alla reformer kostar inte pengar, och reformer måste göras oavsett vad man gör här och nu. De sakerna står inte mot varandra. Det tycker jag är ett märkligt perspektiv, som jag uppfattar återkommer i skoldebatten och i alla möjliga debatter i den här kammaren. Man tror att det ena måste ställas mot det andra. Så är det ju inte. Vi måste kunna göra både och, för både och behövs. Det behövs satsningar och pengar här och nu, och det behövs också strukturella reformer.

(Applåder)

Anf. 10 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Jag reagerade på några saker i Forssells anförande, bland annat att han talade om att skolan styrs på ideologiska grunder.

Jag vill säga att det i så fall är Liberalernas ideologiska grunder som är styrande i svensk skola. Det är trots allt ni som har varit ansvariga för alla de stora reformer som har genomförts i svensk skola de senaste decennierna. Om ni menar att vi i dag har en flumskola där eleverna har alldeles för mycket inflytande är det ju ni som har misslyckats med ert projekt. Jag vet ju att Jan Björklund talade om att flumskolan ska bort, men om ni menar att vi fortfarande är kvar i det är det ju Liberalerna som har misslyckats med det uppdraget.

Jag vill också säga att jag tycker att de reformer som kommer från Liberalerna och regeringen – ibland är det svårt att veta om det är Liberalerna eller regeringen som talar – är kraftigt ideologiskt styrda.

Ett exempel är när Simona Mohamsson säger att det behövs en kulturförändring i svensk skola där vi avskaffar elevinflytande. Det är knappast förankrat i vetenskap eller vad som efterfrågas av svenska lärare. Att det skulle vara ett problem att elever har inflytande i skolan är något som ni har hittat på. Självklart är det läraren som ska leda undervisningen; det är vi alla överens om. Men det finns noll forskningsstöd för att det skulle göra svensk skola bättre att eleverna inte får ha inflytande. Det finns noll forskningsstöd för att det skulle bli bättre om lärare får straffa elever eller om elever ska plocka skräp, som Simona Mohamsson sa.

Jag blir lite fundersam och undrar vad Forssell egentligen menar med ideologiskt styrd skola och varför ni tidigare har misslyckats så fatalt med att genomföra de reformer som ni menar krävs.

Anf. 11 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag kan börja med en reform som vi genomförde för länge sedan som verkligen var ideologiskt liberal men som Vänsterpartiet på sätt och vis hjälpte till med. Det var när vi införde skola för alla barn i Sverige. Då fanns inte Vänsterpartiet; då var Vänsterpartiet en del av Socialdemokraterna. Man bröt sig ur senare. Men på sätt och vis var ju Vänsterpartiet med och genomförde den liberala skolreform som vi gjorde när vi införde skola för alla, och det var väldigt ideologiskt. Det ska jag ge Vänsterpartiet rätt i.

När det gäller elevinflytandet har vi aldrig sagt att vi är emot att man har elevråd eller elevkårer eller organiserar sig som elev. Det förstår jag ligger Vänsterpartiet varmt om hjärtat. Däremot är det läraren som ska bestämma i klassrummet och över undervisningen.

Det finns exempel på ideologiska experiment där elevinflytandet har gått för långt. Det var länge sedan, men jag gick på en grundskola där vi hade en majoritet av elever och föräldrar i skolans styrelse. Det var kanske att ta det lite väl långt. Det var Socialdemokraterna som införde det; möjligen var Vänsterpartiet med. Det känner jag inte till.

Ett annat ideologiskt exempel var när vi införde en-till-en och att alla elever skulle ha skärmar och lägga böckerna åt sidan. Då gick jag också i skolan, och min skola var först i Sverige med att ha en dator per elev. Det var väldigt ideologiskt. Det var inte drivet av forskning.

Det vi säger nu är att vi ska gå tillbaka till en regelstyrd kunskapsskola som sätter just sakkunskap, riktig kunskap och ordentlig, genuin undervisning i centrum och som rör sig bort från de här ideologiska idéerna, som ju faktiskt inte fungerar. Men på ett filosofiskt plan – om vi ska röra oss där i den här debatten, fru talman – kan man självklart hävda att alla politiska förslag i någon mening är ideologiska. Utan idéer skulle vi inte kunna ha politik, så i det får jag väl återigen ge Vänsterpartiet rätt.

Anf. 12 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Forssell för erkännandet att jag till viss del kan ha rätt.

Jag vill återkomma till att det inte finns något forskningsstöd för att det skulle vara positivt att ta bort elevinflytandet. Jag vill understryka att det Mohamsson har sagt är att elevinflytandet bör avskaffas, men nu uppfattar jag det Forsell sa som att detta inte stämmer och att man faktiskt menar att det ändå ska finnas elevinflytande i svensk skola. Det är i så fall ett positivt besked.

Jag vill återgå till en annan fråga. Forssell talade i sitt anförande en del om legitimationssystemet. Det är ju så att det legitimationssystem vi har i dag är fullt av undantag, och detta är ett mycket stort problem. Undantagen utnyttjas också ganska systematiskt i olika skolformer. Bland annat har både friskolor och kommunala skolor som har undervisning på engelska undantag från kravet på svensk lärarlegitimation. Vi i oppositionen är eniga om att detta undantag bör tas bort.

Mohamsson sa den 25 september 2025 att det krävs en lagändring som tar bort detta undantag för skolor som undervisar på engelska. Vi har trots det inte sett några förslag från regeringen. Ni ställer er inte bakom det förslag som vi i oppositionen har lagt fram med anledning av den rapport i vilken Riksrevisionen pekar på att det är ohållbart att det finns så många undantag och att det inte leder till att vi får tillräckligt många behöriga lärare i svensk skola.

Jag undrar helt enkelt: Kommer regeringen att agera i den här frågan?

Anf. 13 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Bortom rubrikerna – jag har också läst de rubriker som ledamoten refererar till – har jag i samtal med mina liberala kollegor och med regeringsföreträdare läst det som att vi inte är emot allt elevinflytande för att det är elevinflytande. Däremot tycker vi att man som elev inte ska få bestämma över undervisningen och dess innehåll, undervisningens upplägg och vad lärarna gör. Klassrummet måste styras av läraren.

Det kan för den som lyssnar till debatten vara intressant att höra att vi här i riksdagen har vad ledamöterna skämtsamt kallar för elevråd. Där har vi inflytande över saker som hur lokalerna ser ut eller matsedeln i brickmatsalen här i huset. Den typen av inflytande över arbetsmiljön och liknande är såklart mycket mindre problematiskt.

Liberalerna vill avskaffa alla undantag i lärarlegitimationen. Vi vill också bötfälla skolor som har satt i system att anställa obehöriga lärare, och vi vill se till att skydda lärarnas yrkestitel. Där är vi alltså eniga i sak.

Jag vet, fru talman, att Vänsterpartiet till skillnad från Socialdemokraterna aldrig har suttit i regering – Vänsterpartiet bröt sig ju ur. Det är lite knivigare än att vara i opposition, för man måste komma överens allihop

tillsammans. Då tar det lite längre tid. Man kan inte bara slänga ur sig förslag i kammaren, utan man måste bereda saker, förhandla saker och utreda saker. Vi har ett beredningskrav i Sverige, och därför tar det lite tid. Jag är helt övertygad om att vi kommer att nå fram till att avskaffa undantagen när det gäller lärarlegitimationen. Vi vill nämligen det, och det är vi som i mycket hög grad styr svensk skola, tillsammans med våra kollegor från de andra Tidöpartierna.

När Vänsterpartiet får sitta i regering i framtiden – gud förbjude – kanske de också får lära sig hur det fungerar.
(Applåder)

Anf. 14 MATS WIKING (S):

Fru talman! I dag debatterar vi UbU9 *Lärare och elever*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7, som handlar om elever med olika förutsättningar.

För oss socialdemokrater är detta inte bara ett betänkande bland andra. Det handlar om barnen i våra klassrum – om deras framtid, deras självkänsla och deras möjligheter i livet. Jag är själv socialdemokrat därför att jag tror på jämlikhet på riktigt, och det finns få platser där jämlikheten provas så tydligt som i skolan.

Fru talman! Svensk skola har tyvärr blivit mer ojämlig. Skillnaden mellan skolor och mellan elever har ökat. Vi har samtidigt en omfattande lärarbrist. Detta har flera ledamöter tidigare varit inne på i sina anföranden.

Regeringen talar ofta om historiskt stora satsningar på skolan, men när man träffar kommunalråd och utbildningsansvariga politiker ute i kommunerna märker man att verkligheten ofta ser annorlunda ut. Kommunerna har under de senaste åren tvingats prioritera och spara.

Lärare vittnar om en arbetsbelastning som är svår att hantera, och elever som behöver stöd får ibland vänta, trots att skollagen är tydlig. Det räcker inte att – som regeringen gör – tala om satsningar. Politiken måste också säkerställa att resurserna faktiskt når själva klassrummet där eleverna befinner sig.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill göra andra prioriteringar. Till att börja med behöver vi fler utbildade lärare. Lärarbristen är som många tidigare har varit inne på en av skolans största utmaningar.

Vi vill göra lärarutbildningen mer flexibel så att personer med tidigare akademisk utbildning snabbare kan komplettera till lärare. Vi vill också införa läraraspiranter, alltså att obehöriga som redan arbetar i skolan kan utbilda sig samtidigt som de är kvar i yrket. Det är ett sätt att ta vara på den kompetens som redan finns i våra skolor.

Det handlar också om arbetsvillkoren. Ingen kan tala om en kunskapskola om lärare saknar tid och resurser för sitt uppdrag.

Fru talman! Skolan måste fungera för alla elever – även för dem som behöver mer stöd. I dag har ungefär 10 procent av eleverna en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Alltför många av dessa elever får inte det stöd de har rätt till enligt skollagen. Det innebär att barn hamnar i en skolmiljö som inte är anpassad för dem. Det leder till stress, oro och i många fall ökande skolfrånvaro. Vi socialdemokrater menar därför att staten måste ta ett större ansvar för likvärdigheten.

Vi vill ta fram och sprida evidensbaserade metoder för arbetet med NPF i hela landet. Vi vill säkerställa att alla skolor har tillgång till special-

pedagogisk kompetens, och vi vill stärka uppföljningen så att skollagens rätt till stöd faktiskt följs.

I vår budget gjorde vi socialdemokrater en särskild satsning för att utveckla och sprida bästa arbetssätt kring NPF. Vi ser i dag att många skolor har kommit en bra bit på väg med arbetet runt barn med NPF, men om man tittar på hela Sverige råder det fortfarande stora brister. Vi behöver ta fram best practice för att kunna satsa på det som erfarenhet visar och som är beprövat. Vi behöver också stärka skoluppföljningen så att skollagens rätt till stöd faktiskt följs.

Fru talman! När vi talar om en skola för alla måste vi också tala om den anpassade skolan. Elever i anpassad skola är barn med intellektuell funktionsnedsättning. De behöver ofta mer individuellt stöd och mer specialiserad pedagogik samt en trygg och stabil skolmiljö. För dessa elever är lärarens kompetens helt avgörande. Det krävs speciallärare och specialpedagoger med rätt utbildning.

Vi vet att många kommuner har svårt att rekrytera personal med den kompetensen. Det riskerar att leda till att elever inte får den undervisning och det stöd de har rätt till. När det gäller anpassad skola är det ungefär 15 procent av personalen som har rätt utbildning. Det är alltså 85 procent som undervisar utan att ha rätt kompetens i utbildning och bakgrund.

Vi socialdemokrater vill stärka kompetensförsörjningen även i den anpassade skolan och säkerställa att elever där också har tillgång till lärare med rätt utbildning. För många av dessa barn är skolan helt avgörande för möjligheten att senare kunna leva ett mer självständigt liv.

Fru talman! Vi ser också en oroande utveckling när det gäller barns psykiska hälsa. Allt fler barn och unga beskriver stress, ångest och press kopplad till skolan. Detta ställer krav på oss som lagstiftare.

Vi socialdemokrater vill därför stärka elevhälsan och förbättra samverkan mellan skola, BUP och socialtjänst. Vi behöver också ta fram ett nationellt kunskapsunderlag om orsakerna till den ökade psykiska ohälsan bland barn och unga. Skolan ska vara en plats för kunskap – det man är inne på är helt rätt – men det ska också vara en trygg miljö där barnen får växa.

Fru talman! Jag hör ofta berättelser från föräldrar vars barn hamnat mellan stolarna. De beskriver år av möten och utredningar och en kamp för att få det stöd som lagen säger att barnet har rätt till. Så ska det inte vara. Ett barns rätt till stöd ska inte bero på hur starka föräldrarna är i kontakten med kommunen eller skolan. Det ska vara en självklar rättighet.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill därför investera i fler utbildade lärare, göra det lättare för obehöriga att utbilda sig till lärare och stärka stödet till elever med NPF. Vi vill utveckla evidensbaserade arbetssätt i skolan, stärka elevhälsan och säkerställa att den anpassade skolan får rätt kompetens och resurser.

Framför allt vill vi återupprätta likvärdigheten i svensk skola. Skolan ska vara samhällets starkaste skyddsfaktor, inte en plats där barns möjligheter avgörs av postnummer eller kommunens ekonomi.

Det handlar om kunskap, det handlar om jämlikhet och det handlar om att varje barn ska få en verklig chans att lyckas.

(Applåder)

Anf. 15 JÖRGEN GRUBB (SD):

Fru talman! Jag ska nu debattera betänkande UbU9 *Lärare och elever*. Tillsammans med mitt parti står jag bakom förslaget i betänkandet.

Jag tänkte lägga fokus på relationen mellan lärare och elever. Som politiker är det vår uppgift att ge skolorna förutsättningar att skapa en miljö där både lärare och elever kan trivas och där eleverna utvecklas och utbildas. Dagens skola är inte alltid en dans på rosor; det har jag förstått efter alla möten med lärare genom åren. Att i ena stunden vara den som utbildar elever och i nästa stund vara extraförälder och kurator ställer höga krav – och ibland blir de orimliga.

Tyvärr har man genom åren fattat politiska beslut som har försämrat lärarnas arbetssituation. Bland annat genomfördes en kommunalisering av skolan, med ganska luddiga styrdokument, och vi har även massinvandringen med dess konsekvenser. Det saknas också tydlighet gällande hur läraren ska använda sin arbetstid – hur många lektioner man ska ha, hur mycket tid man ska ha för administration och så vidare.

Vi inom Tidöpartierna har en utredning om detta på bordet, och en proposition kommer inom kort. Här finns förslag som minskar lärarens administrativa börda. Det handlar om färre utvecklingssamtal – ett om året i stället för två – och om utvecklingsplaner begränsade till just själva kunskapsutvecklingen. Undervisningsuppdraget regleras tydligare i skollagen, och gällande undervisningstiden ges en maxtid och en minimitid för planering.

Fru talman! I mötet mellan lärare och elever kan fantastiska saker hända, till exempel när läraren ser att eleven förstår det som lärs ut. Det så kallade ljuset tänds, och glädjen syns i elevens ögon när eleven känner sig stolt över att ha lärt sig något nytt. Så här är det säkert i många klassrum även i dag, vilket är fantastiskt. Men för att det ska kunna uppnås, och även hända lite oftare, krävs det ordning och reda i klassrummet.

I dag fungerar det inte alltid så bra i alla klassrum. Vi har elever som nonchalerar lärarens tillsägelser och elever som hotar och utövar våld. Självklart kan de inte vara kvar i klassrummet, utan de ska undervisas på annan plats så att den undervisande läraren kan hålla sina lektioner och övriga elever kan erhålla studiero och kunskaper.

Vi kan inte heller ha det som i Malmö och på andra orter där var femte niondeklassare lever under hedersförtryck – var femte! Det är självklart att det är jobbigare för dem att lära sig något i skolan och känna sig trygga.

Det är inte heller acceptabelt att en stor del av eleverna lider av vad man kallar psykisk ohälsa i olika grad. Inom kort kommer dock en skärpning om undervisning om detta i kurs- och ämnesplanerna, vilket vi välkomnar. Det är jättebra. Det löser naturligtvis inte allt – det är inte många saker som löser allting perfekt – men det är i alla fall en förbättring jämfört med hur det har varit tidigare.

Vi behöver också hjälp av föräldrarna. De behöver skicka fostrade elever, elever med sunda värderingar och normer, till skolan. Självklart gör många – de allra, allra flesta – det, men vi behöver att i princip alla föräldrar gör det. De få som inte gör det förstör nämligen för alla i klassrummen.

Det vilar också en stor börda på våra lärare som under vissa lektions-tillfällen ska genomföra undervisning med en mängd olika metodiker samtidigt på grund av att många elever i samma klassrum ska ha särskilda an-

passningar. Det säger sig självt att det är jobbigt att ha fem sex olika saker igång samtidigt.

Ni hör att det är både ris och ros i dagens skola. Vi i Tidöpartierna har därför en stor mängd utredningar som inom kort kommer att ligga till grund för propositioner som kommer att förbättra den svenska skolan. Jag vill passa på att nämna ett par av dem.

Vi har en utredning om trygghet och studiero. I den föreslås att rektorn ska ha huvudansvaret för att upprätthålla trygghet och studiero. Man föreslår också att förväntansdokument upprättas mellan skola, elev och föräldrar, liksom åtgärder för att säkerställa nolltolerans mot mobbning, klotter och skadegörelse. Vidare föreslår man skärpta skrivningar om omplacering och avstängning av elever samt ett tydliggörande av att det är läraren som beslutar om undervisningen och dess upplägg.

Vi har även en utredning om förbättrat stöd i skolan. Där föreslås standardiserade tester redan i årskurs 1 för att identifiera elever med särskilda behov och införande av stödundervisning, på riktigt, antingen enskilt eller i mindre grupp, för de ämnen som respektive elev har behov av. Jag såg själv sådant när jag var ung. Det fungerade på den tiden och bör fungera nu också. Det innebär att de med särskilda behov av stöd får hjälp av annan lärare som är speciellt utbildad för just det ändamålet.

Fru talman! Sverigedemokraterna har länge velat få en bättre ordning vad gäller skolmåltiderna. Vi ser att man i många skolor serverar enkelriktade måltider i vegetarisk anda och att man serverar vegetarisk mat fyra av veckans fem dagar. Malmö är ett typiskt exempel här. Det är inte okej. Alla elever är inte vegetarianer och önskar inte heller bli det.

Vi vill att eleverna ska bli serverade en allsidig kost enligt tallriksmodellen. Varje dag ska det serveras en kötträtt och en vegetarisk rätt, samt specialkost till de elever som kan styrka medicinska skäl med läkarintyg. Specialkost på grund av religiösa eller kulturella skäl ska inte erbjudas, utan de eleverna kan äta något av de alternativ som erbjuds.

Fru talman! Vi anser att undervisningen i den mån det är möjligt ska organiseras så att den stimulerar till rörlighet och motion. Om skolan ger elever möjlighet till någon form av daglig fysisk aktivitet – det behöver inte vara något hårt träningspass på en timme utan kanske en promenad – är det en vinst för lärandet och för alla. Det är en vinst även för lugnet i klassrummet.

Av samma anledning, som en liten hjälp till detta, vill vi återinföra de reglerade friluftsdagarna. Helt enig forskning – jag har inte hört något om motsatsen – visar att ökad fysisk rörlighet är bra för hälsan och att det dessutom ökar inlärningsförmågan.

Fru talman! Slutligen: Vi har en lång väg att vandra för att återställa en svensk skola där elever och lärare är helt trygga och enbart ägnar sig åt kunskapsinhämtning utan stök och ovidkommande sysslor. Men med de förändringar som Tidöpartierna nu arbetar med är en sak säker: Framtiden ser lite bättre ut för lärare och elever. Det tycker vi är fantastiskt bra.
(Applåder)

Anf. 16 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag och Jörgen Grubb har båda vår hemvist i Malmö och känner till de problem som finns i denna socialdemokratiska bastion, inte minst problemen med hedersförtryck.

Vi vet båda hur svårt det har varit att få upp detta ämne på agendan; jag kan säga att det är en kamp som jag har deltagit i under 15 år. Jag uppskattar att det har skett stora förändringar de senaste åren när man äntligen har börjat ta problemet på allvar. Jag uppskattar att det har hänt saker, för det har varit ett stort problem att vi inte har fått lov att lyfta de frågorna lokalt – eller göra någonting åt dem – under det styre som fanns.

Sedan kan jag väl även säga att jag hade uppskattat om Sverigedemokraterna inte fortsatte att utvisa elever till länder med hedersförtryck. Det hade så att säga också varit bra för de eleverna.

Jag skulle jättegärna vilja fråga Jörgen Grubb en sak. Våra partier är ju ganska starka på landsbygden, men flera satsningar från den här regeringen är extremt storstadsfokuserade. Pengarna går till storstäderna. De riktade statsbidragen söks primärt av stora skolor i städerna eller centralorterna, inte av skolor på landsbygd eller i glesbygd. Enligt skolpengsnormen ska Lomma satsa mycket mer pengar. Pajala, Gällivare och andra kommuner som har jättesvårt att få ihop skolorna ska få en tredjedel mindre, enligt regeringens syn på hur skolpengen ska fördelas och hur det borde se ut.

Hur hänger detta ihop med att få hela landet att leva och att få en bra skola i hela Sverige? Det är en fråga som jag jättegärna skulle vilja ha Sverigedemokraternas svar på.

Anf. 17 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad Niels Paarup pratar om. Det är kommunerna som fördelar skolpengen. Sedan använder de strukturbidrag för att göra en lite ojämlig fördelning, om de nu vill det, eller kanske som en kompensation för vissa behov. Jag förstår inte Niels Paarups fråga över huvud taget.

Om Niels Paarup nu tycker att detta är ett så stort problem kan man ju undra om det är ett nytt problem. Är det något som har kommit i dag? Nej. Niels Paarups parti har ju stött flera olika regeringar under många år, men vi har inte hört eller sett någonting från hans parti i denna bemärkelse. Jag vet inte vad Niels Paarup är ute efter att jag ska svara på.

Anf. 18 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är svårt för mig att riktigt förhålla mig till det här. Om Sverigedemokraternas representanter i utbildningsutskottet inte känner till att det finns ett delbetänkande från en utredning som heter *Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan* är det såklart problematiskt. Det är i så fall också en utmaning för regeringen att samarbetet inom dessa strukturer är så dåligt.

Jag talar alltså om ett delbetänkande från Utredningen om en nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet. Detta var med i Tidöavtalet. Det känns som att det borde finnas förutsättningar för ledamoten att känna till det här.

I delbetänkandet föreslås en allmän skolpengsnorm. Enligt den skulle till exempel Pajala eller Gällivare spara omkring 30 procent, eller få en skolpeng som är 30 procent lägre, vilket skulle betyda att de får lägga ned nästan alla sina skolor. Det kan man såklart tycka är bra om man är sverigedemokrat, men det tycker inte vi.

Nej, det är inget nytt att fördelningen ser ut så här. Därför har vi i vår politik en fördelning där gleshet är inkluderad i fördelningen av de nationella resurserna. Det har inte regeringen eller Sverigedemokraterna.

Vi säger att man ska kunna utbilda sig till lärare i hela landet, medan ni vill minska antalet lärarutbildningar. Vi säger att man ska ha ett sektorsbidrag så att de mindre skolorna och de mindre kommunerna kan använda pengarna utifrån sina förutsättningar i stället för att Mohamssons kontor här i Stockholm ska avgöra vad de ska lägga pengarna på. Vad tusan ska Pajala bygga upp en akutskola för? De har en elev vart femte år som ska gå där. Det kan de få pengar för, men om de ska lösa problemet på något annat sätt kan de inte få någon hjälp från staten eller Sverigedemokraterna.

Är det bara här i Stockholm som man vet hur saker och ting ska göras i Pajala eller i Malmö? Det är ju absurt. Varför står Sverigedemokraterna bakom denna Stockholmsfokusering och centralisering? Det är det jag undrar.

Vi har även lagt fram förslag om sektorsbidrag.

Jag uppskattar att vi kan ha en debatt, men jag tycker att det är relevant att läsa på om andra partiers förslag innan man kritiserar vad de står för.

Anf. 19 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag undanber mig falska uppgifter. Jag har inte kritiserat något förslag från ledamoten.

Ledamoten pratar om en utredning som inte ens har gått ut med något gemensamt förslag. Ledamoten vet väl inte vad vi sverigedemokrater tycker om det. Allt detta är bara hittepå. Det finns en utredning, ja, men det har inte fattats några som helst beslut. Vi har inte alls meddelat vår ståndpunkt. Det finns ingenting. Vi är naturligtvis inte intresserade av att dra ned skolpengen i glesbygden med 30 procent.

Ledamoten fantiserar om något som kanske skulle kunna hända eller inte hända. Jag är ledsen, men jag kan inte säga mer än så. Det är helt felaktiga uppgifter som ledamoten försöker att sprida här.

Anf. 20 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Jörgen Grubb efter hans anförande nyss.

Han talade om politiska beslut som har försämrat svensk skola. Jag undrar om Grubb missade att nämna det kanske största misslyckandet i svensk skola under de senaste decennierna, nämligen friskolereformen. Vi ser nu hur aktiebolag gör väldigt stora vinster på svenska skattebetalares pengar. Pengar som egentligen skulle gå till lärare och elever går i stället rakt ned i aktieägarnas fickor.

Grubb och hans parti verkar inte tycka att detta är något problem. Tvärtom har jag många gånger hört Sverigedemokraterna försvara det här systemet i valfrihetens namn. De menar att det är kanonbra att systemet tillåter att svenska skattepengar går till aktiebolags vinster.

Jag tycker att detta är ett av de största misslyckandena vi kan se i svensk skola i dag. Pengar som ska gå till lärare och elever ska stanna i skolan och inte gå till vinster.

Den fråga jag egentligen vill ställa till Grubb handlar om de undantag från krav på lärarlegitimation som finns med i de betänkanden vi diskuterar i dag. Riksrevisionens rapport pekar på att det finns alltför många undantag från kravet på lärarlegitimation. Vi har sett hur detta systematiskt utnyttjas av friskolor. Till exempel har de väldigt ofta undervisning på engelska, för då behöver de inte ha lärare med svensk lärarlegitimation.

Joar Forssell nämnde tidigare att det kan vara svårt att sitta i regering och förhandla med andra partier. Jag undrar därför: Är det Jörgen Grubbs parti som bromsar det här, eller är det någon annan? Hur ser Sverigedemokraterna på att ta bort undantagen från kravet på lärarlegitimation?

Anf. 21 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag och ledamoten från Vänsterpartiet pratade om friskolorna även förra gången vi möttes här. Sverigedemokraterna satt väl inte ens i denna kammare när det beslutades att friskolor skulle tillåtas. Sedan har olika partier haft olika syn på vilken ersättning man ska få i friskolorna och så vidare.

Vi befinner oss där vi befinner oss – nu är vi här. Sverigedemokraterna tycker att man ska ha frihet att välja skola. För att det ska finnas frihet att välja skola måste det finnas olika skolformer – det är grundprincipen. Det kommer inte att fungera att bara ha kommunala skolor och sedan säga att eleverna kan välja skola, för då blir det inte särskilt mycket valfrihet. Vi behöver ha olika former.

Allt är inte perfekt när det gäller detta. Sverige är inte längre perfekt. Det var perfekt när jag växte upp – då brydde man sig inte om skolformen, utan man gick till närmaste skola. Alla var likadana, för alla skolor fungerade på samma sätt eller åtminstone väldigt lika. Sverige hade en statligt styrd skola på den tiden, vilket vi skulle vilja se i dag. Det var jättebra.

Nu är förutsättningarna annorlunda. Drygt 400 000 elever går varje dag till någon form av friskola. Vänsterpartiet vill stänga friskolorna. Då har dessa elever ingenstans att gå. Det kommer att ta ett tag – jag vet inte hur lång tid – innan de blir omplacerade eller kommunerna köper skolorna. Jag vet inte hur Vänsterpartiet har tänkt att den här växlingen ska gå till. Det är av intresse att man redovisar det om man nu har den inställning som Vänsterpartiet har. Jag tycker att man ska vara klar på den punkten.

Jag undrar också: Är detta något nytt? Det fanns väl även för tre, fyra eller fem år sedan, när ni var med dem som hade regeringsmakten i åtta år? Ingenting hände.

Anf. 22 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Jag ska svara på Grubbs påstående om att vi skulle vilja stänga skolor för 400 000 elever. Det gör det ju väldigt tydligt att det är driftsformen som skulle vara avgörande för om dessa skolor skulle hålla öppet eller inte.

Det vi säger är att man inte ska få bedriva skolverksamhet i aktiebolagsform. Man ska inte få ta ut vinst från svensk skola. Det är en självklarhet. De allra flesta svenskar – och de allra flesta lärare – håller med om detta. Om man enbart bedriver skolverksamhet för att göra vinst tycker jag att man är på fel plats.

Det här handlar alltså inte om att man skulle stänga ned alla fristående skolor. Det vi säger är att man inte ska få bedriva dem som aktiebolag.

Sverige är unikt. Det är enbart i Sverige som det är fritt fram att göra vinst på skattebetalares pengar inom skolan. Detta system finns inte i något annat land. Jörgen Grubb får det att låta som att det vi föreslår skulle vara kommunism eller något sådant. I så fall är ju alla andra världens länder kommunistiska. Det är enbart i Sverige som det här extremt märkliga systemet finns.

Detta måste vi göra upp med, och det gör mig beklämd att Sverigedemokraterna och andra partier på den borgerliga sidan inte vill det. Det är också därför ingenting har hänt. Till exempel hände ingenting under förra mandatperioden. Vi har lagt fram förslag om det här tidigare, men ni röstar ju nej, Grubb. Hur ska vi kunna få majoritet när det finns partier som blockerar att vi går vidare och stryker det här?

Jag vill fortfarande höra svaret från Grubb på frågan: Hur ser ni på undantaget från krav på lärarlegitimation?

Anf. 23 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Detta är väldigt intressant. Vänsterpartiet ska inte stänga ute 400 000 elever, men hur många av de här 400 000 eleverna går inte i skolor där man gör någon form av vinst? Man gör vinst även i kommunala skolor. Malmö kommun gjorde nästan 100 miljoner i vinst på den samlade gymnasieskolan under förra perioden. I sunda företag gör man vinst, för man måste investera. Det är så det funkar. Det är tydligt att det inte är marknadsekonomi som Vänsterpartiet vill ha. Sedan är inte marknadsekonomi lösningen på allting heller.

Man kan göra som vi gör i stället. Så gjorde ni inte under de åtta år då ni stödde en regering styrd av Socialdemokraterna, Isabell Mixter. Det som vi bryr oss om i vår grupp, Tidögruppen, är resultatet. Vi ställer tuffa och tydliga krav. Det gjordes inte under era åtta år, fast ni enligt er själva hade samma problembild. Det ställdes inga krav från er, men vi ställer krav. Snart kommer det en hel utredning med krav; friskolorna ska inte kunna ta ut oskäligen vinster utan måste leverera. Detta kommer ni att bli varse.

Det fina är att man ibland kan leverera en produkt kanske 2 procent billigare om man är effektivare och bättre. Det viktiga är vad det är för produkt man kommer med. I det här fallet är det fråga om välutbildade elever som trivs. Framför allt går de på dessa skolor frivilligt, vilket man aldrig hör från er sida. Det måste vara jättekonstigt för er att de går där frivilligt.

Jag tycker att systemet är rätt bra som det är, men vi kommer också med förbättringar.

Anf. 24 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag vill fråga ledamoten lite grann om ordning och reda i skolan, som Sverigedemokraterna ofta pratar om. Jag anser också att det är jätteviktigt med ordning i skolan, men ordning skapas inte bara genom regler utan också genom stöd till de elever som har svårast att klara skolmiljön.

I dag har vi en skola där var tionde elev har neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Rapporter visar att stödet till dessa elever är mycket ojämnt från skola till skola och ofta är beroende av skolans resurser.

Erfarenheterna visar att när skolan inte fungerar för elever med NPF blir effekten ofta att de får svårt att koncentrera sig, pratar och har svårt att sitta still.

Med de stora klasser som vi nu har i Sverige – de tenderar dessutom att öka i storlek – hamnar elever med NPF ofta i svårigheter både kunskapsmässigt och socialt. Man kan till exempel riskera att bli utkastad eller utvisad från lektionerna. Med en skola som inte kan hantera elever med NPF riskerar vi att fler slås ut, enligt min och Socialdemokraternas uppfattning.

Vilka konkreta reformer vill SD genomföra för att skolan ska fungera bättre för elever med NPF?

Anf. 25 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag nämnde väl något om detta i mitt anförande, om jag inte minns fel. Man ska naturligtvis öka kännedomen om hur dessa elever ska hanteras.

10 procent låter ganska mycket. Men det är möjligt att det är var tionde elev i hela Sverige. Det finns naturligtvis olika skalor och styrkor, vilket jag tror att vi båda är medvetna om, Mats Wiking.

Problemet är att lärarna ska sköta all lektionstid genom att man har en massa olika typer av anpassningar för olika elever, inklusive dessa. Vi kan ju inte sitta här och tala om varje unikt fall, men vi ser det som att de i vissa fall nog mår bäst av att få stöd vid sidan om. Sedan är det vissa som vill ha en grupp.

När det gäller många av de här eleverna har jag för min del hört – jag kan inte tala för de övriga i min grupp – att det ofta är en väldigt stor fördel om man får bättre ordning och reda i klassen och mindre stök. I vissa fall är det detta som krävs. Men jag säger inte att det räddar alla 10 procent.

Det här har vi satsat väldigt mycket på. Jag tror ärligt att även ledamoten vill ha detta. Men vi har inte sett det från ledamotens parti de senaste åtta åren när man pratat om ordning och reda. Det har varit en stor fråga för Sverigedemokraterna och för delar av vår Tidögrupp. Vi är glada att vi får igenom det här med ordning och reda och studiero. Jag tror att det är till stor hjälp för dessa elever också, utöver att de kan komma och sitta vid sidan om i vissa ämnen för att få extra lugn och ro. Det är mer än vad som har hänt de senaste tio åren, kan jag garantera.

Anf. 26 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Jörgen Grubb för svaret.

Andelen NPF-elever är minst 10 procent. Attention och andra föreningar och organisationer som jobbar med de frågorna har undersökt detta ganska länge. Det här fanns på vår tid också, men då pratade man inte om diagnoser på samma sätt.

Skolan behöver givetvis trygghet och studiero, precis som ledamoten är inne på. Man kan åstadkomma det på många olika sätt. Om man straffar ut elever från skolan finns det risk för att det är de här eleverna som kommer att ha svårast att hantera situationen. Som jag var inne på har de svårt att sitta still, och koncentrationssvårigheterna blir större i stora grupper och stora klasser.

Därför är det jätteviktigt att det finns resurser ute i Sveriges kommuner och Sveriges skolor så att man kan göra mindre grupper och ge särskilt

stöd till de elever som behöver det. De resurserna riskerar att inte finnas om vi dränerar Sveriges kommuner på pengar.

Jag och vi socialdemokrater tror att om en elev med NPF inte får rätt stöd i skolan riskerar det ofta att yttra sig i oro och koncentrationssvårigheter, som jag har pratat om. Då hamnar lätt fokus på disciplinåtgärder i stället för stöd, har vi sett.

Mina frågor till ledamoten Jörgen Grubb blir: Hur vill Sverigedemokraterna säkerställa att elever med NPF får rätt stöd i klassrummet så att ordning i skolan skapas genom bättre förutsättningar och inte genom att elever behöver slängas ut från undervisningen? Vad vill SD göra för att stödet ska fungera för elever med NPF?

Anf. 27 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! För mig blir det nästan lite anekdotiskt när ledamoten tar upp hur det var ”på vår tid”. Vi tillhör ju samma generation. Jag minns mycket väl hur detta hanterades på min tid. Jag gick på ett par olika skolor under min grundskoletid. Vi hade ett par elever som gick utanför i vissa ämnen. De kunde sitta utanför klassrummet i någon form av korridor där det fanns bänkar och bord. Där satt de med svenskan, matten eller något annat en eller två gånger i veckan för att få lite lugn och ro. De hade en speciell lärare. De var kanske inte jättestökiga, om jag ska vara helt ärlig, men de behövde hjälp helt enkelt. Det fungerade väldigt bra. Det var inte så att de var utkastade.

Jag blev däremot utkastad från klassrummet ett par gånger under min skoltid – med all rätt. Jag kunde nämligen inte hålla munnen stängd. Jag har aldrig slagit någon och har aldrig varit elak mot någon, men jag hade svårt att hålla tyst, och då får man gå ut. Sedan lär man sig det, och så får man komma in. När man kommer hem berättar man för föräldrarna vad lärarna har sagt och sedan får man sig helt rättvist en åthutning.

Vår metod är inte att kasta ut eleverna. Det vill jag göra tydligt. Det är inte det som är grejen. Vi är helt övertygade om att fokus ska vara ordning och reda i det befintliga klassrummet.

Det tjänar alla elever på. Det är inte bara de 10 procenten av eleverna som tjänar på det utan också de andra 90 procenten. Det tycker vi är en stor grej som är superviktig.

Anf. 28 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman och ledamoten! För två år sedan var utbildningsutskottet på en studieresa till min hemkommun Örebro. Det var riktigt trevligt. Vi åt bland annat lunch på en av Sveriges bästa skolrestauranger.

Skolmaten har debatterats ganska yvigt de senaste veckorna i medierna och på sociala medier. Det talas om näringsbrist, järnbrist och hungriga barn. De är hungriga när de kommer hem från skolan. Jag tänker mig att en del av oss som åt lunch före 12.00 också kommer att vara hungriga när den här arbetsdagen är slut.

Det låter i debatten som att svenska skolor har börjat servera undermålig mat. Om man nu verkligen bryr sig om barns kostvanor kan man börja med vad Livsmedelsverket säger.

Barn äter ungefär 250 gram frukt och grönt om dagen. Rekommendationen är 500 gram. Färre än en av tio skolelever når upp till den nivån. De flesta äter lite grönsaker varje dag men bara runt 150 gram om dagen.

Samtidigt vet vi att en välplanerad vegetarisk kost fungerar för barn i alla åldrar. Det säger Livsmedelsverket och de nordiska näringsrekommendationerna.

Dessutom är skolmåltider näringsberäknade. De planeras av professionella kostchefer och kockar med ansvar för att barnen får i sig tillräckligt med energi, protein, järn och andra näringsämnen.

Att framställa vegetarisk skolmat eller vegetariska dagar som något slags hot mot barns hälsa finns det helt enkelt inget stöd för.

Självklart ska skolmat vara vällagad och god. Den ska vara tillagad av skickliga kockar. Det ska vara bra miljö i matsalarna så att man verkligen får matro.

Min fråga är: Ska vi inte ha en kunskapsbaserad skolmat i Sverige?

Anf. 29 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Matpreferenser är naturligtvis olika. Det finns de som är vegetarianer. Det finns de som är frukterianer. Det finns de som är mer eller mindre köttianer, eller vad man ska kalla dem.

Vi förordar en blandad kost. Jag har svårt att se felet i det. Vill man äta ett halvt kilo grönsaker om dagen finns det möjlighet till det. Det ska finnas möjlighet att äta kött, vilket jag själv äter varje dag och vill äta. Maten i Örebro var bland det värsta jag har fått serverat i varje fall. Det är min preferens. Andra tycker att det är det bästa som har hänt.

Det är väldigt viktigt. Här ger vi möjlighet till alla att få klassisk husmanskost om de vill ha det, vilket jag tycker är fantastiskt. Jag vet att det finns många andra som också gör det. Sedan finns det de som vill ha vegetariskt, och det är bra. Ät vegetariskt då, men många äter blandat.

Det ges möjlighet till det i vårt förslag. Vi ska inte tvinga någon att bli frukterian eller vegetarian. Jag är fullständigt emot sådana aktivistiska beslut. Här ska man kunna få välja det som man tycker är sjyst, det man själv trivs med och det man själv vill äta.

Man kan inte trycka in maten i munnen och säga svälj till någon människa. Jag tycker att det är ohederligt mot våra ungdomar och egentligen mot alla.

Anf. 30 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tolkar svaret på min fråga om de offentliga måltiderna i Sverige ska bygga på kunskap som ett nej. De ska bygga på Sverigedemokraternas personliga preferenser att äta för lite grönsaker och för mycket kött, något som är en risk för folkhälsan.

Det tycker jag låter som en dålig idé när vi ska använda våra gemensamma offentliga pengar. Det är stora pengar som går till de offentliga måltiderna i Sverige.

Det är självklart att det ska vara gott, näringsriktigt, ekonomiskt och hållbart. Jag förstår inte varför man skulle ha någon annan grund för att spendera våra offentliga pengar när det gäller skolmaten.

Vi vet att vi äter för mycket kött i Sverige, både för den personliga hälsan och när det gäller de utsläpp som animalieproduktionen står för.

Det är klart att det finns en ekonomisk dimension i detta. Baljväxter är mer ekonomiska proteinkällor än vad kött är. Det spelar ändå roll om man ska hantera skattepengar.

Det handlar inte om att förbjuda kött. Skolmaten ska stå för 30 procent av energi- och näringsintaget per dag. Den resterande delen står man själv eller ens familj för.

Skolmåltiden ska såklart vara en viktig del i vårt folkhälsoarbete. Vi kan inte använda skattepengar för att erbjuda ohälsosam kost till barn, ungdomar, äldre och de som är inlagda på sjukhus, som får del av offentliga måltider.

Det är ett verktyg för att sätta goda matvanor för livet. Det är ett verktyg som gör att barn oavsett bakgrund får vanan att äta hälsosam mat även om de inte får den hemifrån.

Det är ingen som säger att man inte skulle få servera kött i skolan. Men det ska såklart vara bra kött från svenska ekologiska gårdar som man äter i lagom mängd för vars och ens hälsa. Ska vi verkligen inte lyssna på den kunskap som finns om hälsosam mat?

Anf. 31 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Vi har aldrig sagt att man ska äta ohälsosamt. Jag vet inte var ledamoten får det ifrån. Hon kan kanske lyssna på detta anförande i efterhand. Det hade nog varit en stor hjälp. Det är bara ett tips.

Vi talar om tallriksmodellen, som aldrig någonsin har varit något bekymmer i Sverige innan. Jag vet inte om det sitter någon forskare som är vegetarian och som försöker att dra det åt någon annan riktning. Men det har aldrig varit något problem, och det är inte heller något problem.

Det handlar också om vad eleverna vill. Det kanske finns de som inte är så jätteförtjusta i grönsaker. Ska de då tvingas att äta det? Nej. Är de inte jätteförtjusta i kött? Då ska de inte heller tvingas att äta det.

Det är väldigt simpelt. Båda alternativen ska finnas. Jag har extremt svårt att förstå varför ledamoten är emot att det finns både vegetariskt och ett köttalternativ. Då får man all möjlighet att välja, och få stöd från sina föräldrar om vad som är bra och dåligt.

Vi skriver också att det ska vara enligt tallriksmodellen, där man får de olika beståndsdelar som kroppen behöver. Jag kan inte förstå hur man kan vara emot detta om man inte har någon form av aktivistisk tanke att dra det åt det vegetariska hållet.

Vi har ingen aktivistisk tanke att dra det åt kötthållet. Båda alternativen ska finnas att välja på. Vi tycker att det är ganska självklart. Eleverna ska tycka om maten, trivas och äta. De behöver en måltid för att klara hela skoldagen.

(Applåder)

Anf. 32 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att jag tycker att det är ganska låg nivå på debatten. Vi har ägnat ett helt replikskifte åt att diskutera skolmat i en debatt som ska handla om lärare och elever. Man brukar annars raljant prata lite om att skolmat är det som vårdnadshavare och också elever är mest intresserade av och har mest åsikter om.

Vi behöver ha den här debatten på en högre nivå än så. Det finns de som är professionella i att laga skolmat till våra barn. Låt dem hålla på med det.

Jag tycker ändå att det finns en väldig diskrepans mellan hur det låter från regeringspartierna när man pratar om att elever ska sköta sig och göra som de blir tillsagda och när det sedan kommer till skolmaten – då ska de plötsligt få bestämma själva. I övrigt ska de vara lydiga. Jag tycker att det är intressant, och det är någonting jag har reflekterat över.

Fru talman! Jag ska hålla mig till betänkandet. Lärarna är det mest betydelsefulla vi har i svensk skola. De har möjlighet att göra stor skillnad för elever. De har kunskap om vad som fungerar bäst i klassrummet, och de vet hur man bäst får elever att hålla fokus och lära sig det som står i kursplanen. Ändå vill politiker – som knappast vet bäst – peta i hur det ska fungera i klassrummet.

Liberalerna kör popcornspel om att lärare ska få straffa elever som inte sköter sig, kanske med att svabba matsalen. Det är en åtgärd som jag som politiker aldrig blivit tillfrågad om, vare sig när jag var utbildningspolitiker i Sundsvall eller som utbildningspolitisk talesperson här i riksdagen. Det lärare efterfrågar, vad jag har hört, är fler kollegor och mindre klasser samt att politiker ska sluta peta alltför mycket i deras arbete.

Undervisningen blir även som bäst när elever får ha inflytande. Självklart ska lärare styra i klassrummet, men när elever får vara med och bestämma om sin skola funkar den som bäst.

Fru talman! Svenska elever förtjänar skickliga lärare över hela landet. I dag är skillnaderna avseende behöriga lärare mycket stora i landet och mellan skolor. Övertorneå har lägst andel behöriga lärare i hela landet. Bara 44 procent av lärarna har legitimation och behörighet. Andelen behöriga lärare är lägre i glesbygd, i socioekonomiskt utsatta områden och på friskolor.

Jag menar inte att det är hjärnkirurgi att undervisa barn. Obehöriga lärare kan i många fall vara skickliga, men vi har ändå bestämt att svenska elever ska undervisas av utbildade lärare. Då kan man fråga sig varför vi tillåter så många undantag från det krav på lärarlegitimation som infördes 2011. Syftet var ju att höja kvaliteten på lärarna, öka rättssäkerheten för eleverna och öka läraryrkets attraktivitet. Men 14 år senare kan vi läsa i Riksrevisionens rapport att de inte finner några indikationer på att dessa ambitioner är nådda. Antalet lärare med examen har legat kvar på samma nivå som tidigare samtidigt som många undervisar i ämnen de inte är behöriga i.

Legitimationssystemet är så fullt av undantag att det inte vidtas tillräckligt med åtgärder för att elever ska undervisas av behöriga lärare. Undantaget som gäller krav på lärarlegitimation för vissa privata skolverksamheter måste tas bort. Det gäller till exempel Waldorfskolor och skolor som bedriver undervisning på engelska. Det är ett undantag som systematiskt utnyttjas av aktiebolagsskolor.

Det är inte en slump att många fristående skolor väljer att ha undervisning på engelska. Det är ett sätt att få undantag från kravet på att anställa lärare med svensk lärarlegitimation och därmed kunna anställa billigare lärare. Enligt en artikel i DN skiljer det 3 000 kronor i lön mellan anställda på en kommunal skola och på Internationella Engelska Skolan.

I höstas kom en rapport från Skolinspektionen som visar att engelska användes oreflekterat och utan pedagogisk eftertanke i undervisningen på den här typen av skolor. Eleverna har ibland svårt att förstå frågor och prov på grund av att de är på engelska. Lärarna kan heller inte alltid svenska, vilket har lett till situationer där elever behövt rycka in och tolka. Det är helt oseriöst att bedriva svensk skola på det sättet.

Vi har också fått många larm om oskickliga och i vissa fall grovt olämpliga lärare som jobbar i svensk skola. De värsta exemplen är såklart lärare som brukar våld mot elever eller sexuellt utnyttjar barn. För att motverka risken för missförhållanden är det nödvändigt att skärpa regelverket så att huvudmän blir skyldiga att anmäla olämpliga och oskickliga lärare.

Skolan ska vara en trygg plats. Elever och föräldrar ska kunna vara säkra på det. Det finns tyvärr alltför många exempel på att olämpliga lärare fått sluta på en skola och sedan fått ny tjänst på en annan skola utan att något rapporterats till Skolinspektionen. Det har också förekommit att skolor aktivt tystat ned sådana här händelser för att inte skada skolans rykte. När det gäller aktiebolagsskolor är det inte konstigt, för de riskerar ju att tappa vinster. De vill skydda sin lönsamhet. Därför behöver huvudmän bli skyldiga att anmäla olämpliga och oskickliga lärare, både med och utan legitimation, till Skolinspektionen.

Skolverket bör få möjlighet att kontrollera belastningsregistret och även misstankeregistret i samband med att en person söker jobb på förskola eller skola. Disciplinpåföljder för lärare behöver gälla både legitimerade och olegitimerade lärare, särskilt eftersom många olegitimerade lärare undervisar i dag.

Andelen legitimerade lärare behöver såklart öka. Det behöver göras en utredning av hur det ska kunna uppnås och hur legitimationssystemet behöver förändras. Man bör särskilt se över de undantag som nu finns. Det måste finnas starkare incitament för huvudmän att se till att utbildade eller delvis utbildade lärare blir legitimerade.

Fru talman! Alla barn omfattas av skolplikt. Därför är det en självklarhet att skolan måste fungera för alla elever. Allt fler elever klarar inte av att vara i skolans miljö och blir hemmasittare. Allt fler unga mår psykiskt dåligt. Allt fler elever har diagnoser och får inte rätt stöd i skolan.

Vi måste skapa en skola som klarar av att möta upp och stötta alla elever. I dag får lärare slita ensamma i klasser med 30 elever med olika behov av anpassningar. Det är inte konstigt att det inte fungerar. För stora klasser gör uppdraget mycket svårare, och när andra delar av skolan samtidigt är nedbantade blir det ännu svårare. Varken elevhälsan eller andra typer av kringresurser fungerar som de ska i dag.

Vi kan inte bara se på och låta våra elever misslyckas. En lärare som intervjuades i *Kalibers* granskning av skolan som släpptes i måndags sa – förlåt, fru talman – att vi ger våra barn F som i fuck you. Han jämförde med hur det såg ut tidigare, när skolan kunde vara kompensatorisk. Han menade också att vi kan ge alla elever möjlighet att lyckas, bara vi vill och satsar – och det behöver vi göra.

Att klara skolan är en nyckelfaktor för ett fungerande vuxenliv. Kompetensen om psykisk ohälsa hos personal som arbetar i skolan och arbetet med att främja skolnärvaro och fullständiga betyg behöver stärkas. Elevhälsan behöver kraftigt förstärkas, och det har vi prioriterat i vår budget.

Vi måste gå ifrån en skola där politiker år efter år ser mellan fingrarna med att så många elever går ut skolan utan behörighet till gymnasiet. För att vända trenden behövs mer resurser till skolan. Klasserna ska vara rimligt stora, eleverna ska undervisas av utbildade lärare och stöd ska sättas in där behoven finns.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 i UBU9 och till reservation 1 i UBU16.
(Applåder)

Anf. 33 JOHANNA RANTSI (M):

Fru talman! Svensk skola står inför stora utmaningar. Under lång tid har kunskapsresultaten gått nedåt. Ordningen i klassrummet har försämrats, och läraryrket har tappat i attraktivitet. Sådana problem uppstår inte över en natt, och de försvinner inte heller av sig själva. Moderaternas utgångspunkt är tydlig: Skolan ska åter bli en kunskapsskola. Det betyder att fokus ska ligga på undervisning, på lärarnas profession och på elevernas faktiska kunskaper.

Fru talman! En av de viktigaste frågorna i dagens betänkanden handlar om läraryrket. Det är helt avgörande att vi beslutsfattare ger lärare rätt förutsättningar att vara just bra lärare. En skicklig och engagerad lärare är helt avgörande för elevers kunskapsutveckling.

Jag tror att alla är överens om att vi behöver fler lärare. Men lösningen är inte att sänka kraven eller att blunda för kvalitetsproblemen, tvärtom. Vi behöver stärka läraryrkets professionalitet. Det är därför regeringen reformerar lärarutbildningen, höjer kraven i lärarutbildningen och ger lärarna bättre möjligheter till fortbildning genom hela yrkeslivet. Man ska under lärarutbildningen få ägna mer tid åt att studera hur elever lär sig och att få pröva evidensbaserade metoder.

Samtidigt minskar vi administrationen för lärarna och tydliggör vad som faktiskt ingår i lärarnas uppdrag. Jag undrar, fru talman, om någon bland alla som känner någon som arbetar som lärare känner någon som valde yrket på grund av administrationen. Jag känner många lärare, men alla jag känner valde att bli lärare för att utbilda elever och rusta dem för framtiden. Lärare ska inte drunkna i dokumentation. De ska undervisa.

Nästan 40 000 utbildade lärare har i dag valt bort läraryrket. Vi pratar om att det behöver bli fler som går utbildningen, men vi måste definitivt också se till att de som är lärare i dag stannar i yrket. Att de väljer bort läraryrket trots att de är utbildade är allvarligt. Lärare måste få vara lärare.

Regeringen har infört ett samlat statsbidrag för personalförstärkningar som samlar de befintliga statsbidragen för exempelvis lärarassistenter, speciallärare, lärare i särskilda undervisningsgrupper och elevhälsa. Bidraget uppgår i år till 1 350 miljoner kronor och ytterligare 200 miljoner för personal inom elevhälsan. Det är ytterligare ett steg i att se till att lärare kan ägna sig åt kärnuppdraget och inte kringuppgifter som andra yrkesgrupper kan utföra.

Fru talman! I betänkande UBU16, som vi också debatterar här i dag, behandlas lärarlegitimationssystemet.

Tanken med legitimationen var god: att stärka kvaliteten i undervisningen och tydliggöra professionens ansvar. Men vi måste också konstatera att systemet inte har fungerat fullt ut. Undantagen har blivit många,

och kontrollerna är otillräckliga. I dag finns det också lärare i skolan som helt står utanför systemet för disciplinpåföljder. Det är inte rimligt.

Moderaterna menar därför att lärarlegitimationen måste stärkas. Kontrollerna av lärares behörigheter måste skärpas, och tillsynen bör omfatta även lärare utan legitimation. Elever och föräldrar måste kunna lita på att den som står där framme i klassrummet är både kompetent och lämplig att vara lärare.

Vi välkomnar Riksrevisionens rapport. Den ger ett bra underlag som vi nu arbetar vidare med både inom partiet och i Regeringskansliet.

Fru talman! En annan fråga som återkommer i betänkandet är elevernas stöd och förutsättningar i skolan. Det är viktigt, men vi måste också vara ärliga: Svensk skola har alltför länge satt in stöd alltför sent. När problemen väl upptäckts har elever redan hunnit hamna efter.

Därför genomför regeringen nu reformer för tidigare kunskapstester, tydligare stödinsatser och stärkt elevhälsa. Vi moderater vill även se särskilda insatser för särskilt begåvade elever som behöver ännu mer utmaningar i skolan.

Vi stärker också samarbetet mellan skola, socialtjänst och polis eftersom skolan ibland möter problem som den inte kan lösa ensam. Jag har under mina år som lärare upplevt det som helt befängt när myndigheter inte fått lov att prata med varandra – inte ens för barnens bästa. Detta ändrar vi nu på.

Fru talman! Det finns också en fråga som alldeles för länge har varit politiskt känslig att tala klarspråk om: tryggheten och studieron i skolan. Utan ordning i klassrummet blir det inte heller någon undervisning. Det är grundläggande.

Regeringen genomför nu reformer som stärker rektorers och lärares befogenheter, inför mobilfri skoldag och ger skolor bättre möjligheter att agera när elever stör undervisningen. Det är reformer som många lärare har efterfrågat under lång tid. Även om de på vissa skolor kanske inte behövs – där är redan ordning och reda – har ändå jag som lärare saknat lagstöd, riktlinjer och stöd i att kunna hålla ordning i mitt eget klassrum. Det kan jag vara ärlig med. Detta är alltså efterlängtade reformer i lärarkåren.

Fru talman! Moderaternas skolpolitik handlar i grunden om tre saker: mer kunskap, starkare lärarprofession och tryggare klassrum. När undervisningen fungerar, när lärarna har rätt förutsättningar och när studiero råder kan också eleverna lyckas. Och det är ytterst det som skolpolitiken måste handla om.

Fru talman! Dagens riksdagsdebatt har titeln "Lärare och elever". Med anledning av det skulle jag vilja dela med mig av en kortare historia om en av mina elever.

Innan jag kom in i riksdagen arbetade jag under åtta år som gymnasie-lärare på Angeredsgymnasiet i nordöstra Göteborg, en skola som ligger mitt i flera av stadens utsatta områden. Skolan samlar elever från hela Göteborg, många med tuffa hemförhållanden. Det kompensatoriska uppdraget är väldigt stort.

För flera år sedan hade jag en elev på samhällsprogrammet. Jag tror att han vid tillfället gick i årskurs 3. Eleven var knappt i skolan. Här pratar vi inte om frånvaro från vissa lektioner utan snarare om närvaro under vissa få lektioner. Hur kunde en så smart kille slösa bort sin tid, undrade jag.

Jag och en närstående kollega, Josefin, bestämde oss: Nu tar vi detta i egna händer. Efter arbetsdagens slut hoppade vi in i min lilla bil och körde i ilfart till Hjällbo. En liten stund senare ringer det på dörren hemma hos familjen. Ett syskon öppnar dörren och undrar: Vilka är det här? Det visar sig alltså vara brorsans lärare som kommer på oväntat besök.

Eleven har i efterhand berättat för mig att han trodde att hans syskon drev med honom när de försökte väcka honom klockan fem på eftermiddagen och sa att hans fröknar var där. Men så var det inte. Där stod vi i dörren.

Eleven kom till skolan dagen därpå och några dagar därefter. Han kom inte på alla lektioner men på betydligt fler. Han klarade betyg i flera ämnen, om än inte alla. Ett par år efter gymnasiet bestämde han sig: Han skulle gå på folkhögskola. I dag har han läst in sin gymnasieexamen.

Fru talman! Den här eleven hälsade på mig i riksdagen häromveckan. Han berättade då för mig hur ofta han tänkt på det här tillfället, hur många gånger under hans liv det har betytt något för honom att det fanns vuxna som trodde på honom.

I dag har eleven sökt in till Stockholms universitet. Jag hoppas kunna få fira hans examen om ett par år, för jag tror fortfarande på honom.

Fru talman! Det finns inget viktigare för elevers kunskapsutveckling än skickliga och engagerade lärare. Det är helt avgörande att vi som beslutsfattare ger lärare rätt förutsättningar att vara just bra lärare och få fokusera på kunskap, utläring och engagemang.

Lärare runt om i Sverige gör ett fantastiskt jobb för otroligt många elever. Med den här historien vill jag påminna om det, för det är inte alltid man ser det själv. Många gånger kan lärare förändra liv.

Avslutningsvis: Stort tack till alla lärare där ute som gör skillnad!

Fru talman! Jag vill också passa på att yrka bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 34 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten är en av de lärare som inte jobbar i skolan. Det kan finnas många olika skäl till det, men jag hoppas också att fler kan komma tillbaka till det arbetet i sin egen takt och när de så önskar.

Det var ett utmärkt anförande. Jag ska göra mitt bästa att återge en mening korrekt: Utan ordning och reda blir det ingen undervisning. Det är sant. Steget innan är att utan behöriga lärare blir det ingen ordning och reda, och då blir det ingen undervisning.

Jag tror att vi egentligen är överens, men utmaningen är att regeringen vill utbilda färre lärare. Det finns inte någon som helst tillstymmelse till att stötta våra förslag att obehöriga lärare ska få stöd till att utbilda sig till behöriga lärare. Det innebär att skolor särskilt i utanförskapsområden och glesbygden får färre behöriga lärare. Och då blir skolresultaten sämre. Det är bland annat för att det blir sämre studiero eftersom det också är en konsekvens av att inte ha behöriga lärare.

Vi delar uppfattningen om hur viktiga dessa frågor är. Men återigen säger jag att regeringen inte gör något. Jo, det finns en förhoppning om att folk ska komma tillbaka till skolan. Jag delar den förhoppningen, och jag hoppas att det blir så. Delar av det regeringen gör kan bidra, men jag tror att delar av den klåfingrighet som vissa ministrar ägnar sig åt kan leda till motsatsen. Så länge fler lärare inte utbildas och så länge vi inte ser till att

finansiera skolreformer framlagda av regeringen, vilket inte sker i dagsläget, kommer dock det samlade paketet att innebära att lärarna sannolikt får sämre villkor på grund av att varje lärare ska lyfta en tyngre börda. Det enda sättet blir att varje lärare ska undervisa mindre. Då blir det fler obehöriga lärare, om vi inte vill utbilda fler behöriga lärare. Jag tror inte att det är rätt väg för svensk skola.

Hur tänker Moderaterna att de ska göra för att utbilda fler behöriga lärare när regeringen just nu går åt andra hållet?

Anf. 35 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Ledamoten har rätt i att jag är en av de utbildade lärare som just nu inte befinner sig i skolan. Om det kan glädja ledamoten kan jag meddela att jag är tjänstledig, har kvar min tjänst och ämnar komma tillbaka och fortsätta mitt arbete.

Är det något jag saknar är det just dessa ungdomar, vår fantastiska framtid här i Sverige.

Jag delar ledamotens uppfattning om att det är oerhört viktigt med behöriga lärare. Utbildade lärare ska både vara behöriga legitimationsmässigt, det vill säga utbildade för att undervisa som lärare, och vara behöriga i sitt ämne. Det är en sak vi pratar ganska lite om, det vill säga att man kan vara legitimerad lärare och även undervisa i andra ämnen än dem man är behörig i. Där har framför allt skolan och rektorerna ett stort uppdrag i arbetsfördelningen.

Det är oerhört viktigt att vi stärker rektorernas roll, det vill säga rektorernas möjlighet att vara goda pedagogiska ledare. Rektorsutredningen presenterades för inte så länge sedan, och den har inte behandlats politiskt än. Men jag kan meddela redan nu att vi moderater tycker att det är viktigt att man i den trycker på rektorers pedagogiska ledaruppdrag. En roll är att kunna arbetsleda och se till att rätt lärare finns på rätt plats.

Det som är viktigt är att lärare får göra det lärare är utbildade för. Det satsar vi och regeringen mycket på, bland annat med statsbidragen för personalförstärkning, även till andra grupper i skolan. Vi satsar på statsbidrag för skolsociala team för att avlasta lärare sådana uppgifter som andra yrkeskategorier i skolan kan genomföra. Det kan vara allt från frånvarorapportering till att skicka brev och prata med andra myndigheter.

Jag upplever att det viktigaste är att renodla läraryrket och se till att lärarna får göra det de faktiskt är bäst på.

Anf. 36 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag instämmer i den sista delen av Johanna Rantsis replik, nämligen att det är viktigt att lärarna kan fokusera på det de är utbildade för. Men hon återkommer också till något som hon även tog upp i sitt huvudanförande, nämligen diverse statsbidrag.

Flera ledamöter i salen här i dag kommer från olika delar av landet och har noterat det här med de riktade statsbidragen. Man sitter inne på ministerens kontor och pratar om skolsociala team. Hur ser det ut i de små kommunerna i Dalarna? Har alla skolor möjlighet att inrätta skolsociala team? Går det att öppna en akutskola i Malung-Sälen? Är det här det mest relevanta sättet att använda pengarna för de kommunerna? Nej, det är inte det.

I Gällivare kommun har ungefär 50 procent av lärarna behörighet. Sedan kommer regeringen och säger att de ska bygga en akutskola eller

inrätta skolsociala team, men de får definitivt inte använda pengarna till fler lärare och löner som kan konkurrera med gruvlönerna.

Det här är inte svaret på hur Sveriges elever får fler lärare som kan sin grej. Den konkreta frågan är: Hur tänker Moderaterna att vi ska få fler utbildade behöriga lärare, när regeringens politik är att utbilda färre – samtidigt som man säger nej till Centerpartiets förslag att finansiera utbildning av obehöriga lärare som redan finns i skolans verksamhet?

Anf. 37 JOHANNA RANTSI (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om ledamoten hänger med i resone-
manget, men om lärare får göra det de är utbildade för lyfter man också av
en stor del andra uppgifter som lärare gör i dag. Då får lärarna ägna sig åt
det de är utbildade för, det de vill göra, och de behöver inte ägna tid åt
kringuppgifter.

Vi kommer att renodla lärarrollen. Fler kommer att vilja stanna i yrket,
och vi behöver inte lika många i och med att lärare inte längre lägger två
timmar i veckan på att kopiera upp stenciler. Det ska vara fokus på kärn-
uppdraget.

När det gäller statsbidragen kan jag till viss del instämma i din uppfatt-
ning. Nu slår vi ihop många av statsbidragen så att kommuner inte behöver
söka ett statsbidrag för speciallärare, ett statsbidrag för skolsociala team
och ett statsbidrag för lärarassistenter. Ju fler bidrag vi slår ihop, desto
mindre blir den byråkratiska bördan för kommunerna.

Sedan tror jag att vi kan slå ihop fler bidrag. Jag ser gärna att vi rör oss
mot än mer generella statsbidrag till skolorna. Utmaningarna är olika i
Piteå, Malmö, Lund och Göteborg. Jag ser gärna att vi riktar statsbidragen
lite mer generellt till skolorna, och sedan får skolorna välja vad som är
viktigt.

Jag anser inte att det finns någon motsättning i att kommunerna sam-
arbetar. Måste varje kommun ha en akutskola? Det är helt orimligt att
bygga en akutskola för en elev här, noll elever i en annan kommun och tre
elever där. Här handlar det om att kommuner ska slå sig ihop och samar-
beta och samordna sina resurser så att de kan utnyttjas på bästa sätt. Då
utnyttjar vi också lärarnas kompetens på bästa sätt.

Jag tackar ledamoten för trevliga frågor, och jag önskar er alla en trev-
lig helg.

Anf. 38 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 i UbU9
och reservation 4 i UbU16.

Det är roligt att så många pratade om skolmaten. Jag noterade att man
tydiligen ska starta med att säga: "När jag var barn ..."

Jag kommer från ett land där skolmat inte ens fanns. Vi hade äckliga
mackor med oss hemifrån som låg i en varm väska under hela skoldagen
till dess att man skulle äta dem. Rågbröd med spegepølse – gott, men inte
efter tre timmar i en varm skolväska.

Vegetarisk mat är en välsignelse i jämförelse. Sedan tycker jag att folk
ska kunna välja själva. Där är jag kanske inte riktigt på Miljöpartiets linje.

Men det här är inte ett skolmatsbetänkande, utan det här betänkandet
heter *Lärare och elever*. Det är där vi ska fokusera dagens debatt, även om
vi har pratat om mycket annat.

Jag vill börja med eleverna. Om folk har glömt det så är det dem skolan är till för, inte för diverse idéer om skolmat.

Eleverna förtjänar en skolgång som främst handlar om dem. De förtjänar politiker som bryr sig om att den skola de möter är den bästa möjliga som bygger på kunskap, evidens och en profession, inte på dagens känsla hos ministrar. Det är viktigt, och det är den vägen vi måste vandra.

För att eleverna ska ha bästa möjliga skolgång behöver vi också försvara elevinflytandet, som under den här regeringen är under konstant attack trots att det av allting i svensk skola är den kanske svenskaste värderingen. Det är det som har byggt svensk skola sedan 50-talet. Det är det som gör att svensk skola står ut och att vi fortfarande har en skola som faktiskt är bättre än typ alla andra länders, i alla fall om man tittar på de elever som är födda i Sverige.

Vi är också bättre på att ta hand om många av dem som har kommit utifrån, men vi har väldigt många som har kommit utifrån. Det har gjort att de allmänna resultaten har blivit svagare och att utmaningarna har varit större – definitivt.

Om man bryr sig om eleverna måste man också kunna säga att alldeles för många elever inte klarar skolan i dag. Under Tidöregeringen slås rekord. Aldrig förr i svensk historia har så många lämnat svensk skola utan att klara den och kunna komma vidare till gymnasiet som under Tidöregeringen.

Vi frågar då regeringen: Ska inte de här eleverna, om de har ett genomsnitt som är godkänt, få lov att kunna komma in på yrkesprogrammen, så som ni tycker att det ska fungera om kanske fem sex år, med ett nytt betygssystem etcetera? Då är svaret nej. Det är 100 000 elever till som kommer att hinna gå ut ur svensk skola till dess att detta är på plats.

Vi säger att det finns lösningar som skulle kunna ändra på detta nu. De som har godkänt och som ni tycker ska få lov att gå i skolan om fem år skulle kunna få lov att göra det redan nästa år. Men regeringen säger nej. Det är faktiskt inte att bry sig om eleverna och deras bästa. Det är värdet för mig.

Sedan handlar det om lärarna. Jag tror att vi alla är överens om att det är lärarna som skapar förutsättningar för att eleverna sedan klarar skolan och får ut något av att vara där, utöver kompisar.

Där måste det bygga mycket mer på tillit och förtroende till professionen än i dag, utan diverse pekpinnar när det gäller hur man undervisar. Vi ska definitivt inte i riksdagens kammare definiera vad som är rätt metod. Tänk om man via vetenskapen kommer fram till andra metoder om några år. Då ska vi gå igenom en tre- eller fyraårig lagstiftningsprocess med utredningar för att komma fram till att det nu är ny vetenskap som gäller. Så kan vi inte styra. Det är inte ett lämpligt sätt att styra en skolverksamhet. Även om vi är överens om att det är rätt metoder som tillämpas är det inte vi som ska definiera vetenskap. Jag kan, inte minst efter den här debatten, säga att det är väldigt många som är långt ifrån att veta vad det innebär.

Vill man ha bättre och fler lärare är det faktiskt dags att satsa på skolan. Regeringen säger att den satsar på skolan, men det är bara genom att räkna in alla möjliga subventioner till barnfamiljer som regeringen ens kommer i närheten av att satsa på skolan. Alla partier utanför regeringen satsar mer. Centerpartiet använder faktiskt totalt sett 10 miljarder mindre i budgeten, för vi tycker i motsats till regeringen, Socialdemokraterna och andra par-

tier att man ska ta ansvar för svensk ekonomi. Ändå lyckas vi satsa mer på skolan. Det tycker jag att man kan ta med sig. Det är möjligt att satsa på skolan.

Det betyder också att man måste utbilda dem som är obehöriga så att de blir behöriga. Och det betyder att vi måste ställa krav på att alla lärare ska vara behöriga. Detta är möjligt att göra. Men regeringen säger nej. Varför? För att de i grunden tycker att annat är viktigare. Vad är det då de tycker är viktigare? Jo, straff, skoluniformer och fina byggnader är tydligen mycket viktigare än lärare för skolresultaten i svensk skola.

Jag är skeptisk, men det är inte för att vi inte tror på att vackra byggnader är viktiga. Jag håller helt med. Det finns en anledning till att man har byggt Sveriges riksdag fint; det är för att man vill visa att det vi gör här är viktigt och den demokratiska grunden för det svenska samhället.

Verkligheten är att Sverige har flest obehöriga elever i hela EU och OECD, och antalet utgör också svenskt rekord just nu. Vi har störst andel lärare i hela OECD och EU som inte är fullt utbildade – och man vill utbilda färre lärare. Vi har flest elever som mår dåligt – och man vill ta bort deras inflytande över sin vardag.

Då tycker jag och Centerpartiet att det är vansinnigt att gå ut och säga att vi nu ska satsa på hur skolan ser ut, alltså inte på de lärare som finns i klassrummet utan på den ingång man går in genom. Jag vill säga så tydligt det bara går att det inte är detta som gör skillnad.

Ja, fru talman och Liberalerna, självklart ska skolbyggnader vara fina, gärna praktfulla rent av, när de byggs. Men problemet just nu är att skolor läggs ned runt om i hela landet. Det är det riktiga problemet. Vackra byggnader löser faktiskt inte lärarbristen. Högt i tak kompenserar inte för låga löner. Och en pampig entré hjälper över huvud taget inte den elev som inte får lämna skolan med godkända betyg och gå vidare till gymnasiet.

Därför blir jag och många andra, även bland lärarna, irriterade när vi hör en regering som på det här sättet sparar på skolan, underminerar förtroendet för lärarna och går runt och petar i alla möjliga detaljer gå ut och säga att vi i stället för att satsa på lärarna och se till att det blir fler behöriga lärare ska satsa och fokusera på hur ytan ser ut. Det tror jag irriterar många på grund av att det definierar själva utmaningen med regeringens politik: Den är ytlig. Det är det som är problemet.

(Applåder)

(forts. § 9)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Statsministerns frågestund

KU-granskning av den tidigare nationella säkerhetsrådgivaren

Anf. 39 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Fallet Landerholm handlar inte om ett enskilt misstag. Det handlar om upprepade säkerhetsincidenter på Sveriges högsta säkerhetspolitiska nivå. Detta är någonting som har lett till flera anmälningar till konstitutionsutskottet.

I Landerholmaffären finns det flera frågor som inte rör den rättsliga prövningen. Det är frågor om regeringens ansvar och statsministerns hantering. Varför tog det till exempel 673 dagar innan en skadebedömning diariefördes? Varför ingrep statsministerns presschef med vilseledande information?

Herr talman! Det här rör inte skuldfrågan i domstol utan regeringens och statsministerns ansvar. Det är därför frågor som bör kunna granskas av just konstitutionsutskottet. Trots detta har Tidöpartierna använt sin majoritet i konstitutionsutskottet för att stoppa inte bara granskningen utan också oppositionens begäran om att låta utskottets opolitiska tjänstemän analysera vilka delar som kan granskas utan att påverka rättsprocessen. Tidöpartierna har alltså inte bara sagt nej till granskning. De har också sagt nej till att ta fram underlag för att klargöra vad som faktiskt går att granska.

Det här leder till en enkel slutsats: Antingen anser Tidöpartierna att statsministern inte klarar en granskning, eller så har de fått instruktioner om att stoppa den. Min fråga till statsministern är därför: Vilka frågor om sitt eget agerande är det som statsministern inte kan svara på?

Anf. 40 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För det första: Det här är en fråga för riksdagen att avgöra, inte för regeringen.

För det andra: Det här fallet är redan granskat en gång i konstitutionsutskottet, utan nämnvärd anmärkning ifall jag minns rätt.

För det tredje: Det är nu föremål för en domstolsprövning.

Man är friad i första instans. Det är överklagat i andra instans. Såvitt jag förstår finns det en tradition av att man inte prövar frågor som är föremål för en brottsundersökning i domstol. Den praxisen har såvitt jag förstår följts här – inget mer och inget mindre.

Anf. 41 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! De frågor som jag har ställt rör statsministerns ansvar och agerande. De hanteras alltså inte i den pågående rättsprocessen mot den tidigare nationella säkerhetsrådgivaren. Trots detta blockeras granskningen i konstitutionsutskottet.

Det är allvarligt när en regering med sin majoritet tillåts blockera granskningen av sig själv på det här sättet. Då riskerar riksdagens kontrollmakt att sättas ur spel. När regeringen på det sättet medvetet hindrar insyn närmar det sig någonting som skulle kunna beskrivas som en politisk mörkläggning.

Min fråga till statsministern är därför: Anser statsministern att riksdagens kontrollmakt fungerar som avsett när Tidöpartierna blockerar granskningen av statsministerns eget agerande med anledning av Landerholm-affären?

Anf. 42 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag anser att det antagligen finns goda skäl för riksdagen att sedan tidigare ha en praxis: att man, när det pågår en rättslig prövning, inte samtidigt gör en KU-granskning av samma sak.

Jag misstänker att det beror på att det är ganska svårt att utröna vad som är föremål för den rättsliga prövningen och vad som är föremål för rent administrativa frågor i Regeringskansliet. Det låter för mig som en rimlig praxis, och jag har respekt för att riksdagen har behållit den praxisen.

Åtgärder mot höjda energipriser

Anf. 43 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Vi är stolta över alla de nödvändiga reformer som vi har genomfört under den här mandatperioden. Vi har haft ett högt tempo, varit leveranskraftiga och gjort det som vi har lovat väljarna. Tillsammans har vi ändrat kurs för Sverige.

Våra partier har besekrat inflationen. Vi har skapat bättre förutsättningar för både hushåll och företag. Vi har sänkt drivmedelsskatter, inkomstskatter och elskatt. Halverad matmoms kommer om mindre än tre veckor.

Nu riskerar dock energi- och oljepriserna att äventyra den här positiva ekonomiska utvecklingen och tillväxten. Läget i omvärlden är ytterst oroväckande. Riskerna är att vi går mot en energikris som i det värsta scenariot kan bli värre än den vi hade i inledningen av Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

Sverige måste vara på tårna. Om oljepriset stiger kraftigt kommer konsekvenserna snabbt att märkas i hela ekonomin. Det finns åtgärder som man kan vidta. Vissa av de åtgärderna kanske inte är särskilt populära i EU. Min fråga är: Hur pass kreativ kan statsministern tänka sig att vara för att vidta åtgärder och dämpa dåliga effekter, och kan statsministern tänka sig åtgärder även om de ogillas av EU?

Anf. 44 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är nu en oförutsägbar utveckling av framför allt olje- och gaspriser i spåren av kriget. Sedan finns det många andra aspekter på det här kriget. Det finns sådana som är hoppningivande, inte minst för alla iranier som nu hoppas på en fredligare och frihetligare framtid. Det finns också betydande risker för oro i hela regionen med ganska svårbeskrivliga konsekvenser.

Men vi kan hålla oss till det som frågan kretsade kring. Just nu stiger oljepriserna ganska rejält. Det varierar naturligtvis lite grann från dag till dag. Även gaspriserna påverkas. I Europa pratas det ofta om gaspriserna, kanske lite grann till svensk förvåning. I Europa pratar man om gas. Det

gör vi inte i Sverige, för vi har bättre elsystem, dessbättre, så vi är inte så beroende av gaspriser.

Som Elisabeth Svantesson har sagt flera gånger är vi öppna för både att justera bränslepriser och att justera elpriser genom stöd. Vi återkommer till båda inför vårbudgeten.

Anf. 45 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Herr talman! Jag tror att vi behöver titta på allt som går att göra för att dämpa oron hos både hushåll och företag.

Vi har haft ett antal svajiga år i ekonomin, i synnerhet under den förra mandatperioden. Vi ärvde hög inflation och en tillväxt i EU:s absoluta bottenkikt. Detta har vi nu vänt. Vi har besegrat inflationen och stärkt hushållens plånböcker och köpkraft.

Men återigen: Hur långt är statsministern beredd att gå för att säkra priserna på energi och drivmedel? Är statsministern beredd att prioritera svenska intressen före EU:s och svenska hushåll före mer eller mindre flummiga klimatöverenskommelser på EU-nivå?

Anf. 46 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Regeringens och min uppgift är alltid att främja svenska intressen. Ofta gör vi det genom samarbete i EU.

Här ska vi vara noga: Sverige har nytta av vårt EU-medlemskap. Vi följer spelregler, men vi påverkar också spelregler. Sedan är jag den första att säga att vi, till skillnad från andra länder, ibland följer spelreglerna lite väl noggrant.

Vi kommer att kräva undantag från EU:s energiskattedirektiv. För att kunna gynna svenska elkonsumenter kommer vi också att kräva att man inte lägger beslag på svenska flaskhalsavgifter.

Stopp för tonårsutvisningar

Anf. 47 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Vissa saker måste man bara göra, Skorpan. Annars är man bara en liten lort.

Så sa Jonatan Lejonhjärta när han skulle förklara varför han var tvungen att kämpa mot Tengil, fast han var rädd. Det är vad mod innebär. Du kan inte vara modig om du inte samtidigt är rädd.

Dagligen hör vi om modiga ungdomar som vågar tala öppet om det fruktansvärda öde som väntar dem när de nu står inför det faktum att de ska tvingas lämna det som de ser som sitt land, sitt hem, i allt utom på papperet.

Det är den här politiken som Ulf Kristersson personligen har drivit igenom. Det är han som är ytterst ansvarig för det som nu sker. Det framgick tydligt när beslutet fattades att det här skulle bli resultatet. Kanske trodde inte Ulf Kristersson att det skulle göra så mycket. Kanske hoppades han att de drabbade ungdomarna skulle lämna Sverige i all tysthet. Kanske räknade han inte med det folkliga raseri som det här skulle mynna ut i.

I fredags gick regeringen ut med att man skulle stoppa utvisningarna. Det har sedan dess visat sig vara tomma löften. Utvisningarna fortsätter.

Regeringens och Sverigedemokraternas ord var bara en skenmanöver för att tysta debatten.

Vi i Vänsterpartiet, tillsammans med Miljöpartiet, lade fram ett förslag om att stoppa utvisningarna omedelbart, och i går röstade regeringspartierna ned det förslaget med en rösts övervikt, efter uppmaning från Ulf Kristerssons talman.

Jag tror att Ulf Kristersson är rädd. Jag förstår att Jimmie Åkesson kan framstå som hotfull och stor, särskilt med tanke på partiets rötter i nazismen. Det var trots allt det partiet som Åkesson gick med i en gång i tiden. Men statsministern, är det inte dags att göra det moraliska och modiga?

Stå emot Jimmie Åkesson! Håll ditt löfte och stoppa tonårsutvisningarna nu!

(Applåder)

Anf. 48 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För det första noterar jag att Samuel Gonzalez Westling allt oftare har ett tonfall och ett tonläge som påminner mig om Viktor Orbán – nedlåtande, spydigt, hånfullt. Jag tänker inte svara på det sättet. Det var likadant förra gången. Jag svarade inte på det sättet då heller.

För det andra konstaterar jag att Vänsterpartiet inte alls är ute efter att förändra en lagstiftning där vissa har kommit i kläm därför att man enligt lagen betraktas som vuxen när man är 18. Ni vill riva upp hela den migrationspolitik som vi nu har slagit in på. Men ni vågar inte säga det.

Ni borde stå för er uppfattning, som är i princip fri invandring. Ingen ska prövas. Ingen ska lämna landet. Ja eller nej har ingen betydelse. Ni har varit för varje amnesti, varje ventil, varje riktning som gör att fler människor kommer till Sverige, och ni är emot varje förändring som innebär att vi stramar upp invandringspolitiken.

Vi tycker helt enkelt olika.

För det tredje har alltså regeringen aviserat en ny lagstiftning som gör att färre ska komma i kläm efter den lag från 2016 – under den tid när ni olyckligtvis hade inflytande över politiken i Sverige – som gör att unga vuxna måste lämna Sverige för att de inte har egna skyddsskäl.

Nu försöker vi lösa den frågan. Migrationsverket har meddelat att de kommer att pausa beslut i väntan på ny lagstiftning. Så gör man på ett seriöst sätt.

Vi värnar en stram migrationspolitik. Vi ska inte gå tillbaka till 2015. Vi ska inte bli den plats som allt fler söker sig till med allt större integrationsproblem som konsekvens – sådant som ni inte bryr er om.

Vi står för en stram invandringspolitik som ändå tar hänsyn till att enskilda kan komma i kläm också på grund av gammal lagstiftning. Det är vad vi gör just nu, herr talman.

(Applåder)

Anf. 49 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Jag kan konstatera att statsministern inte verkar vilja svara på frågan. Vi vet i detta nu att ungdomar står i begrepp att bli utvisade i detta nu. Det rapporterade Aftonbladet om så sent som i går, och det sker på grund av den här regeringens lagstiftning.

Regeringen varnade själv för detta. När detta röstades igenom här i kammaren bara för något år sedan varnade regeringens eget underlag för att det här skulle bli konsekvenserna. Det påtalades här i kammaren att detta skulle bli effekten. Ändå tvingade regeringspartierna igenom förslaget.

Jag tycker att det är lite småaktigt av statsministern att stå här i kammaren och hänvisa till lagstiftning som antogs för tio år sedan när det är den här regeringens politik och beslut som leder till att tonåringar utvisas från Sverige – deras hem i allt utom på papperet.

Anf. 50 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är en helt felaktig beskrivning. Lagen är bokstavligt talat från 2016, bekräftad 2021.

Det vi har gjort, som ni inte förmådde göra, är att tillsätta en utredning för att se om man kan lösa de här problemen på ett bättre sätt inom ramen för en stram invandringspolitik. Jag förstår att den tanken inte föresvävar er över huvud taget.

Att inom ramen för en stram invandringspolitik under många år ändå ha en lagstiftning som gör att unga människor inte hamnar i kläm är precis vad vi har aviserat. Det är precis det som nu utarbetas. Det är precis det som är grunden för att Migrationsverket har kommunicerat att de avser att pausa de beslut som annars skulle bygga på den gamla lagstiftningen. Precis så är det.

Arbetslösa akademiker

Anf. 51 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! Ungefär 100 000 akademiker är arbetslösa i Sverige. På bara två år har antalet ökat med ungefär 20 000 personer. Det är människor som har studerat i minst tre år men som ändå inte har ett jobb.

Upptäckningen i konflikten i Iran ökar osäkerheten i ekonomin dramatiskt. Det är klokt att inte vara alarmistisk, men regeringen har genomgående varit lite väl optimistisk i sina prognoser. Ingen annan bedömare trodde på 3 procents tillväxt i Sverige. Riksbankens prognos låg på 2,2 procent för det här året. När prognosen nu skrivs ned gör regeringen det med 0,2 procentenheter, trots att andra bedömare ligger på dubbelt så mycket.

Det företag gillar allra minst är osäkerhet. Stora företag skjuter upp investeringar. Småföretag möter ökade kostnader och risk för högre räntor. I ett sådant läge är det allt färre som ens tänker tanken att anställa ännu en akademiker.

Regeringens 18-månadersåtgärder med sänkta arbetsgivaravgifter är ett bra steg. Det har vi dock pratat om tidigare, så låt mig ta ett annat förslag: studentmedarbetare. Statsministern inspireras gärna av Danmark, inte minst inom kriminalpolitiken, men när det gäller att få unga akademiker i jobb verkar kikaren över Öresund ha immat igen. I Danmark har faktiskt 90 procent av dem som har arbetat mer än 15 timmar ett relevant jobb tre månader efter sin examen.

Centerpartiet vill därför införa en särskild tidsbegränsad studentanställning under LAS, kopplat till studietiden. Syftet är att få studenter i relevantt arbete. Det skulle ge fler företagare en flexibilitet att anställa.

Jag undrar därför: Vilka konkreta åtgärder vill statsministern vidta för att motarbeta den otroligt stora arbetslösheten som studenter möter i denna oroliga tid?

Anf. 52 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag kvittera: Jag tycker att det är genuint roligt att Centerpartiet nu propagerar för en liberalare och mer flexibel arbetsmarknadslagstiftning i Sverige. Centerpartiet vill även ha lägre skatter på många områden.

Man undrar bara: Med vilka tänker ni genomföra den politiken? Är det med Vänsterpartiet? Är det med Miljöpartiet? Eller är det med Socialdemokraterna?

Jag underkänner inte alls själva idén, utan jag skulle gärna prata om sådana saker. Men det blir lite akademiskt, så att säga, när man uttrycker saker och ting som går rakt emot de egna tänkta samarbetspartnerna. Men jag lär gärna av Danmark även på det här området.

Jag tror att de allra flesta vet att vi nu har skapat bättre ekonomiska förutsättningar för den del av arbetsmarknaden som handlar om konjunktur. Sverige har gått från tillväxtbotten till tillväxttoppen. Vi kan dividera om enskilda decimaler, men det råder ingen tvekan om att Sverige har gått från det absoluta bottenkiktet till att ha en av Europas allra högsta tillväxter.

Sedan fattar ju alla att det som händer i Iran just nu är riskabelt. Hur mycket det kommer att slå är det ingen som vet. Men Sverige har, till skillnad från många andra länder, statsfinanser som gör att vi ska kunna klara också allvarliga störningar.

Jag tycker att de återkommande försöken att svartmåla svensk ekonomi och att aldrig se de styrkor vi har, som gör att man kan använda styrkan och vattna där det växer, är en dålig tradition till vänster i svensk politik.

Den andra delen, som jag vet att ni inte vill prata om, är den del av arbetslösheten som handlar om invandring. Det är den långa, strukturella, som man säger, arbetslösheten som inte påverkas nämnvärt av konjunktur. Den är jag allra mest bekymrad för.

Jag har själv tre blivande akademiker hemma, eller nästan hemma. En är snart färdig ingenjör, en är mitt i ekonomutbildningen och en har just påbörjat medicinutbildningen. Vi pratar mycket om framtidens arbetsmarknad. Jag är inte alls obekymrad över den, men jag är mer bekymrad över dem som inte har någon utbildning alls.

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 53 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman och statsministern! Detta är det tredje debattutbytet som statsministern inleder med att tala om vem vi ska genomföra politiken med.

Jag tycker att sakfrågan i det här fallet är viktigare. Det är viktigare att prata om hur det har blivit 20 000 fler arbetslösa akademiker under den här

regeringens tid. Jag svartmålar inte Sverige. Sverige har fantastiska möjligheter, men regeringen har inte tagit i alla dessa.

Det fanns en AI-kommission som lade fram en mängd olika förslag, som mest verkar ligga i en byrålåda. Det finns en mängd olika förslag för att säkerställa att Sverige står längst fram när det gäller klimatomställningen, som kommer att ge jobb.

Just nu är klimatomställningen lite ur modet på den globala scenen, men vi vet att inom några år kommer efterfrågan att öka på fossilfritt stål och fossilfri cement, vilket kräver investeringar och som gör att företagen vill växa och vara i Sverige.

Jag undrar därför: Vad tänker statsministern göra åt de studenter som i dag inte har ett arbete?

Anf. 54 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Fossilfritt stål, utsläppsfri cement och allt detta kräver massiva satsningar på fossilfri energi i Sverige. Det är precis det vi gör – visserligen utan er än så länge, men ni kanske också hakar på så småningom. Vi bygger alltså massiva mängder ny kärnkraft i Sverige, och det kommer att garantera dessa möjligheter.

Jag kommer tillbaka till frågan om med vem. Det är inte oviktigt. Att ha åsikter som man vet att man aldrig kan genomföra är möjligen kul på ett statsvetenskapligt seminarium, men det har ingenting med seriös politik att göra.

Ni måste ändå rimligen ställa er frågan: Om vi tycker att vi ska luckra upp den svenska arbetsmarknadslagstiftningen och ha flexiblare regler eller sänka skatter till höger om Moderaterna – med vem tänker vi göra detta?

Om ni inte har något svar på den frågan blir er politik inte ens ett tips, utan en synpunkt som ni vet aldrig kommer att förverkligas. Ni måste någon gång kunna svara på frågan om hur verklighetens politik ska förändras och inte bara fantasins.

(Applåder)

Tonårsutvisningarna

Anf. 55 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Klockan fortsätter att ticka för de ungdomar som på grund av regeringens politik ska utvisas från sitt hemland, från Sverige.

Både statsministern och migrationsministern säger gärna i intervjuer att detta sker på grund av ändringarna från 2016, men vi har inte hört om några tonårsutvisningar så långt tillbaka i tiden. Det är först de senaste åren de har börjat dyka upp.

I går föll med minsta möjliga marginal här i riksdagen Miljöpartiets och Vänsterpartiets motion om att införa en stopplag. Samtidigt får vi inga tydliga svar från regeringen om när deras ventil kan komma på plats eller ens hur den ska se ut.

Det här handlar om unga människors liv och framtid. Det handlar om huruvida de ska sättas på ett plan till kriget i Mellanöstern eller inte. De har inte tid att vänta.

Jag skulle därför vilja fråga statsministern: När kommer lösningen på tonårsutvisningarna? Och kommer ungdomarna som redan har fått utvisningsbeslut att få stanna?

(Applåder)

Anf. 56 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Den första frågan är lätt att besvara. Vi kommer att lägga fram en proposition under våren, och om riksdagen bestämmer sig för att inte ta sommarledigt kommer ni också att hinna behandla propositionen.

Den frågan överlåter jag med varm hand till riksdagen. Vi kommer att göra vår del, och som alla vet har Migrationsverket sagt att de tänker pausa besluten i den sortens ärenden i väntan på en ny lag eftersom de vet att en ny proposition kommer att komma. Det var ingen som lyckades klara den uppgiften tidigare.

Jag tar ändå rätt lätt på kritiken, för jag vet att Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och kanske också Centerpartiet, i grund och botten är emot hela den strama invandringspolitiken. Ni har varit emot varje beslut som vi har fattat. Ni vill tillbaka till 2015, och ni är en liten minoritet av svenska folket.

Vi tar allvarligt på de här frågorna. Vi ser till att de som skulle kunna hamna i kläm får en ny chans att inte hamna i kläm, men inom ramen för en riktigt stram invandringspolitik under lång tid framåt. Där tycker vi olika. Det är därför det är så fundamentalt oklart vad en vänsterregering skulle göra i Sverige.

(Applåder)

Anf. 57 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Tyvärr hör jag inget om vad som ska hända med dem som redan har fått sina beslut. Det duger inte att säga att tonårsutvisningar ska stoppas; de måste också stoppas.

Unga människor sitter i fängelseliknande förvar i väntan på besked. Familjer, vänner, grannar, klasskompisar och kollegor lever i total ovissheit. Demonstrationer runt om i landet visar att det inte finns stöd för den här regeringens utvisningspolitik just nu.

Jag skulle därför på nytt vilja fråga statsministern: Kommer ungdomarna som redan har fått utvisningsbeslut att få stanna?

(Applåder)

Anf. 58 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Regeringen kan och får inte lägga sig i enskilda fall. Jag konstaterar bara att Migrationsverket har sagt att de pausar sina beslut i väntan på en ny lag. Det gör de inte lättvindigt, utan det gör de för att de vet att en ny lag är aviserad.

I övrigt måste myndigheterna fatta beslut. Självklart gäller gammal lag tills ny lag är på plats. Så är det med all lagstiftning. Jag tror att inte ens Miljöpartiet skulle kunna hävda att en lag som finns inte ska tillämpas alls, men Migrationsverket har alltså sagt att de kommer att pausa besluten i väntan på ny lag.

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 59 JÖRGEN BERGLUND (M):

Herr talman! När den här regeringen tog över efter Socialdemokraterna var inflationen 10 procent. Bolåneräntorna sköt i höjden. Matpriserna steg kraftigt. En liter diesel kostade strax under 30 kronor. Det var inte rättvist mot alla de människor som ställer klockan och går till jobbet varje dag. De flesta kurvor pekade nedåt, förutom skjutningarna, som nådde rekordnivåer.

Nu är inflationen bekämpad. Den är nu under 2 procent. Bolåneräntorna har sjunkit, och matpriserna är stabila och kommer dessutom att sjunka från den 1 april när matmomsen sänks.

En fråga som jag tycker har fått alltför lite utrymme är en växande svensk ekonomi, det vill säga tillväxt. Det är det som är absolut nödvändigt för att vi ska ha något att fördela.

Min fråga till statsministern är därför: Hur går det för svensk ekonomi – växer den? Och hur står vi oss internationellt?

Anf. 60 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är sant att när vi tog över gick de kurvor som borde gå ned upp och de som borde gå upp gick ned. Det är en ganska enkel men korrekt sammanfattning av läget.

Det berodde inte bara på den gamla regeringen. Det fanns en pandemi, och kriget mot Ukraina hade startat. Det fanns också många andra saker. Men regeringen hade ingen ekonomisk politik. Om man tappar tre av åtta budgetar har man ingen ekonomisk politik; då har man i praktiken ingen finansminister. Så kan man inte sköta ett land i tuffa tider.

Nu är det precis tvärtom. De saker som borde gå ned, som skjutningar och invandring, går ned. De saker som borde gå upp, som tillväxttakt, går upp. Inflationen går ned som den ska, och räntorna går ned som de ska. Allt detta är lite osäkert på grund av Iran just nu, men i grund och botten är det så.

Tillväxten är extremt viktig. Ska vi klara av de stora investeringar som vi gör i försvaret, för att hjälpa Ukraina, i svensk välfärd och i infrastruktur måste vi ha tillväxt. Jag är så glad över bred enighet om stora investeringar. Det vore bra med bred enighet också om tillväxtpolitiken.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Stöd till den iranska oppositionen

Anf. 61 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Vi är få vars tankar och hjärtan inte är med det iranska folket. Jag är säker på att detta även är statsministerns uppfattning. På svenska gator och torg, från norr till söder och från väst till öst, har tiotusentals människor samlats för att uttrycka sitt stöd för ett fritt Iran och sin avsky för den islamiska regimen. Bland dessa manifestationer i Sverige och runt om i världen ropas särskilt namnet på en man upp som ett alter-

nativ som skulle kunna leda en sekulär och demokratisk övergångsregering: Reza Pahlavi.

Ovissheten är stor och frågorna många. Med anledning av det undrar jag hur Sverige bäst kan bistå den iranska oppositionen i dess kamp för frihet och hur statsministern ser på riskerna för att denna konflikt får spridningseffekter till Sverige kopplat till islamism och antisemitism.

Prot. 2025/26:88

12 mars

Statsministerns
frågestund

Anf. 62 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det ärliga svaret är att ingen vet just nu. Det är otroligt lätt att känna enorm sympati för dem som hyser optimism för att det skulle kunna bli frihetligare och mer demokratiskt i Iran efter 47 år av förfärligt förtryck. Det är lätt att känna enorm sympati med alla svenskiranier i Sverige som hoppas på det bästa. Men vi måste också inse att det finns betydande risker.

Vi ska på marginalen göra vad vi kan för att uttrycka vår ståndpunkt i detta, och det gör vi också. Men vi har också ett ansvar att se till att de faror som finns inte sprider sig till Sverige. Vi är därför väldigt upptagna just nu av säkerhetshoten mot Sverige och de risker som finns. Vi har redan sett tendenser, och de får inte få fäste här. Sverige har sedan tidigare förfärliga erfarenheter av vad Iran är kapabelt att göra. Vi håller också ett öga på prisutvecklingen här i Sverige på grund av det som händer där.

Men just nu är juryn ute, som det heter.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns ekonomiska verksamhet

Anf. 63 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! I helgen uppmärksammades internationella kvinnodagen. I Sverige har vi kommit långt vad gäller jämställdheten, men vi är långt ifrån framme. Det finns fortfarande mycket att göra. Det gäller inte minst skillnaden mellan kvinnors och mäns företagande, finansiella sparande och ägande. Vi vet att betydligt färre kvinnor än män startar och driver företag, och även på ägandesidan ser vi stora ojämlikheter, där kvinnor generellt äger ungefär hälften så mycket som män, vilket givetvis får stora konsekvenser vid exempelvis en skilsmässa. Enligt studier ser vi också hur kön är en mycket viktigare faktor än utbildning för upplevd finansiell förmåga.

Hur arbetar regeringen för att minska de skillnader vi ser mellan kvinnor och män vad gäller just företagande, ägande och finansiellt sparande?

Anf. 64 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag delar i allt väsentligt beskrivningen, och som jag tror att alla förstår handlar detta om en blandning mellan regelverk och politik och sådana val som människor gör själva. Om de sedan görs aktivt eller av tradition kan man diskutera, men det är en komplex situation.

Vi gör ganska mycket nu för att ändra de formella reglerna. Vi ökar möjligheterna till eget sparande, och vi ser till att utbildning alltid ska löna sig och att fler ska gå från bidrag till arbete och därmed få mer jämlika pensioner med mera.

Människor ska såklart också uppmuntras att leva ett liv där de delar på ansvaret på ett sådant sätt att utfallet blir mer jämlikt. Politiken kan göra

en del, men familjer måste också göra en del själva. Vi har sett en god utveckling på en del områden, medan det har stått stilla på andra områden.

Politiken måste föregå med gott exempel, men människor har också själva ett ansvar för hur de lever sina liv.

Statsministerns tjänsteutövning och den nationella säkerhetsrådgivaren

Anf. 65 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Statsministern visade tidigare en stor tafatthet i sina svar till Lena Hallengren om viktiga säkerhetsfrågor.

Min fråga handlar om statsministerns tjänsteutövning och inget annat. Enligt Regeringskansliets föreskrifter om säkerhet ska statsministerns kansli rapportera säkerhetsincidenter, och de ska utredas och bedömas. Det inträffade flera incidenter när Henrik Landerholm jobbade på Regeringskansliet. Landerholm tjänstgjorde i statsministerns kansli, och statsministern var Landerholms högsta chef. De är även vänner privat.

Ulf Kristersson och hans kansli väntade i 673 dagar innan de upprätade en handling i enlighet med säkerhetsföreskrifterna. Vad var orsaken till detta?

Herr talman! Min fråga gäller tjänsteutövningen och har inget med rättsprocessen att göra.

Anf. 66 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag noterar att Socialdemokraterna gärna vill tala om en fråga som är föremål för rättslig prövning. Det kommer jag inte att göra av respekt för att det pågår en rättslig prövning. Så enkelt är det.

Jag kan dock säga att en utomstående expert nu gör en analys av hur Regeringskansliets säkerhetsarbete fungerar mer principiellt. Finns det brister och sådant som behöver justeras? Detta har inget att göra med prövningen av om enskilda personer eventuellt har gjort sig skyldiga till felaktigheter, utan det handlar om huruvida Regeringskansliet har en tillräckligt bra rutin för den sortens frågor. Denna analys kommer också att presenteras.

Könstillhörighetslagen och äldres rätt att välja kön på vårdpersonal

Anf. 67 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Regeringen har efter att fruktansvärda fall av våldtäkt och övergrepp uppmärksammats inom hemtjänst och äldreomsorg aviserat en utredning om att ge äldre rätt att välja om de vill ha manlig eller kvinnlig personal vid dusch och personlig hygien. Det välkomnar vi, för det handlar om äldres rätt till trygghet, säkerhet och värdighet och om rätten att få sätta gränser. Detta har också Sverigedemokraterna lyft upp tidigare.

Samtidigt har riksdagen beslutat om en ny könstillhörighetslag som gör det betydligt enklare att ändra juridiskt kön, utan krav på diagnos och utan den prövning som tidigare fanns. SD och KD var de enda som röstade nej, bland annat eftersom vi bedömde att detta öppnar för missbruk och skapar otydlighet i skyddsregler som ska ge just trygghet.

Min fråga till statsministern är: När regeringen säger att äldre ska få rätt att välja kön på personal, avser man då biologiskt eller juridiskt kön? Hur ska regeringen säkerställa att reformen ger den trygghet som det är tänkt?

Anf. 68 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag är lite förvånad av den debatt som har uppstått med anledning av förslaget att man som äldre ska kunna välja biologiskt kön på den person som utför mycket intima sysslor. Det är rätt anmärkningsvärt att detta har vållat kritik. Är det inte rätt självklart att man kan vara i en situation där man känner sig rätt sårbar – långt innan övergrepp begås? Talar inte de övergrepp som har begåtts för att detta är ett problem på riktigt? Jag är genuint förvånad över de kommuner som sägs inte ha velat polisanmäla händelser. Allt detta är allvarligt på riktigt, och därför har vi föreslagit en ändring som gör att man som äldre ska kunna välja vilket biologiskt kön den person ska ha som ska göra det allra mest privata åt en i ens hem.

Herr talman! Jag har mycket svårt att se att detta har något att göra med frågan om att kunna anmäla ändring av juridiskt kön efter utlåtande och att det ska godkännas lite lättare.

Franska kärnvapen på svensk mark

Anf. 69 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Längre fram i vår hålls översynskonferensen för icke-spridningsavtalet NPT, som syftar till att stoppa den globala upprustningen och spridningen av kärnvapen. Kärnvapen är ett massförstörelsevapen som om de används alltid innebär hundratusentals civila dödsoffer, likt i Hiroshima och Nagasaki, och de ger dessutom långvariga konsekvenser för både människa och natur.

Sverige har under lång tid stått upp för internationella konventioner om kärnvapen. Detsamma kan inte sägas om kärnvapenmakterna, som har utökat sina arsenaler. Ryssland har placerat kärnvapen i Belarus, och Trump har väckt tanken om nya provsprängningar.

Statsministern har nu bestämt att Sverige ska ha en dialog med kärnvapenstaten Frankrike om dess kärnvapen. När denna dialog ska hållas och vad den ska leda till är mycket oklart, så också den franska presidentens motiv. Det är dock ett tydligt brott mot Sveriges tidigare kärnvapenlinje.

Vill statsministern ha franska kärnvapen på svenskt territorium, eller vad vill statsministern egentligen?

Anf. 70 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag och ledamoten tycker lika på en punkt och olika på en punkt.

Vi tycker lika när det gäller den självklara ståndpunkten att en värld utan kärnvapen vore bättre än en värld med kärnvapen. Så enkelt är det. Men vi tycker olika när det gäller om demokratierna också ska ha kärnvapen så länge diktaturena har kärnvapen. Jag står gärna för den olikheten. Ensidig nedrustning av kärnvapen i den fria världen, medan andra länder behåller sina, skulle innebära en farligare värld.

Det vi nu gör är att inom ramen för den svenska doktrinen att inte ha kärnvapen på svensk mark i fredstid – låtsas inte att du inte vet om detta, Håkan Svenneling! – gå in i ett samarbete med Frankrike för att se om våra konventionella styrkor kan samarbeta närmare med Frankrikes och kanske Storbritanniens nukleära styrkor, för att säkra Europa bättre än vad Europa har gjort hittills. Om det leder till resultat ska Sverige självklart vara med på en sådan resa.
(Applåder)

Rättssäkerhet och tonårsutvisningar

Anf. 71 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag vet att statsministern säkert kommer att fara med osanning och påstå att Centerpartiet vill tillbaka till 2015 års migrationspolitik eller att vi har röstat emot regeringens alla förslag, som han påstod tidigare. Det är inte sant. Vi vill inte tillbaka till den migrationspolitik som Ulf Kristersson själv var med och drev som minister, och vi har röstat för de flesta förslagen.

Det Centerpartiet faktiskt vill ha är ett migrationssystem som är rättssäkert och rimligt, där ett nej är ett nej men där ett ja faktiskt också är ett ja och där människor behandlas som människor även om de är invandrare.

Centerpartiet vill att människor som kommer hit, arbetar och bidrar ska kunna fortsätta att göra just det: bidra till svensk ekonomi och till vårt samhälle. Vi vill också att unga människor som kommer hit och som är födda och uppvuxna här ska kunna se en framtid här, men i stället ser vi hur dessa människor utvisas.

Därför vill jag fråga statsministern – hoppas att jag får ett seriöst svar: När kommer statsministern att faktiskt – på riktigt – stoppa tonårsutvisningarna och kompetensutvisningarna, som gör att människor som arbetar, bidrar och har byggt sina liv här i Sverige just nu utvisas?

Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man ska vara noga med orden. Jag sa att Miljöpartiet och Vänsterpartiet i allt väsentligt vill tillbaka till den gamla migrationspolitiken. Det är lite oklart med Centern. Jag tycker att jag hör olika röster från Centerpartiet när det gäller invandringspolitiken. Om det är stadfäst att Centerpartiet står stadigt bakom en restriktiv invandringspolitik är ingen gladare än jag. Välkomna i så fall!

När det gäller den andra frågan har jag sagt flera gånger nu att vi har aviserat en ny lagstiftning som kommer att läggas fram under våren och som kan beslutas under sommaren och därmed lösa problemet med att enskilda unga människor kommer i kläm därför att de ska ha egna asylskäl trots att de fortsatt kan upplevas vara mycket beroende av sina föräldrar.

Det är så man gör seriös lagstiftning. Den gamla lagen från 2016 har inte fyllt det syftet. Nu löser vi problemet, som jag tror att Centerpartiet var med och skapade en gång i tiden.

Anf. 73 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! I Sverige riskerar vi nu att förlora 11 procent av svenskarnas kanske mest omtyckta djur: lodjuret. Det är en art som är rödlistad som sårbar och som jagas på grund av sin päls.

De senaste fem åren har 134 lodjursungar under ett år strukit med i den här jakten. Det handlar alltså inte om lodjur som skjuts på grund av att de har inneburit problem för tamboskap, utan 100 procent av de lodjur som skjuts i Sverige flås därför att man vill åt deras vackra päls.

Min fråga till statsministern är: Tycker statsministern att det är bra att vi har troféjakt på hotade djur i Sverige?

Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag är visserligen jägare själv, men jag hinner inte jaga särskilt ofta. Jag skulle dock aldrig laga lodjur.

Jag ska ärligt säga att jag inte kan de svenska bestämmelserna om detta, men jag förutsätter att de bestämmelser som finns följs. Det är så vi gör: Vi bygger land med lag. Vi har regler, och de ska tillämpas. Om människor bryter mot reglerna ska det stoppas. Om man ändra vill reglerna kan det göras under ordnade former.

Jag kan inte den svenska jaktförordningen i det avseendet.

Det nya betygssystemet

Anf. 75 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman och statsministern! Före och efter den här frågestunden pågår en debatt om utbildning. Min fråga berör det området.

Denna vecka är det några av oss som har praoelever. Hos mig finns Alice Åkesson, som kommer från Billesholm i Skåne. Hon sitter på läktaren och följer frågestunden. Den fråga hon vill ställa till statsministern är: Hur ser statsministern att det föreslagna betygssystemet kan stärka kvaliteten i skolan och ge elever bättre förutsättningar jämfört med dagens system?

Anf. 76 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vad bra – det är inte alla elever som har en egen frågeställare i Sveriges riksdag.

Vi gör ett nytt betygssystem av många olika skäl.

Det första skälet, som är uppenbart och som alla elever kanske inte tänker på, är att föräldrar måste kunna begripa betygssystemet. Alldeles för många föräldrar tycker att det har varit för komplicerat att förstå vad deras barn förväntas kunna för att få ett visst betyg. Då blir det svårt att hjälpa till. Elever och föräldrar måste kunna förstå.

Det andra skälet är att ett orimligt antal personer får underkänt och därmed stoppas i nästa steg. Det behöver man komma till rätta med.

Det tredje handlar om att se till att vi har ett betygssystem som gör att det inte går att fuska eller skapa glädjebetyg och som alltså är mer kopplat till faktiska resultat, så att skolor inte får för sig att ge enskilda elever högre betyg än vad kunskaperna motsvarar.

Det är ganska många olika syften som sammanfaller i ett nytt betygssystem. Jag hör att det finns en stor efterfrågan bland Sveriges föräldrar på ett nytt betygssystem.

Avveckling av konfessionella skolor

Anf. 77 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Varje morgon reser sig 10 000 barn, tar sina föräldrar i handen och går till en kristen förskola. Det finns 10 000–11 000 elever som gör samma sak och går till en kristen skola.

Generellt sett är det en verksamhet som har hög trygghet och goda studieresultat och som faktiskt är bättre än många andra på integration. Samtidigt ser vi i den allmänna debatten hur socialdemokrater och liberaler går ut och kräver att alla konfessionella skolor ska stängas, så ock de kristna.

Då blir min fråga till statsministern: Anser statsministern och regeringen att konfessionella skolor ska avvecklas trots att de generellt sett har högre kvalitet och goda resultat och är uppskattade av föräldrarna? Den debatt som nu pågår skapar nämligen stor oro hos både barn, elever, föräldrar och huvudmän. Jag skulle bli glad för ett tydligt besked om hur regeringen ser på den här frågan.

Anf. 78 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är intressant. Den här debatten har länge förvånat mig, på två sätt.

Ärligt talat: Om man menar att den judiska skolan i Stockholm är ett stort problem, tala då ur skägget och säg att man vill stänga den skolan! Om man egentligen menar att ett antal muslimska skolor har missbrukat det svenska skolsystemet under lång tid, våga då säga det också! Bluddret om konfessionella skolor i största allmänhet döljer mycket mer än det avslöjar. Det är det första som har förvånat mig länge.

Det andra som har förvånat mig är: Varför är det först nu dåliga skolor stängs? Det gäller de skolor som predikar värderingar och ståndpunkter som är närmast olagliga i Sverige och som ligger långt bortom läroplanen, de skolor som missbrukar det svenska friskolesystemet och de skolor som står för helt andra uppfattningar än vad svensk skola ska stå för. Varför är det först nu de stängs på allvar?

(Applåder)

Statsministerns kansli och den nationella säkerhetsrådgivaren

Anf. 79 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Statsministern far med osanning. Oss veterligen är han inte polisanmäld. Han är inte föremål för en rättsprocess. Självklart måste riksdagen kunna få svar från statsministern om hans tjänsteutövning. Nyss medgav han ju att regeringen tillsatt en utredning på grund av de fel som begåtts på hans kansli när det gäller Landerholm.

Frågan infinner sig om statsministerns pressekreterare inkluderas i den utredningen. Statsministerns pressekreterare är en av statsministerns närmaste medarbetare och arbetar på direkt uppdrag av honom.

När Henrik Landerholm skrev inlägg i sociala medier om en av säkerhetsincidenterna, som medierna avslöjat, var det pressekreteraren som hjälpte honom att skriva inläggen. Det som skrevs innehöll flera felaktigheter och vilseledde om Landerholms förhållanden.

Herr talman! Min fråga till Ulf Kristersson handlar om hans tjänsteutövning, inte om något som är föremål för en rättsprocess. Frågan är: Agerade pressekreteraren på eget bevåg? Och föranledde det i så fall några åtgärder från statsministern?

Anf. 80 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Ni är ju roliga, ni socialdemokrater. Ni får en lapp från gruppledningen: Det här ska ni fråga om den här gången. Och så frågar ni om saker som ni vet är föremål för en rättsprocess och som ni vet att jag inte kan svara på. Det är charmigt, verkligen. Hade ni inget annat att fråga om i dag?

Svaret ledamoten får är detsamma. Jag tänker alltså inte svara på frågor som kretsar kring en person som i sin tur är föremål för en rättslig prövning. Han är visserligen frikänd, men det är överklagat och därmed fortfarande en rättsprocess. Därefter svarar jag på alla frågor om den saken.

Översynen av Regeringskansliets säkerhetsarbete hade en mycket bredare grund. Det är rätt klokt att i dessa tider se över om Regeringskansliet har ett tillräckligt starkt säkerhetsarbete i alla tänkbara avseenden. Den översynen pågår.

(Applåder)

Löntransparensdirektivet

Anf. 81 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Implementeringen av löntransparensdirektivet innebär inte bara nya skyldigheter. Det innebär även ett helt batteri av regler som riskerar att slå oproportionerligt hårt mot svenska arbetsgivare. Kritiken är kraftig från alla håll, från arbetsmarknadens parter men även brett från politiken.

Samtidigt är det uppenbart att Sverige, som så ofta tidigare genom åren, går betydligt längre än vad EU faktiskt kräver och därmed förvärrar konsekvenserna kraftigt. Denna gång är måltavlan våra företag, särskilt de små och medelstora.

Regeringen har varit tydlig och sagt att man ska verka för ett minimum när det gäller implementering av EU-direktiv kopplade till vår arbetsmarknadsmodell. Nu frångår man i vissa delar utredningen och gör tvärtom, så min fråga till statsministern är ganska enkel: Varför vill man göra det svårare än nödvändigt för Sveriges företagare genom en tydlig överimplementering av löntransparensdirektivet?

Anf. 82 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Min bild är precis tvärtom. Vi ärvde det här dåliga problemet för att Socialdemokraterna ville ha ett socialt EU-toppmöte i Sverige, ifall ni minns, som skulle kretsa kring en fråga som ingen vettig svensk vill ska vara en EU-fråga. Man skapade aktivt ett problem som vi nu försöker minimera konsekvenserna av.

EU har inte med den svenska arbetsmarknadsmodellen att göra. De begriper den inte. De skulle helst lagstifta om den. Vi har sagt nej, och Socialdemokraterna bjöd in EU för att ha aktiv påverkan på svensk arbetsmarknad. Det var ett dåligt beslut.

I stället för att den stoppades fick vi en EU-lagstiftning som Sverige nu gör allt för att implementera med så små konsekvenser som över huvud taget möjligt. Snacka om att ärva ett självmål! Men regeringen kommer att enas om en minimalistisk implementering av den lagstiftningen.

Hat och hot mot flickor och kvinnor på sociala medier

Anf. 83 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Det följande är kommentarer på mina inlägg på sociala medier:

Hoppas att en 13-åring skjuter någon i din familj!

Du är en batikhäxa deluxe som älskar blattkekuk!

Hat och hot drabbar alla politiker, från höger till vänster. Men i dag fokuserar jag på hat och hot i sociala medier riktat mot kvinnor och flickor, för detta är akut. Kvinnor i politiken, i näringslivet och i kulturlivet och unga flickor möter hat och hot som till stor del inspireras och drivs av män i övre medelåldern. Detta måste få ett slut.

Min fråga till statsministern är: När kommer regeringen med en realistisk och handlingskraftig plan för att få slut på hatet och hotet mot kvinnor och flickor i sociala medier?

(Applåder)

Anf. 84 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag bara förbehållslöst hålla med. Det här är helt förfärligt. Jag delar också uppfattningen att det drabbar unga kvinnor och flickor ännu värre än många unga män och pojkar – och då tycker nog de att de ofta också drabbas hårt.

Det här är helt förskräckligt. Vi har sett det under ganska lång tid, långt in i politiken. Jag hade själv ett långt samtal med Anna-Karin Hatt dagarna efter att hon hade valt att lämna den roll som hon då hade.

Det här är ett gift som förstör samtalsklimatet i svensk och internationell politik. Sverige är antagligen inte värre drabbat än andra länder, men det råder inget tvivel om att vi inte heller är förskonade på något sätt.

Jag tycker att vi ska ha lagstiftning som så långt som det över huvud taget är möjligt stoppar detta, med respekt för att yttrandefriheten i Sverige är mycket långtgående, och att vi ska ha mycket högt ställda krav på sociala medier-plattformar att snabbt ta bort sådant som kan vara olagligt. Där är vi inte än, men dit ska vi komma.

Statsbidrag till sjukvården

Anf. 85 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr talman! Många av oss har reagerat på rapporterna om stora nedskärningar på förlossningsvården i Malmö de senaste veckorna.

Sjukvården i Region Skåne har gått med mångmiljardunderskott varje år i flera års tid. Anledningen är att regeringen inte har velat skjuta till

tillräckligt med statsbidrag till regionerna och att det lokala Tidöstyret har vägrat höja regionskatten för att kompensera för underskottet. Konsekvenserna har vi nu kunnat se i stora nedskärningar på sjukhusen, bland annat på BB i Malmö.

Samtidigt har regeringen nu meddelat att de vill straffa kommuner och regioner som höjer skatten framöver. Min fråga till statsministern blir därför: Hur menar statsministern att regioner ska kunna bedriva en fungerande sjukvård för medborgarna om de inte ska få tillräckligt med finansiering från staten eller från skatteintäkter?

Anf. 86 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det hade varit klädsamt om vänstersidan i svensk politik hade visat lika stort intresse för alla problem i sjukvården i Stockholmsregionen. Det hade varit klädsamt.

Där skulle ni med ett telefonsamtal kunna ändra allting. Men där lägger ni ned ätstörningsvården. Där ökar bupköerna. Det är den enda regionen där köerna inte minskar just nu. Om ni tog hand om de bekymren med lite större intresse hade vi kanske haft lite större respekt för era synpunkter på läget i Skåne. Bara ett tips.

Faktum är att resurserna inte har minskat i sjukvården i Skåne. Faktum är att vad vi har anslagit totalt sett till kvinnosjukvården är mer än förra mandatperioden. Faktum är att det görs väldigt mycket för att lösa problemen.

Varför säger ni inte i stället att ni är ute efter att höja skatten? Ibland är ni väldigt pålitliga. Höj skatten! Det är alltid ert svar, och nu efterlyser ni höjd skatt i Skåne. Jag tror inte att ni kommer att få det.

(Applåder)

Utökat säkerhetssamarbete med Frankrike

Anf. 87 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Herr talman! Statsministern! I början av förra veckan höll Frankrikes president Emmanuel Macron ett linjetal gällande den franska avskräckningsförmågan med kärnvapen. Macron talade om att den franska förmågan ska stärkas med anledning av de hot och utmaningar man ser för Frankrike men också för Europa. Dessa hot, som huvudsakligen kommer från Ryssland, måste vi möta tillsammans. Macron öppnade i sitt tal för ett utvidgat samarbete med en rad europeiska länder, bland annat Sverige.

Det har bara gått lite över en vecka, men jag skulle ändå vilja passa på att fråga statsministern hur dialogen med Frankrike ska fortsätta och vad detta kan komma att betyda för Sverige.

Anf. 88 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag säga att vi sent förra året fick frågan från Frankrike om vi tillsammans med ett antal länder, till exempel Danmark, var intresserade av att starta en dialog om samarbete mellan svenska konventionella förmågor och Frankrikes nukleära förmågor.

Jag insåg rätt snabbt att det är en stor sak att säga ja. Det är en lika stor sak att säga nej. Ibland finns det en vana i Sverige att man vill slippa svara på frågor och hoppas att man ska komma undan dem. Så jobbar inte den

här regeringen. Alltså hade vi en mycket noggrann process inför att vi gav ett svar till Frankrike.

Den processen inkluderade noggranna konsultationer också med oppositionen i Sverige. Där svajar det nu betänkligt. Jag kan ärligt talat inte längre säga vad oppositionen, framför allt Socialdemokraterna, tycker i den här frågan.

I sak håller vi nu på att förbereda det team från UD, Försvarsdepartementet och Nationella säkerhetsrådet som kommer att skapa förutsättningar för samtalen för att skapa ett ramverk och se var det finns potential till gott samarbete.

Tryckfrihetsförordningen och den nationella säkerhetsrådgivaren

Anf. 89 PETER LÖBERG (S):

Herr talman! Ja, det har varit en spännande frågestund. Den ungerska premiärministern har varit inblandad i det här rummet, vad han nu gjorde här, och lappar har skickats till olika personer.

En som kanske också har fått en lapp är den moderata justitieministern Gunnar Strömmer, som har stått här i kammaren och kritiserat Ulf Kristersson för hanteringen av Landerholmaffären och hur den kunde ha hanterats betydligt annorlunda.

Det handlar alltså om det som Riksdagens ombudsmän, JO, har kritiserat statsministerns kansli för, nämligen mediernas möjligheter att granska den situation som uppstått. I grunden handlar detta om att statsministerns kansli inte har följt grundlagen, nämligen tryckfrihetsförordningen. Det hedrar Gunnar Strömmer på många sätt att han ställer sig på grundlagens sida.

Vår fråga är: Delar statsministern justitieministerns bedömning?

Anf. 90 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det kan ha gått fram redan, men jag säger det en gång till: Jag kommer att ha respekt för riksdagens praxis att varken i KU eller här diskutera pågående rättsfall.

Jag vet att ni vill att det ska vara tvärtom, och det får ni gärna vilja, men jag kommer att stå fast vid min uppfattning. Vi kan därefter diskutera detta hur mycket som helst.

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 9 (forts. från § 7) Lärare och elever och Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation (forts. UbU9 och UbU16)

Anf. 91 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Herr talman! Det finns väldigt mycket i den svenska skolan som är fantastiskt. Svensk skola är faktiskt betydligt bättre än samhällsdebatten ibland ger sken av. Den internationella Timssrapporten visar att svenska elever ligger över OECD-snittet i matte och NO-ämnena. Om man bara räknade elever som har svenska som modersmål skulle Sverige i rapporten vara det högst presterande landet utanför Östasien. Man skulle också kun-

na nämna att 92 procent av svenska lärare på högstadiet är nöjda med sitt jobb.

Vill man fortsätta att leta enskilda ljusa exempel finns det hur många som helst. Det är lätt att prata om alla de lärare som varje dag tar sig tid och hjälper elever att knäcka läskoden eller att förstå världen. Det är lärare som tar sig tid att förklara en ekvation en gång till, som utmanar en elev som har lätt att lära och som lyfter en elev som har tappat tron på sin förmåga.

Varje dag sker sådana insatser över hela Sverige. Det är insatser som blir avgörande för elevers framtid, som formar enskilda människor och som formar framtiden för tusentals barn men som kanske sällan får rubriker. Det är denna skolpersonal som skapar en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter.

Även om svensk skola må vara bättre än sitt rykte finns det stora brister som behöver adresseras och som behöver lösas. Vår uppgift som politiker är att göra just det. Om man ska prata om skolans utmaningar, herr talman, måste man prata om ungas psykiska ohälsa. Det finns en hel del forskning som visar att psykisk ohälsa och skolmisslyckande hänger ihop. Orsak och verkan går ofta åt båda håll – psykisk ohälsa leder till skolmisslyckande, och skolmisslyckande leder till psykisk ohälsa.

I en stor undersökning häromåret uppgav 15 procent av Sveriges skolelever – 110 000 barn – att de just då mår dåligt. Eleverna själva uppgav att deras psykiska hälsa påverkade deras skolresultat. Det är inte särskilt svårt att förstå. Det är klart att sömnsvårigheter, ångest och hög frånvaro också ger utslag i betygen.

Jag tror att man behöver skilja på olika former av psykisk ohälsa och kunna tala om det i flera nyanser. Det finns såklart vissa former av psykisk ohälsa som kräver professionell vård och behandling, men det finns också en del som kan lindras med enbart rätt stöd och förståelse.

Jag tror att vi behöver öka kunskapen om psykisk ohälsa bland alla i samhället, inte minst hos våra barn och unga. I skolan har vi möjlighet att skicka med barnen kunskap om psykisk hälsa. Denna kunskap kan de ha nytta av hela livet, även om den så att säga inte kommer på provet.

Vi kristdemokrater är övertygade om att det är dags att i läroplanen tydligt sätta psykisk hälsa på schemat som ett obligatoriskt moment, där eleverna bland annat får lära sig att sätta ord på sina känslor och att förstå varför man känner oro eller ångest och hur detta kan hanteras. De behöver lära sig att hantera konflikter och kriser och att förstå att den stress man kan känna inför ett prov inte alltid är farlig. De skulle då också få lära sig vad som påverkar den psykiska hälsan – skärmtid och sociala medier inkluderat.

I många andra länder har man nämligen det här sedan länge. Det finns stöd i forskningen för att det fungerar, och WHO rekommenderar det – barn mår bättre, och den psykiska ohälsan minskar. Det är alltså dags att det här kommer på plats även i Sverige.

Herr talman! Elevhälsan är en annan viktig grej i skolans arbete mot psykisk ohälsa, men tillgången till elevhälsa varierar rätt stort över landet. Detta behöver förbättras och bli mer jämlikt. Kristdemokraternas politik syftar därför till att rikta statsbidrag mot elevhälsan och införa en elevhälsoförsäkring så att varje elev har rätt att komma i kontakt med elevhälsan inom rimlig tid.

Vi vill också se rutinemässiga samtal med kurator. I dag har elever rutinemässiga samtal med skolsköterskan och har rutinemässiga hälsokontroller. Vi vill att de ska ha detta även med skolkuratoren för att skolan bättre ska kunna upptäcka och förebygga psykisk ohälsa i ett tidigt skede.

Herr talman! Jag skulle också vilja nämna en särskild form av psykisk ohälsa – en funktionsnedsättning som gör barn och unga extra sårbara för allt som stör och bryter rutiner – nämligen adhd. Prognosen säger att 15 procent av alla pojkar med dagens utveckling kommer att ha en adhd-diagnos i en nära framtid. Det finns många förklaringar till detta, varav en är ökad kunskap i samhället och hos professionen och en annan är en möjlig diagnosglidning.

Även andra förklaringar lyfts fram. En förklaring är att skolan har drivits på detta och utan att det finns något stöd för det kräver en diagnos för att ge barnen den hjälp de behöver. En annan förklaring är att kunskapsmålen har varit för flummiga och orealistiska.

Det finns många delar i detta, men skolan har också fått det svårare att hantera eleverna. I en enkät sa nästan alla lärare att elevernas uthållighet har försämrats på ett oroväckande sätt de senaste åren. Lärare menar att den starkast bidragande orsaken till det är alla de snabba kickar som eleverna är vana att få i den digitala världen. En lärare skriver: I dag konkurrerar svensk skola med sociala medier, och vi förlorar kampen. En annan lärare skriver: Majoriteten av eleverna har ett koncentrationsspänn på 2–3 minuter.

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att flera av de problem vi ser runt omkring oss börjar och slutar med just skärmen. Det barn och unga behöver för att kunna må bra – nämligen sömn, rörelse, rekreation och relation – får stryka på foten. I stället sitter de fastklistrade vid skärmen timme efter timme och skrollar ändlöst rakt ut i meningslösheten.

Det går att koppla både den psykiska ohälsan, koncentrationsförmågan och kunskapsresultaten till just skärmarna. Dagens elever har i princip all världens underhållning inom konstant räckhåll, och bara en av fem elever gör sina läxor utan digital distraktion. En utmaning i dagens skärmsamhälle är att få barnen att lyfta blicken och lära sig grunderna. Skolan måste därför vara en kraft som står upp i kampen mot Tiktok-hjärnan och dess krav på snabba kickar och underhållning.

Skolan behöver ha fokus på att barnen ska lära sig räkna, skriva och orka läsa längre texter utan snabba kickar och genvägar. Det krävs lite gammalt hederligt, tråkigt tragglande, helt enkelt. Därför ser nu regeringen till att alla elever från förskoleklass upp till årskurs 9 får en mobilfri skolgång. Mobilförbudet ska också gälla på raster och på fritids. Varje morgon kommer alla skolor i hela landet att samla in elevernas mobiler och ha dem i förvar under hela skoldagen.

Under lång tid har en digitaliseringsiver rått i skolan, herr talman. Allt digitalt har i modernitetens namn ansetts vara bra, oavsett innehåll, men den tiden är förbi. Den digitala övertron har nått vägs ände, för nu ska skolan tillbaka till grunderna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandena.
(Applåder)

Anf. 92 MATS WIKING (S) replik:

Herr talman! Det var intressant att lyssna på ledamoten. Han lyfter ofta frågan om barns psykiska hälsa, vilket jag gjorde i mitt anförande också.

Vi ser att den psykiska ohälsan ökar bland unga. Där är vi helt överens. Samtidigt vittnar många skolor om att elevhälsan inte räcker till och att fler elever blir hemmasittare. Elevhälsan är ofta underbemannad, vilket jag tror att ledamoten var inne på, och köerna till BUP växer.

Det är hedersamt att lyfta frågan, men vi ser ju att de flesta kommuner har ett sparbeting för skolan i dag. Då tänker jag att det blir rätt svårt att utöka elevhälsan, vilket även ledamoten säger att man behöver göra. På vilket sätt kommer ledamoten och Kristdemokraterna att verka för att pengarna verkligen kommer ut till elevhälsan ute i kommunerna?

Anf. 93 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Mats Wiking för frågan och för det delade engagemanget för den grupp som lider av psykisk ohälsa och så desperat behöver både elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri men tyvärr inte får den. Det är allvarligt när en elev tar mod till sig och sträcker ut en hand men möts av en frånvarolapp på skolkuratorns dörr, till exempel.

Vad gör då regeringen för att pengarna ska komma elevhälsan till del? Ja, dels riktar vi statsbidraget till just förstärkningar av andra personalgrupper än lärare, exempelvis skolkuratorer eller annan personal som kan bidra till elevhälsan, dels gör vi den största satsningen någonsin på psykiatri och på barn- och ungdomspsykiatri för att köerna dit ska minska. Vi har också en utredning om högre lagkrav på kommunerna att leverera en tillgänglig elevhälsa och se till att överlämningen av de elever som behöver lämnas över från elevhälsan till barn- och ungdomspsykiatri blir smidig.

Det här är satsningar som kommer att göra skillnad för Sveriges elever.

Anf. 94 MATS WIKING (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Mathias Bengtsson!

Det är intressant att de satsningarna finns på regeringens bord och att vi samtidigt ser att det inte blir verklighet av dem ute i kommunerna. Man får nämligen spara rätt mycket i ena änden eftersom man inte får de statsbidrag man skulle behöva generellt för att kunna öka personalbemanningen i skolorna. Då blir det så att elevhälsan kommer sist ute i skolorna, för man fokuserar framför allt på lärare och pedagoger.

I de kommuner som jag känner till i Västsverige har elevhälsan inte utökats någonstans, så man kan ju undra vart de riktade statsbidragen tar vägen. Det kan ju inte vara ledamotens och regeringens ambition att pengarna ska försvinna iväg någonstans, så att säga. Vilket ansvar är regeringen beredd att ta för att säkerställa att skollagens krav på särskilt stöd faktiskt följs i alla skolor och att de medel som riktas till elever i behov av särskilt stöd kommer eleverna till del?

Anf. 95 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:
Herr talman! Tack för frågan, ledamoten!

Vilket ansvar har regeringen för att satsningarna kommer eleverna till del? Naturligtvis ska satsningarna komma eleverna till del; vi gör ju dessa satsningar på elevhälsan för att pengarna ska komma till elevhälsan och färre barn ska fastna i en kö när de behöver hjälp av skolan. Jag förväntar mig naturligtvis att även de socialdemokratiska kommunalråden ute i kommunerna tar sitt ansvar, söker pengarna och ser till att de gör skillnad så att barnen får sina satsningar.

Vi ser till exempel redan i dag att köerna till barn- och ungdomspsykiatri minskar eftersom pengarna gör skillnad. Jag delar alltså inte alls ledamotens bild att det här är pengar som försvinner ut i tomma intet.
(Applåder)
(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.13 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 mars

CU14 Hyresrätt m.m.

Punkt 1 (Hyressättning av bostadslägenheter)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

147 för utskottet

21 för res. 3

121 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 58 M, 14 KD, 10 L, 2 -

För res. 3: 21 C

Avstod: 90 S, 15 V, 13 MP, 3 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Rose-Marie Carlsson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Förbättrings- och ändringsarbeten)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 6 (MP)

Förberedande votering:

92 för res. 4

13 för res. 6

184 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

167 för utskottet

92 för res. 4

30 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 21 C, 14 KD, 10 L, 2 -

För res. 4: 91 S, 1 -

Avstod: 15 V, 13 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Punkt 5 (Hyresvärdars krav på blivande hyresgäster)

1. utskottet

2. res. 7 (V, MP)

Votering:

259 för utskottet

30 för res. 7

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 21 C, 14 KD, 10 L, 3 -

För res. 7: 15 V, 13 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU16 Associationsrätt

Punkt 2 (Stiftelselagen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

272 för utskottet

17 för res. 1

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 21 C, 14 KD, 13 MP, 10 L, 3 -

För res. 1: 15 V, 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Punkt 3 (Krav på aktiekapital)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

197 för utskottet

92 för res. 2

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 21 C, 15 V, 14 KD, 13 MP, 10 L, 4 -

För res. 2: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Punkt 7 (Näringsförbud)

1. utskottet

2. res. 6 (C)

Votering:

176 för utskottet

21 för res. 6

92 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 15 V, 14 KD, 13 MP, 10 L, 4 -

För res. 6: 21 C

Avstod: 91 S, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Punkt 8 (Företags rapportering om hållbarhet och mångfald)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

274 för utskottet

15 för res. 7

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 21 C, 15 V, 14 KD, 10 L, 3 -

För res. 7: 13 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Förskolan

Punkt 3 (En förskolekommission)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 5 (Barngruppernas storlek och personaltäthet i förskolan)

1. utskottet
2. res. 7 (V)

Votering:

167 för utskottet

17 för res. 7

105 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 21 C, 14 KD, 10 L, 2 -

För res. 7: 15 V, 2 -

Avstod: 91 S, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Punkt 8 (Skyddad yrkestitel för barnskötare)

1. utskottet
2. res. 15 (C)

Votering:

238 för utskottet

21 för res. 15

30 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 14 KD, 10 L, 3 -

För res. 15: 21 C

Avstod: 15 V, 13 MP, 2 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 5 MP, 6 L

Punkt 9 (Kompetensutveckling för personal i förskolan)

1. utskottet
2. res. 17 (S)

Votering:

195 för utskottet

93 för res. 17

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 58 M, 21 C, 15 V, 14 KD, 12 MP, 10 L, 2 -

För res. 17: 90 S, 3 -

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 10 M, 3 C, 7 V, 5 KD, 6 MP, 6 L

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 96 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Jag är tacksam över den stora närvaron i kammaren när vi debatterar viktiga frågor om lärare och elever. Vi debatterar också – hör och häpna – en rapport från Riksrevisionen, och det brukar alltid tilldra sig uppmärksamhet.

Det har varit en intressant debatt i dag. Det är kanske lite svårt att hålla ihop trådarna som åhörare. Vi började redan klockan tolv. Man kan undra om det bara är vi som har pratat, men så är inte fallet – det har varit frågestund med statsministern emellan.

Ett av de betänkanden vi debatterar heter *Lärare och elever*. Jag vill börja med att sätta ljuset på eleverna. Det är eleverna som står i centrum för Miljöpartiets skolpolitik. Vi vill att varje elev ska få tillräckligt med tid med skickliga lärare. Om vi bara löser den lilla enkla saken kommer vi att ha en mycket bättre skola. Då kanske vi på riktigt kommer att ha världens bästa skola. Men nu vet ju vi alla här i salen att det inte är så enkelt att lösa detta.

I skolan ska barn få både vilja och redskap att lära, tänka kritiskt, utvecklas och lägga grunden för att utvecklas genom hela livet. Alla barn ska lära sig läsa, skriva, räkna och förstå världen runt omkring. De ska förstå vad AI betyder, hur det kan användas och vad som kan vara farligt och nyttigt med det. De ska kunna delta i samhällsdiskussionen, samarbeta, umgås med andra och få redskapen att kunna påverka sin egen livssituation.

Skolan är den arena där eleverna utvecklas till engagerade och ansvarstagande samhällsbärare. Ibland brukar man prata om detta som någonting som ligger i framtiden, men jag vill betona att det gäller redan nu när man är elev i skolan. Man har ett liv här och nu. Det handlar inte bara om något som ska hända i framtiden. Jag vill särskilt lyfta fram den demokratiska skolning som bara skolan kan ge när man arbetar med demokratiska arbetsformer.

Elevhälsan är en central del i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Jag skulle verkligen vilja sätta fokus på det hälsofrämjande, just därför att det verkligen ska vara en bra grej för barn och unga att gå till skolan. Man ska må bättre när man går därifrån för dagen, inte tvärtom. Man ska bli starkare varje gång man går dit. Men vi vet att det är alltför många som inte har den känslan när de går till skolan.

En del som behövs för att förbättra ungas hälsa och välbefinnande – såklart utöver lärare som har tillräckligt med tid med sina elever – är en fungerande och tillgänglig elevhälsa. Vi vet att alltför många drabbas av psykisk ohälsa, och det har berörts tidigare i debatten. Det här är en trend som måste vändas.

Jag hör att man pratar om många olika orsaker till detta. Vi vet att sociala medier, algoritmer och annat påverkar både vuxnas och barns ohälsa. Men det finns flera saker i det svenska skolsystemet som orsakar ohälsa, till exempel dålig planering av prov och för hög press på enstaka prov, såsom de nationella proven. Det här gör att barn och unga i svensk skola mår dåligt. Vi tror väl inte att sociala medier inte finns i andra, jämförbara

länder? Vi behöver titta på flera orsaker. Gratisreformen att förbjuda mobiltelefoner kommer inte att göra att alla barn mår bra. Det krävs mycket mer, och det kommer att krävas reformer som kostar. Jag återkommer till det.

Elevehälsan är avgörande för att upptäcka problem tidigt och ge eleverna rätt stöd. Man går på screening hos skolläkaren, som kollar att man växer på längden och bredden som man ska. Vi vill att man vid den här typen av screeningar även ska diskutera psykisk hälsa, så att det kan upptäckas om det är någonting som inte är riktigt bra. Det kan då sättas in enklare behandlingar med syftet att komma åt problemen.

Efter stora påtryckningar har regeringen faktiskt öppnat för att psykisk hälsa ska bli en del av naturvetenskap och idrott och hälsa. Men jag vill betona att det bara är ett första steg. Det räcker inte med några tillfällen på några lektioner i några ämnen, utan det handlar om hur skolan ska fungera som helhet.

Jag har en notering från förra årets debatt om detta ämne, och det samma gäller i dag: Vi får besök av hundratals skolelever i riksdagen varje dag, men ingen av dem är här och lyssnar när vi debatterar betänkandet om detta ämne. Just nu är det ingen på läktaren. Visst är det märkligt? Det skulle ha varit roligt att ha skolelever som åhörare på läktaren.

Nu vill jag sätta ljuset på lärarna. Att vara lärare är att ha det viktigaste yrket i varje land. Det är också Sveriges viktigaste yrke. Det är dags att vi börjar se det så och behandla läraryrket så. Jag vill att fler ska svara ”lärare” på frågan: Vad har du för drömyrke? Många gör redan det. Vi har varit inne på att det här är en av de största utbildningarna inom högre utbildning, så man behöver inte gå på myten att ingen vill bli lärare. Men vi vet att fler behöver vilja bli det.

Behandlar vi då läraryrket som Sveriges viktigaste yrke? Nej, vi gör inte det. Vi har höga förväntningar, och det är rimligt att vi folkvalda som ansvarar för utbildningen i hela landet har det. Från politiskt håll ställs också detaljerade krav. Men vi mäktar inte med att ge förutsättningar som matchar de höga förväntningarna och de detaljerade kraven.

Det här är ju ingenting nytt. Men den som vill fånga upp rösterna från skolan kan läsa böckerna *Berättelser från skolan*, som vi alla har fått. Lärare ska inte behöva skrika sig hesa för att göra sig hörda eller skramla ihop pengar via Musikhjälpen för att köpa sig tid med en minister och berätta hur vardagen i skolan är. Men så ser det uppenbarligen ut nu.

De frågor som jag ställde till Joar Forssell när vi inledde den här debatten för några timmar sedan kvarstår. Jag oroar mig för att vi sätter stora reformer men att pengarna inte kommer att ligga på bordet. Jag menar inte att ställa pengar mot reformer. Man behöver göra reformer, och de ska vara genomtänkta. Men om vi inte finansierar dem kommer de bara att bli en börda och en risk för både elever och lärare i svensk skola.

I den här debatten debatterar vi också Riksrevisionens granskning av lärarlegitimationen. Det finns omfattande undantag när det gäller lärarlegitimationen. Det har inte bara lett till att vissa skolor satt i system att anställa olegitimerad personal utan också till att många som anställs i skolan står utanför det system för disciplinpåföljder som legitimerade lärare omfattas av. I dag saknar var femte lärare i skolan legitimation, och Skolinspektionen kan inte hantera anmälningar mot de personerna.

Eftersom det fortfarande är en betydande andel olegitimerade lärare i skolan menar vi att systemet behöver anpassas så att alla lärare som inte är tillräckligt bra för att få verka i skolan ska kunna få disciplinpåföljd oavsett om de är legitimerade eller inte. Då det inte finns någon legitimation att ta bort är detta som ni förstår inte en möjlig disciplinpåföljd. Man behöver alltså hitta något annat.

Här är regeringen häpnadsväckande svag och vag i sina svar på Riksrevisionens rekommendationer. Den kanske kan tänka sig att vidta åtgärder någon gång i en eventuell framtid.

Vi är en samlad opposition här i dag som inte tycker att det duger som svar. Att ha bråttom när det gäller disciplinpåföljder är inte något som har varit ett problem för regeringen. Men i de här frågorna är det tydligen det.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 om disciplinpåföljder i betänkande UbU16 om lärarlegitimation. Jag yrkar bifall till reservation 6 om elevhälsan under punkt 5 i betänkande UbU9 om lärare och elever.

I detta anförande instämde Janine Alm Ericson och Jacob Risberg (båda MP).

Anf. 97 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! I utbildningsutskottets ordförandes anförande tidigare och i en replikväxling kunde vi höra att Liberalerna vill genomföra strukturella förändringar och att det tar tid.

Jag tänkte ägna mig åt Riksrevisionens rapport om den strukturella förändring som Liberalerna genomförde för 15 år sedan vid det här laget, nämligen systemet med lärarlegitimationer, och vad Riksrevisionen säger om hur det går med den strukturella förändringen. Spoiler alert: Det går inte så bra.

Syftet med lärarlegitimationsreformen var att höja läraryrkets status. Men det räcker inte med det. Ett annat syfte var att se till att varenda unge har en lärare som är behörig för sitt uppdrag, yrkesskicklig och lämplig som lärare. Nu, 15 år senare, är var femte lärare obehörig, och det finns andra tydliga tecken på att systemet inte fungerar.

Det finns ett antal enskilda fall som förekommit i medieavslöjanden där till exempel islamistiska extremister har kunnat arbeta med undervisning. De har blivit utköpta vid en skola och anställda vid en annan. Det finns de som fått utfärdad lärarlegitimation och sedan blivit dömda för våldtäkt. Det finns gott om exempel på när uppenbart olämpliga personer har kunnat fortsätta att arbeta som lärare länge, i tiotals år.

Hur kan det vara på det sättet? Riksrevisionen har kommit fram till att en bärande orsak är att huvudmännen inte måste anmäla till Skolinspektionen när de har köpt ut eller sagt upp en lärare. Frågan om legitimationen prövas inte även om lärare får sin anställning avslutad för att de är olämpliga. Det är också så att olegitimerade lärare inte omfattas av disciplinpåföljderna.

Riksrevisionen konstaterar brister i domstolarnas underrättelser till Skolinspektionen när någon har blivit dömd. När någon har blivit dömd för ett brott behöver Skolinspektionen veta att dom har fallit så att den kan anmäla till Lärarnas ansvarsnämnd, som i sin tur kan pröva frågan om

legitimationen och huruvida man ska meddela en varning eller dra in legitimationen.

Den rapporteringsskyldigheten för domstolarna fungerar inte i alla fall. Den huvudsakliga orsaken är att alla brottmål helt enkelt inte omfattar informationen om vilket yrke förövaren har. Dessutom har Skolverket vid utfärdande av legitimation inte rätt att begära uppvisande av registerutdrag. Detta gör att också människor som är dömda för allvarliga brott kan få en lärarlegitimation.

Det här har fått som konsekvens att lärare som dömts för brott fortsatt jobbar med att undervisa elever. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att Skolverket ska få begära utdrag ur belastningsregister när det utfärdar legitimation. Regeringen har svarat att den inte utesluter att en sådan översyn kan bli aktuell.

Riksrevisionen rekommenderar också att disciplinåtgärder ska ändras så att de blir mer effektiva och så att de omfattar olegitimerade lärare. Regeringen utesluter inte en översyn.

Riksrevisionen har också rekommenderat att huvudmän ska få uppgiftsskyldighet, det vill säga en skyldighet att rapportera till Skolinspektionen när man har sagt upp en person som man kan tro är olämplig för uppdraget, så att frågan om legitimationen kan prövas. Och domstolarna ska efterleva den rapporteringsskyldighet som de redan har. Regeringen svarar att den kan komma att återkomma i frågan.

För mig är det helt obegripligt att Sverigedemokraterna kan acceptera en sådan passivitet som uppenbarligen leder till att islamistiska extremister och våldtäktsmän kan fortsätta att undervisa våra barn i skolan. Att Sverigedemokraterna kan acceptera att den regering som de bestämmer över kan uppvisa en sådan passivitet är för mig häpnadsväckande.

Nu vet jag att Sverigedemokraterna inte vill debattera den här frågan. Jörgen Grubb, som representerar Sverigedemokraterna i den här debatten, sa uttryckligen i sitt anförande att han bara debatterar UbU9, det vill säga det andra betänkandet vi debatterar i samma debatt. Patrick Reslow, som var anmäld för att ta den här debatten för Sverigedemokraternas räkning, har strukit sig från talarlistan. Dessutom är Jörgen Grubb inte i salen och kan begära replik på det här anförandet.

Det är uppenbart att Sverigedemokraterna inte vill debattera detta. Varför vill de inte det? Jo, för att de inte vill stå upp för att de backar upp de här konsekvenserna.

En annan sak som Riksrevisionen rekommenderar är att se över undantagen i legitimationsreformen. Ett av de mest omdebatterade undantagen det senaste året är undantaget för engelskspråkig undervisning enligt svensk läroplan, det vill säga internationella skolor.

Meningen med undantaget är att lärare som har lärarutbildning från anglosaxiska länder, alltså engelskspråkiga länder, ska kunna få jobba i skolor som bedriver undervisning enligt svensk läroplan men då göra det på engelska. Skolinspektionen har granskat hur det fungerar. Inte heller det fungerar särskilt bra. Skolinspektionen granskade 30 skolor, och 27 fick kritik.

Lärarna som jobbar på dessa skolor kommer från alla möjliga länder. De talar grekiska, turkiska, tyska eller finska som modersmål. Det får till följd att eleverna i de här skolorna undervisas av lärare som saknar legi-

timination och som varken kan svenska eller engelska. Detta ledde till kritik från Skolinspektionen när den granskade dem.

Regeringens företrädare, Simona Mohamsson, var ute i medierna i höstas och sa att de ville göra samma sak som Socialdemokraterna har tyckt länge, det vill säga att avskaffa legitimationsundantaget. Sverigedemokraternas Patrick Reslow sa samma sak, eller jag tror att han i varje fall sa att man skulle se över det. Moderaternas Josefin Malmqvist sa samma sak.

Nu har regeringen haft tillfälle att både ge svar på granskningen om undantag från legitimationsreformen och att i en proposition som handlar om justering av legitimationssystemet som lämnades till riksdagen nyligen återkomma med reglering och täppa till hålet, men det gör den inte.

Det är egentligen helt väntat att moderater och liberaler prioriterar Internationella Engelska Skolans möjlighet att göra vinst på att ha obehöriga lärare och i snitt betala 3 000 kronor lägre lön till dem. De prioriterar det framför elevernas lärande.

Det är häpnadsväckande att Sverigedemokraterna låter kapitalisternas intresse gå före att svenska ska vara huvudspråk i den svenska skolan. Man kan ju tro att nationalisterna skulle tycka att svenska ska vara huvudspråk i den svenska skolan. Men här låter de sin regering vara helt passiv inför undantaget. Det är mycket anmärkningsvärt.

Vi socialdemokrater står tillsammans med en samlad opposition bakom de fyra reservationer som finns i betänkandet. Jag vill för tids vinning yrka bifall endast till reservation nummer 2 i utbildningsutskottets betänkande 16.

(Applåder)

Anf. 98 DANIEL RIAZAT (-):

Herr talman! Vad kul att vara tillbaka! Jag hörde att ni behövde få tillbaka lite energi i utbildningsutskottet. I'm back.

Herr talman! Jag är egentligen här för att ta upp en enda fråga, nämligen undantaget från kravet på lärarlegitimation, som även Linus Sköld pratade om alldeles nyss. Jag tycker att ledamoten sa det mesta som behöver sägas, men jag har väckt en motion baserad på denna fråga. Jag kommer dock inte att ställa den mot den befintliga samlade reservationen eftersom jag har varit med och utformat även den tillsammans med de rödgröna partierna.

Jag vill förtydliga att marknadsexperimentet med den svenska skolan började på felaktiga premisser, fortsatte på felaktiga premisser och än i dag, 2026, står på felaktiga premisser. Det byggdes upp på lögn, och det fortsätter att drivas utifrån lögnen att man vill värna barnens bästa.

Hade man värnat barnens bästa hade man velat att lärare i den svenska skolan har utbildning och legitimation för det yrke de har ansvar för. Lärarnas ansvar och uppdrag är att ge elever kunskaper i enlighet med de olika lagarna och läroplanerna men också att lära dem bli demokratiska samhällsmedborgare. Men den sittande regeringen med Sverigedemokraterna i spetsen tycker inte att det är så det ska gå till. Det har redan sagts här i talarstolen.

Regeringen och Sverigedemokraterna premierar att det ska få finnas lärare utan utbildning i den svenska skolan, och på så sätt bortprioriterar de också eleverna. Det visar vilka den svenska riksdagen egentligen tjänar,

nämligen företrädarna för kapitalet som äger dessa skolor. De äger 70 procent av de vinstdrivande friskolorna. Det är dem Sverigedemokraterna och andra borgerliga nationalistiska partier i svenska riksdagen tjänar. Jag antar att de är väldigt tacksamma mot de ledamöter som sitter här framför mig, som år in och år ut har gjort allt för att se till att dessa giriga aktörer ska fortsätta stoppa pengar i sina fickor.

Marknadsexperimentet sker på bekostnad av legitimerade lärare i den svenska skolan. Man hittar på saker som att internationella skolor inte behöver ha det och så vidare, men vi vet alla vad detta handlar om. Jag kommer alltså inte – även om det här är min första chans och första gången jag står i talarstolen sedan jag slutade i utbildningsutskottet – att yrka bifall till min motion utan till reservation 1 i utbildningsutskottets betänkande nummer 16, *Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation*.

Även om jag är politisk vilde har jag inte slutat vara aktiv i de här frågorna. Jag kommer alltså tillbaka till utbildningsutskottets debatter framöver och pratar om marknadsexperimentet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

§ 12 FN i svensk utrikespolitik

*FN i svensk
utrikespolitik*

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU16
FN i svensk utrikespolitik
föredrogs.

Anf. 99 YASMINE ERIKSSON (SD):

Herr talman! FN är en extremt stor organisation. Sverige är en mycket stor givare till FN trots att vi är ett relativt litet land.

FN har kanske en viktigare roll i dag än på många, många år. Vi vet och ser att den regelbaserade världsordningen är i gungning. Det är inte givet att den följs, även om länder har gått med på att följa samma regler.

För Sveriges del är det viktigt att FN är en plattform där vi kan söka allianser med likasinnade. Men det är också viktigt att vi kan möta och diskutera med olikasinnade och att vi har en gemensam plattform där vi möts och förhoppningsvis kan komma överens.

En stor del av de kostnader som Sverige har när det kommer till FN är de miljarder vi ger till FN:s biståndsorganisationer. Det kan anses vara mycket pengar, och det är det. Men alla de här organisationerna har ett mycket högt förtroende, når långt in i olika länder och har lång erfarenhet. När vi kan ha förtroende för en organisation blir det enkelt för oss att göra rätt. Men vi i Sverige vill såklart även få någonting tillbaka. Det handlar inte bara om samarbete och säkerhet; vi vill också ha inflytande. Det inflytandet behöver avspeglas i och representeras av storleken på det vi ger. Vi vill ha fler positioner både på högkvarteret och på landkontoren runt om i världen, dels för att bidra med våra kunskaper, dels för att upprätthålla våra gemensamma värden.

Allt i FN är inte enkelt. Budgeten håller inte, och reformer måste till. Just nu arbetas det med FN80, där man ska hitta sätt att effektivisera och spara medel. Detta tror vi är ett viktigt arbete. När det handlar om så stora pengar som medlemsländerna ger måste vi också veta att de används på ett effektivt sätt och att vi kan maximera påverkan.

En annan stor reform som borde ske gäller säkerhetsrådet. Just nu har säkerhetsrådet permanenta medlemmar som kan stoppa förslag som skulle bidra till att göra världen säkrare och fredligare. Det är raka motsatsen till vad säkerhetsrådet borde vara.

I dagens betänkande diskuteras även att vi vill se att fler kvinnor deltar i fredsprocesserna. Vi vet att om kvinnor deltar i arbetet blir fredsprocesserna mer hållbara och långsiktiga. Den frågan finns redan med i FN:s arbete och i Sveriges politik. Därför anser vi att de frågorna redan är besvarade och avslår de motionsyrkandena.

Anf. 100 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Det betänkande vi debatterar i dag handlar om frågor kopplade till FN utifrån de motioner som inkom under den allmänna motionstiden.

FN är en organisation som just nu är hårt prövad men som är lika viktig i dag som när den bildades. Under de 80 år som har gått har de gemensamma utmaningarna inte blivit färre utan snarare fler. Antalet väpnade konflikter där stater deltar har inte heller blivit färre – tvärtom har vi nu det högsta antalet sedan andra världskriget. Vart femte barn i världen lever i en konfliktzon.

Klimatförändringarnas konsekvenser gör sig samtidigt ständigt påminda. De förvärrar den humanitära situationen i flera av de pågående konflikterna, inte minst i Afrika och Mellanöstern. Svåra situationer blir rena katastrofer. I Sudan är svält konstaterad på flera platser, och i Somalia är risken för svält nu stor till följd av den svåra torkan, en torka som gett stora konsekvenser för hela Afrikas horn.

Herr talman! FN är långtifrån perfekt, men det är den viktigaste institution vi har för gemensamt ansvarstagande och diplomati. FN blir också vad vi medlemsstater gör det till, varken mer eller mindre.

För att förändra FN krävs engagemang. Det finns nu en unik möjlighet att påverka FN:s framtid. FN befinner sig, som vi hörde tidigare, i en reformprocess under parollen UN80. Det ger både möjlighet och ansvar att agera.

Regeringens signal är dock den motsatta. Man minskar kraftigt stöden till FN-organen och prioriterar bort FN:s högnivåmöten, exempelvis FN:s toppmöten om utvecklingsfinansiering. Dessa handlar om att följa upp de gemensamma åtaganden som medlemsstaterna gjort och säkerställa att de kan finansieras.

När det fjärde toppmötet anordnades i somras, det första på tio år, skickade den här regeringen inte en enda minister. När vi socialdemokrater hade regeringsmakten leddes delegationen av dåvarande statsminister Stefan Löfven.

När våra grannländer i höstas deltog med sina regeringschefer vid generalförsamlingens 80-årsjubileum prioriterade Sveriges statsminister i stället ett pingsevenemang i Eskilstuna.

När FN senare under hösten anordnade sitt 30:e klimattoppmöte i Brasilien fanns inte en enda svensk minister på plats under själva förhandlingarna, när det verkligen gällde.

Gång på gång ser vi hur den här regeringen inte prioriterar vare sig FN eller de plattformar FN tillhandahåller för att hantera våra gemensamma utmaningar. Det är rakt motsatt mot hur Sverige borde agera.

Fru talman! Resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet erkänner kvinnors roll i att förebygga och lösa konflikter. Den erkänner flickors och kvinnors särskilda utsatthet i konfliktsituationer och det ansvar stater har för att vidta förebyggande åtgärder.

Resolution 1325 innebär också ett erkännande och synliggörande av att militära insatser under lång tid har formulerats av och för män – insatser som sedan också genomförs av män – och att även fredsprocesser genomgående domineras av män.

Det särskilt viktiga med resolution 1325 är att den även konstaterar att när kvinnor deltar i fredsprocesser blir resultatet mer hållbart.

Resolution 1325 och de resolutioner som följt därefter är oerhört viktiga för fred och jämställdhet och ska vara vägledande såväl vid genomförande av militära insatser som vid beslutsfattande processer. De år som gått sedan resolution 1325 först antogs visar dock att detta inte sker automatiskt. Det måste finnas med i varje beslut. Det måste finnas med i långsiktig planering.

För att kvinnor ska ha en jämlik plats vid förhandlingsbordet måste de ha fått möjlighet att skaffa sig relevant erfarenhet. Det var därför vi under vår regeringstid särskilt prioriterade arbetet med kvinnliga medlare, bland annat genom det medlingsnätverk som den nuvarande regeringen har avskaffat.

Utskottsmajoriteten, det vill säga Tidöpartierna, skriver i betänkandetexten att regeringen arbetar aktivt med att målen i FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 ska nås. Faktum är dock att när vi nu två år i rad har hantarat propositioner om Sveriges bidrag till Natos avskräckning och försvar har resolution 1325 inte ens nämnts.

Det räcker inte att hänvisa till handlingsplaner. För att intentionerna med resolution 1325 ska bli verklighet krävs att den är en del av alla beslut där det är relevant. Beslut om militära insatser är definitivt sådana.

Fru talman! Världens fem rikaste män har fördubblat sin förmögenhet sedan 2020. Samtidigt har 5 miljarder människor blivit fattigare. Pandemin, inflationen, lågkonjunkturen och inte minst det växande antalet konflikter i världen har lett till kraftigt ökande klyftor. Detta sker i ett läge där ojämlikheten redan innan hade ökat under en längre tid, inte minst till följd av förändrade skattesystem och ökad skatteflykt.

Utvecklingen har lett till en kraftig koncentration av ekonomisk makt: 1 procent av världens rikaste äger numera 43 procent av alla globala finansiella tillgångar.

Inom företagssektorn ser vi en ökad marknadskoncentration. Många av världens marknader domineras numera av endast ett fåtal stora multinationella bolag som i det närmaste har monopolställning.

Vi socialdemokrater vill att Sverige ska vara drivande för en rättvis och jämlik världsordning och vara en röst och en aktiv aktör i den internationella debatt som just nu pågår. Sverige borde därför ta initiativ till en internationell jämlikhetskommission inom FN-systemet i syfte att skapa ett samlat internationellt arbete för en rättvisare världsordning.

Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 101 MAGDALENA THURESSON (M):

Fru talman! Vi debatterar nu motionsbetänkandet *FN i svensk utrikespolitik*, som behandlar motionsyrkanden från den allmänna motionsperioden.

Låt mig inleda med att konstatera ett par saker: FN är på många sätt viktigare än någonsin. Samtidigt har FN många och stora problem. FN behöver reformeras. Det finns dock inget annat forum där alla världens länder samlas som i dag kan ersätta FN. FN är långtifrån perfekt, men det är det bästa forum för världens länder att samlas i som vi har. Därför är FN en helt central del av vår utrikespolitik.

Sverige försvarar och står upp för folkrätten och den regelbaserade världsordningen, inklusive FN:s viktiga normativa mandat och de mänskliga rättigheterna. Regeringen lägger också stor vikt vid jämställdhet, kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, det som brukar kallas SRHR. Detta är tydliga prioriteringar i regeringens utrikes- och biståndspolitik.

Regeringen konstaterade i den utrikespolitiska deklARATIONEN att FN är en central plattform för Sveriges arbete tillsammans med länder utanför vårt närområde till försvar för en regelbaserad världsordning med FN-stadgan som grund. Vårt stöd till FN, FN-stadgan och en regelbaserad världsordning manifesteras särskilt genom vårt omfattande stöd till Ukraina och det ukrainska folket.

Fru talman! Det pågår nu ett arbete med att reformera FN och inte minst minska den byråkratiska organisationen. Det är en nödvändighet för att FN:s legitimitet ska kunna upprätthållas. Sverige stöder det arbetet.

Sverige har länge varit en mycket stor givare till FN-systemet. Vår nuvarande regering har valt att minska finansieringen till flera FN-organ och i större utsträckning fokusera vårt stöd till färre organisationer än tidigare. Sveriges resurser är inte oändliga, och vi måste fokusera vårt stöd till organisationer som vi ser som särskilt viktiga för svenska prioriteringar och där Sverige kan få stort inflytande.

Socialdemokraterna och vänstersidan vill få det att framstå som att världen kommer att falla samman bara för att Sverige inte är toppfinansierad i varenda FN-organisation som finns. Så är det inte, och det tror jag att alla egentligen förstår oavsett politisk hemvist.

Fru talman! Ja, vi minskar det finansiella stödet till FN – men från vilka nivåer? Jag bläddrade för ett par dagar sedan i en rapport från riksdagens utredningstjänst om Sveriges stöd till FN. Rapporten hade flera år på nacken, men där hittade jag en sammanställning över länders stöd till FN-systemet kalenderåren 2015–2017.

Sveriges samlade stöd till FN-systemet de tre kalenderåren placerade svenska skattebetalare på platsen som den femte största givaren i världen i absoluta tal till FN-systemet. Åren 2015–2017 var det endast USA, Storbritannien, Tyskland och Japan som gav mer pengar till FN-systemet än Sverige – och återigen, fru talman, i absoluta tal. Svenska skattebetalare gav alltså de åren mer pengar till FN-systemet än exempelvis Kanada och Frankrike.

Fru talman! Man kan ha två tankar i huvudet samtidigt. FN är oerhört viktigt, en hörnsten i vår utrikespolitik. Det finns inget som kan ersätta FN. FN-stadgan och den regelbaserade världsordningen måste försvaras. Men att svenska skattebetalare i absoluta tal ska vara den femte största finansören av FN-systemet, när Sverige knappast är den femte största ekonomin, tror jag ytterst få tycker är rimligt.

Fru talman! En del av betänkandet handlar om jämställdhet i utrikespolitiken och om FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Jämställdhet är en frihetsfråga och ett svenskt kärnvärde som genomsyrar vår utrikespolitik. Jämställdhet är en fråga om mänskliga rättigheter, och det är ett mycket prioriterat område för Sverige i FN. Sverige är en stark röst för kvinnors och flickors rättigheter, och under förra året innehade Sverige bland annat ordförandeskapet i UN Womens styrelse, vilket innebär en plattform för att stärka det globala jämställdhetsarbetet.

Vad gäller resolution 1325 antog regeringen i november 2023 en ny nationell handlingsplan för genomförandet av FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet. I handlingsplanen anges bland annat att Sverige ska vara drivande i arbetet med att genomföra agendan och att Sverige ska synliggöra och stödja särskilt marginaliserade grupper såsom kvinnor med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och unga och äldre.

Handlingsplanen anger fyra prioriterade områden såsom strategisk inriktning och vägledning för Sveriges arbete med kvinnor, fred och säkerhet. Det är att bidra till kvinnors och flickors lika deltagande i konfliktförebyggande insatser, inkluderande och jämställda fredsprocesser och fredsbyggande, stärkt skydd av kvinnor och flickor, ledarskap och expertis. Handlingsplanen fastslår att åtgärder som bidrar till att genomföra agendan för kvinnor, fred och säkerhet ska integreras i all relevant verksamhet nationellt och internationellt.

Fru talman! Låt mig avsluta med att FN är en central del i svensk utrikespolitik och en oerhört viktig plattform, inte minst för att driva frågan om stärkta rättigheter för flickor och kvinnor globalt. Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 102 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6.

Vi ser i dag hur folkrätten och FN-stadgan, vårt ramverk för fred i världen, åsidosätts, attackeras och bryts på många platser. Rysslands folkrättsvidriga angreppskrig på Ukraina är ett exempel på detta, men det gäller även Trumps hot mot Grönland och Marockos ockupation av Väst-sahara. Vi ser med oro på utvecklingen i Mellanöstern. Israels fortsatta ockupation av Palestina och förtryck av den palestinska befolkningen samt USA:s och Israels attacker mot Iran är inte förenliga med folkrätten. Det

är inte heller Irans motattacker. Irans folk har rätt till en framtid i fred och frihet.

Nu behövs en deeskalering och att diplomatin tar vid samt att åtgärder omedelbart vidtas för att skydda civilbefolkningen. Regimen i Iran måste ge vika för en demokratisk utveckling och de militära angreppen upphöra. Det iranska folket har lidit nog och behöver allt vårt stöd.

När FN och folkrätten är hotad måste länder som Sverige försvara och stärka FN och på allvar stå upp för folkrätten och fördöma alla övergrepp som sker mot den internationella rätten. Jag ser FN som en central aktör i arbetet för global fred, säkerhet och solidaritet, och jag vill betona organisationens roll i att skydda folkrätten och mänskliga rättigheter. Tyvärr ser vi hur den svenska regeringen i stället minskar stödet till en rad viktiga FN organ, till exempel UNRWA, UN Women och UNFPA. Det är allvarligt och fel väg att gå.

Fru talman! FN är den viktigaste internationella organisationen för frågor som rör konflikter, säkerhet och nedrustning, även om vi ser att det finns vissa brister inom FN som måste åtgärdas. Vänsterpartiet menar exempelvis att FN:s säkerhetsråd behöver reformeras, inklusive att begränsa vetorätten, för att öka handlingskraften mot krigsbrott, folkmord och klimatkriser. Jag ser dock FN som navet för jämlikhet, fattigdomsbekämpning och nedrustning, särskilt när det gäller kärnvapen.

Vänsterpartiet vill att Sverige aktivt stärker FN-organisationen genom en nationell FN-strategi med fokus på diplomati och feministisk utrikespolitik. Det är viktigt att prioritera det svenska kärnstödet till FN-organ som UNRWA, UN Women och UNFPA.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas och hotas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Kvinnors rättigheter är en förutsättning för fred, säkerhet och utveckling.

Vänsterpartiet vill att alla politikområden vilar på en feministisk grund. Utrikes- och säkerhetspolitiken är inget undantag. Att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har övergivit den svenska feministiska utrikespolitiken är ett misslyckande. Vi vet att den feministiska utrikespolitiken fungerade och var effektiv.

Krig och väpnade konflikter påverkar kvinnor och män på olika sätt och i olika utsträckning. En fredsprocess som leder till att våldet mot män upphör innebär inte per automatik att våldet mot kvinnor upphör.

Fru talman! Kvinnors deltagande ska inte vara villkorat eller tillfälligt. För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs att kvinnor aktivt kan delta på alla samhällsnivåer. Genusperspektivet ska genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktursatsningar, handelsavtal eller vapenexport. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp.

Eftersom säkerhetshot mot kvinnor sällan finns med på den säkerhetspolitiska agendan vill Vänsterpartiet förändra säkerhetsbegreppet till att även inkludera kvinnors säkerhet. Brist på makt, inflytande och rörelsefrihet, brist på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt mäns våld mot kvinnor är viktiga säkerhetsfrågor både nationellt och internationellt. Det är mot den bakgrunden allvarligt att stödet till jämställdhet och SRHR

minskar i det svenska biståndet, samtidigt som vi ser hur stödet till jämställdhet och SRHR minskar drastiskt globalt.

Fru talman! FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet handlar bland annat om just att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. En ökad andel kvinnor i till exempel fredsfrämjande insatser är ett viktigt mål i sig. Representation är en viktig byggsten i demokratin och botten i rättvisekrav. Det är grundläggande att understryka kvinnors avgörande uppgifter och roller i fredsprocesser, fredsbevarande trupper, rättsväsen, valprocesser, säkerhetssektorn och återuppbyggnadsprocesser så som de beskrivs i resolution 1325 och de påföljande resolutionerna, till exempel resolution 2122.

Ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män i fredsprocesser är nödvändigt för hållbar fred och mänsklig säkerhet. Utrikes- och säkerhetspolitik har traditionellt ansetts vara ett manligt område, således även processer som syftar till att leda till fred och återuppbyggnad. FN:s utvecklingsfond för kvinnor, Unifem, beräknar att kvinnor inom fredsprocesser mellan 1992 och 2019 utgjorde 13 procent av förhandlingarna. Omkring 70 procent av fredsprocesserna under samma tidsperiod innehöll varken kvinnliga förhandlare eller kvinnliga undertecknare. Det är självklart helt ohållbart.

För att det ska bli en verklig och hållbar utveckling måste kvinnors deltagande öka avsevärt. Det är en förutsättning för framgång. Vänsterpartiet anser att det är självklart att kvinnors och mäns representation och deltagande i fredsprocesser bör fördelas jämnt. Sverige bör inom FN verka för att kvinnors deltagande i fredsprocesser ska öka samt för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar.

Folke Bernadotteakademien, FBA, har sedan 2015 samordnat ett kvinnligt medlingsnätverk med expertkunskap inom diplomati, fredsbyggande, fredsmedling och fredsförhandling. Nätverket har en viktig roll i att främja kvinnors arbete i fredsprocesser och i att bidra till Sveriges arbete med resolution 1325. Regeringen har lagt ned den verksamheten. Det är oerhört beklagligt om vi menar allvar med arbetet för kvinnor, fred och säkerhet. Stödet till medlingsnätverkets arbete med 1325 måste återupptas, och stödet till organisationer och myndigheter som jobbar med 1325 måste stärkas om vi menar allvar med att kvinnors rättigheter är en prioriterad fråga.

Regeringen har även kapat det statliga ekonomiska stöd som i hundra år getts till svenska organisationer inom civilsamhället som arbetar för fred och nedrustning. Det är också djupt beklagligt.

Ett starkt engagemang inom de multilaterala organisationerna är centralt för genomförandet av Agenda 2030, klimatomställningen och freds- och jämställdhetsarbetet. I en tid av ett hårdnande säkerhets- och handelspolitiskt klimat och ökad polarisering behöver multilaterala arenor stärkas och utvecklas, inte minst Internationella valutafonden och Världsbanken.

Vänsterpartiet anser att Sverige ska säkerställa att organisationerna ökar stödet till just jämställdhetsarbetet.

Anf. 103 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utrikesutskottets förslag i betänkande UU16 i dess helhet.

Betänkandet handlar om Sveriges arbete i och genom Förenta nationerna. FN är och förblir den centrala institutionen i det internationella systemet. Ingen annan organisation samlar världens stater eller har samma legitimitet när det gäller att formulera gemensamma regler för internationellt samarbete, fred och säkerhet och arbetet för mänskliga rättigheter.

Sverige är sedan länge en stark röst för multilateralt samarbete. I en tid när världen präglas av ökade konflikter, geopolitiska spänningar och växande auktoritära tendenser är behovet av fungerande internationella institutioner större än på länge.

Men vi måste också vara ärliga med att FN i dag står inför betydande problem. Det handlar om ekonomiska utmaningar, byråkrati och ineffektivitet men också om politiska problem. Ett av de mest uppenbara är att en av säkerhetsrådets permanenta medlemmar, Ryssland, har startat ett fullskaligt aggressionskrig mot Ukraina. Ett land som enligt FN-stadgan har ett särskilt ansvar för internationell fred och säkerhet bryter alltså självt mot de mest grundläggande principerna i samma stadga. Det säger något om de svårigheter som FN-systemet står inför.

Det finns också andra problem. Ett av dem handlar om trovärdighet och partiskhet i vissa delar av FN-systemet.

Fru talman! Låt mig nämna några siffror. Under perioden 2015–2025 har FN:s generalförsamling antagit 187 fördömande resolutioner om Israel. Under samma tid har 90 sådana resolutioner handlat om alla andra länder i världen tillsammans. Det innebär att nästan två tredjedelar av generalförsamlingens landsspecifika resolutioner under tio år har handlat om ett enda land. Naturligtvis ska Israels agerande kunna diskuteras och kritiseras, men när fokus blir så här blir det oproportionerligt och riskerar att underminera hela FN:s trovärdighet.

I går hade jag möjlighet att träffa en människorättsförsvarare från Kuba, Yaxys Cires, som representerar Observatorio Cubano de Derechos Humanos. Hans berättelse påminner om hur avgörande internationellt stöd är för människor som arbetar under mycket svåra förhållanden. För människorättsförsvarare i auktoritära stater kan FN:s mekanismer och uppmärksamhet ibland vara ett viktigt skydd. Samtidigt väcker det frågor när FN-systemet ibland riktar fokus på ett helt annat sätt, som framstår som ganska obegripligt.

Förra veckan presenterade FN:s särskilda rapportör om situationen för människorättsförsvarare, Mary Lawlor, en rapport om Sverige. Där uttrycks oro över vad som beskrivs som hot, hatpropaganda och stigmatisering av människorättsförsvarare samt över påstådda begränsningar av deras yttrandefrihet och rätt till fredliga sammankomster. Det är en beskrivning som är svår att känna igen när det gäller ett land där yttrandefriheten är grundlagsskyddad, där demonstrationer är vanliga och där civilsamhället fritt kan kritisera makthavare.

I rapporten lyfts samtidigt upp att klimataktivister riskerar rättsliga konsekvenser när de blockerar vägar eller stör verksamheter. Att rättsstaten reagerar när lagar bryts framställs alltså som ett problem för människorättsförsvarare.

Skilnaden mellan att få böter för att blockera en väg i en demokrati och att fängslas för sitt arbete i en diktatur borde vara uppenbar. När sådana frågor lyfts upp i en FN-rapport om Sverige samtidigt som människorättsförsvarare i många delar av världen, inte minst just Kuba, fängslas, hotas och mördas finns det skäl att tala om behovet av proportioner.

Fru talman! FN står inför viktiga vägval. Valet av nästa generalsekretär kommer att bli mycket betydelsefullt. Organisationen behöver ett ledarskap som kan prioritera, reformera och ta itu med de problem som finns, allt ifrån ineffektivitet och överlappande strukturer till frågor om politisering och partiskhet.

FN-systemet har under lång tid vuxit och består i dag av ett stort antal olika organ, program och fonder. I vissa fall överlappar uppdragen och verksamheterna varandra samtidigt som administrationen har vuxit. Det finns därför skäl att se över hur olika delar av FN-systemet kan samordnas och i vissa fall slås samman.

Fokus måste ligga på kärnuppgifterna: att bidra till fred och säkerhet, att försvara mänskliga rättigheter och att främja hållbar utveckling. FN:s arbete måste bidra till att lösa problem, inte permanenta dem.

Internationella insatser måste syfta till att människor ska kunna leva i frihet, säkerhet och värdighet i sina hemländer, inte till att generation efter generation fastnar i flyktingstatus utan långsiktiga lösningar.

Samtidigt ser vi hur auktoritära regimer, framför allt Kina i detta läge, i allt större utsträckning försöker flytta fram sina positioner inom internationella organisationer, inklusive FN. De försöker påverka normer, språkbruk och institutioner i riktningar som riskerar att urholka arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Det är en utveckling som demokratiska länder måste möta med tydlighet och engagemang.

Fru talman! FN är en oumbärlig organisation. Just därför måste vi våga tala klarspråk om dess brister. För ett starkt FN krävs det reformvilja, trovärdighet och respekt för de principer organisationen själv är satt att försvara.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och tacka för ordet.

(Applåder)

Anf. 104 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag kände inte riktigt igen mitt utskott, för det har hittills varit väldigt få reservationer. Jag undrade vart utrikesutskottet hade tagit vägen. Men så kom det plötsligt upp en fråga som jag känner att jag måste lyfta upp.

Jag tror att jag och Berntsson är ganska överens om att det finns vissa folkrättsliga principer som vi ska följa. En av dem är FN-stadgan, som tydliggör vad alla länder ska göra.

Sedan finns det också uttolkare av alla dessa principer och lagar. Vi har bland annat Internationella domstolen och Internationella brottmålsdomstolen.

Sedan har vi även FN:s säkerhetsråd. Det är ett säkerhetsråd som regeringen hänvisar till exempelvis när man svänger i frågan om Västsahara, som har varit uppe här i kammaren tidigare. Man säger att folkrätten inte är lika enkel längre, för nu säger FN:s säkerhetsråd så här. Det innebär en

ny folkrättslig praxis. Det måste innebära att även det som säkerhetsrådet säger är något som vi ska följa folkrättsligt, om regeringen menar allvar.

Magnus Berntsson sa mycket riktigt att Israel är det land som har fått flest FN-resolutioner emot sig. Det handlar bland annat om resolution 242 från 1967 om att man ska dra sig tillbaka från ockuperat område, vilket man inte har gjort, och 2334 från 2016, där FN:s säkerhetsråd tydligt säger att Israels bosättningspolitik på ockuperat område är olaglig. Ändå har man fortsatt bygga ut bosättningarna.

Jag tänkte därför ställa en enkel fråga till Magnus Berntsson: Hur många av FN:s alla resolutioner, som du är så emot, har Israel egentligen följt?

Anf. 105 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Jacob Risberg, för frågan! Jag är inte överraskad över att ledamoten Risberg begärde replik på mig; det brukar nämligen vara på det viset.

Jag pekade på ett problem som FN som organisation har när man till två tredjedelar pratar om ett land, Israel, men inte om övriga när man pratar om problem som finns i världen. Om det, vilket hade varit ganska naturligt, hade funnits betydligt fler resolutioner om Ryssland, om hur Iran bryter mot FN-stadgan, om hur Nordkorea betar sig eller om hur Venezuelas regim har betett sig genom åren – jag kan fortsätta med den ganska långa listan – hade vi inte haft den partiskhet som vi tyvärr ser i dagens system.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att FN vågar ta vara på den möjlighet till reformer som faktiskt finns just nu. Nu har generalsekreteraren väldigt sent i sin mandatperiod presenterat ett förslag som kallas för UN80, som ska ta itu med en del av de ekonomiska problemen. Men jag menar att man även måste ta itu med de politiska problemen.

Anf. 106 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret – mycket intressant! Däremot svarades det inte på själva grundfrågan: Hur många av resolutionerna har Israel följt? Kan ledamoten nämna någon av dem och även kanske tala om vilka av resolutionerna som är överflödiga, om de är för många?

Det lyfts frågor om vissa andra länder, till exempel Ryssland, Iran, Nordkorea och Venezuela. Ryssland, Iran och Nordkorea har vi infört sanktioner mot. Venezuela har vi också haft sanktioner mot. Alla länder som på olika sätt bryter mot folkrätten, internationell rätt eller mänskliga rättigheter brukar vi ha förmåga att införa olika typer av sanktioner mot – det vill säga någon form av möjlighet att bestraffa dessa länder för att de inte följer FN:s resolutioner.

Jag undrar vilka eventuella sanktioner vi hittills har infört mot Israel. Om man ska vara ärlig är ju resolutionerna bara ord på papper om ingen följer dem och ingen gör något för att se till att andra följer dem. I alla de andra fall som ledamoten Berntsson tar upp har omvärlden infört olika typer av bestraffningar, till exempel sanktioner, för att länderna i fråga inte följer internationell rätt. Däremot har vi inte gjort det när det gäller Israel.

Frågan är alltså snarare: Är det inte orättvist att vi inför sanktioner mot alla dessa länder som bryter mot folkrätten men när det gäller Israel bara lämnar det som ord på papper? Då spelar det egentligen ingen roll om det är en, tio, hundra eller tusentals resolutioner, för de kommer ändå inte att få någon effekt om landet inte följer dem och om omvärlden inte på något vis gör något för att implementera dem och se till att landet följer dem.

Men återigen: Hur många av resolutionerna har Israel följt?

Anf. 107 MAGNUS BERTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Risberg, för frågan! Det var ganska lång väg fram till frågan, vilket gjorde att jag kanske inte riktigt hann svara på alla delar.

Min poäng och det viktiga i det jag försökte säga var att jag inte tycker att vi riktigt tar itu med problemen i världen så som den ser ut när en andel så stor som två tredjedelar av de tio senaste årens resolutioner i generalförsamlingen handlar om ett enda land.

Sverige har två olika sätt att gå vidare med sanktioner: dels genom FN-systemet, dels genom EU-systemet. Genom EU-systemet har vi infört ett antal sanktioner mot extrema bosättare och grupper av extrema bosättare. Dessutom vet ledamoten Risberg att regeringen driver på för att sanktioner också ska införas mot extrema bosättare som även är ministrar, varav vi har ett par stycken i den israeliska regeringen. Detta är något som Sverige driver på för.

Men för att FN-systemet ska fortsätta att vara relevant måste man ta itu med andra frågor också. Det kan inte bara vara Israel som man ständigt diskuterar utan att hantera grundproblemen. I så fall har jag mycket större tilltro till att Abraham Accords-vägen kommer att ge resultat i konflikten mellan Israel och Palestina än till att FN klarar att hantera det.

Anf. 108 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Ja, vi lever i en brytningstid – inte i den tid som jag tror att de flesta av oss hade drömt om. Men länder har under rätt lång tid givit sig själva rätten att bryta mot den internationella rätten, mot folkrätten och FN-stadgan, och stegvis därmed också urholkat tilltron till den internationella rätten. FN är en spegel av världen av i dag, så FN kan inte vara bättre än vad världen är. FN är varje lands röst och därmed en väldigt tydlig bild av hur världen ser ut.

Ändå säger vi – och den hållningen delar Centerpartiet – att FN utgör grunden för vår utrikespolitik och är en viktig del i säkerhetspolitiken eftersom det är där grunden för internationell rätt läggs, med FN-stadgan som vi alla har skrivit under på – även om den flagrant bröts av Ryssland när man invaderade Ukraina redan 2014 men också 2022. Vi har sett det även tidigare.

Sverige måste vara tydligt och stå upp för folkrätten, trots alla brott som pågår från olika länder. Sverige måste stå upp och hävda den. Om vi tystnar och ingen lyfter detta är ju också normfrågan borta. Än så länge lever normerna, som är grunden för systemet.

När vi säger att FN måste försvaras vet vi, inte minst i denna kammare nu för tiden, att försvar kostar. Det gör också FN om vi ska få FN att fungera. Som vi säger befinner vi oss i en brytningstid. Vi kommer att stå inför stora prioriteringskrav. Då måste vi vara tydliga med att folkkrätens grunder för internationell samverkan ska hävdas. Vi måste jobba tillsammans med likasinnade för att göra dem tydliga och stå upp för dem tillsammans. Vi måste stå upp mot autokrater i öst, syd och väst.

Vi har sett hur president Trump har skapat ett nytt fredsråd, som går bortom det mandat som säkerhetsrådet gav. Vissa har sagt att det är ett alternativt FN, och president Trump ser inte ut att ogilla det rakt av, om man säger så. Vi får se vad som följer av detta. Men därför är det viktigt att vi ändå hävdar den gemensamma plattform som världens länder har.

Vi tycker att det är viktigt att upprioritera mänskliga rättigheter, som är en del av folkkrätten. Det handlar i grunden om frihet för enskilda människor. Människor som drömmer om frihet är beredda att slåss, till och med dö, för sin frihet eller för sitt lands frihet. Vi måste se hur det ser ut i många länder. Det finns många krafter, och mycket stora ekonomiska resurser satsas på att försöka pressa tillbaka mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och hbtqi-personers rättigheter. Man försöker också pressa tillbaka religionsfrihet eller frihet från religion – ibland med religionen som vapen. Det är naturligtvis också något som vi måste vara uppmärksamma på. Vi vill inte gå in i nya religionskrig. Vi har en lång historia med den erfarenheten.

Fru talman! Vi tycker alltså att vi behöver arbeta tillsammans för att lyfta upp mänskliga rättigheter och göra dem tydligare och synligare i debatten. Det handlar om folkkrätten i stort – ja. Men om vi inte lyfter fram mänskliga rättigheter kommer också de att urholkas, mer än vad som sker i dag. Vi vill inte se en utveckling där alla är rädda för varandra. Vi vill inte se en utveckling där allas krig mot alla blir regel. Vi vill se en utveckling där grunderna i FN-systemet lever kvar.

Vi är väl medvetna om att en ny generalsekreterare kommer att spela stor roll och om att behov av reformer finns. Men vi är också medvetna om att en del av FN:s problem faktiskt är att länderna har velat ge FN sin egen uttolkning. De har därmed investerat sina pengar i sina projekt. Det har krävt att man skapar en julgran och hänger många dekorationer i den. Det har blivit en del av FN-systemet.

Om vi ska klara att reformera måste länderna vara beredda att ge upp en del av sina egna prioriteringar och se att grundstöd är viktigare än projektstöd.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till vår reservation 2. Den handlar just om FN och vikten av mänskliga rättigheter. Vi står naturligtvis också bakom reservationen om resolutionerna 1325 och 2250. Den handlar om kvinnors medverkan i fredsprocesser och om att säkra att straffrihet inte råder. Att dra lärdom av historien och se till att inkludering är en del av lösningen och inte en del av en ny konflikt är oerhört viktigt. Detta är viktiga resolutioner för framtiden. Men, som sagt, jag yrkar bifall bara till reservation 2.

Anf. 109 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Förra året fyllde Förenta nationerna 80 år. Det finns såklart mycket att kritisera FN för. Organisationen är i stort behov av reformer. Men för en liberal är frihetskampen global. Kritiken får inte göra oss blinda för de framgångar som sprungit ur FN-systemet.

Fru talman! Smittkoppor plågade mänskligheten i tusentals år. Bara under 1900-talet dog uppemot 300 miljoner människor av den dödliga sjukdomen. Världshälsoorganisationen drev från 1966 ett globalt program för att utrota smittkoppor. År 1980 kunde mänskligheten deklarerat att sjukdomen var utrotad. Smittkoppor finns inte längre.

Den allmänna deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna är det närmaste världen kommit en universell deklARATION av liberala grundvärden. Den har rötter hos tänkare som John Locke, som redan på 1600-talet hävdade att varje individ har okränkbara rättigheter just därför att hon är människa. Människans värde ligger inte i det kollektiv hon ingår i eller i en roll tilldelad av staten eller i traditionens eller religionens pekpinnar. Varje människa har rätt till frihet.

Lägg därtill de många fredsbevarande insatser som de blå hjälmarna genomfört runt om i världen. Världslivsmedelsprogrammet har bidragit till att minska svälten globalt. Genom Unesco, till exempel, får fler barn tillgång till utbildning och lärande.

Det är genom globalt samarbete, fru talman, som vi löser globala frågor. Det handlar om klimatförändringar, pandemier, handel, telekommunikationer, AI och väpnade konflikter. FN kommer även framöver att spela en väldigt viktig roll men sannolikt med mindre resurser.

Fru talman! Därför vändas jag särskilt över USA:s beslut att i praktiken dra sig ur stora delar av FN-systemet. Den 7 januari i år undertecknade Donald Trump en presidentorder om att lämna 31 FN-organ, många kopplade till demokratiinsatser, global hälsa och klimatfrågor. Lägg därtill nedskärningarna i biståndsbudgeten genom USAID och tidigare beslut om att lämna Världshälsoorganisationen.

Mönstret är tydligt. Denna amerikanska administration är inte intresserad av multilaterala institutioner. Det är ett förödande förhållningssätt. Man lämnar walkover till Kina och försvagar effektiviteten i livräddande program och humanitära insatser.

Samtidigt, fru talman, är FN en organisation med betydande problem. Den speglar sina medlemsstater, som Kerstin Lundgren sa. Jag tror att Alexandra Völker sa: Det blir inte mer än vad medlemsstaterna gör det till. Båda konstaterandena är väldigt kloka, och jag instämmer såklart i dem.

När stormakernas intressen drar åt olika håll i säkerhetsrådet blockeras ofta avgörande beslut, även i situationer där principen om responsibility to protect borde kunna tillämpas.

Fru talman! Jag upplever att man i Sverige ibland förhåller sig till folk-rätten som om den vore lite av en helig skrift – oberörbar och perfekt i sin nuvarande form. Men folk-rätten är i grunden de regler, kompromisser och överenskommelser som vägleder staters relationer till varandra. Den är inte statisk.

När diktatorer kan gömma sig bakom principen om icke-intervention och när det enda en brutal regim behöver frukta är sin egen befolkning måste vi våga diskutera hur folkrätten kan utvecklas.

Hade det varit ett brott mot folkrätten att precisionsbomba Wannsee-konferensen 1942, där nazisterna beslutade om Förintelsen? Ja, förmodligen. Men hade det varit moraliskt försvarbart? Ja, utan tvekan.

Vi kan ta ett specifikt FN-organ som exempel: FN:s råd för mänskliga rättigheter. Sverige kandiderade till rådet för perioden 2013–2015 men valdes inte in, i praktiken för att vi värderar mänskliga rättigheter för högt för att kunna bli invalda i FN:s MR-råd.

I dag sitter 47 länder i rådet. Bland dem finns Kina, som sätter uigurer i koncentrationsläger och förvägrar sina medborgare grundläggande politiska och mänskliga rättigheter. Där sitter Kuba, en totalitär kommunistisk diktatur sedan början av 1960-talet. Där sitter Qatar, Egypten och Kongo, där det tragiska kriget i landets östra delar omöjliggör åtnjutandet av mänskliga rättigheter.

Stater eller regimer som de här borde inte få sitta i globala organ som ska vara vakthundar för mänskliga rättigheter. Liberalerna menar därför att ett demokratikrav bör införas för medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Men problemen går djupare än så, fru talman. Efter att ha inlett Europas största anfallskrig sedan 1945 genom invasionen av Ukraina har Ryssland fortfarande en plats i FN:s säkerhetsråd. Hela maskineriet går egentligen i baklås när säkerhetsrådsmedlemmar agerar på det sättet. FN är för viktigt för att tas som gisslan av odemokratiska stater. Vi måste diskutera hur organisationen kan reformeras så att FN återigen kan vara en riktigt stark röst för fred, frihet och demokrati i världen.

Fru talman! Jag blev för några veckor sedan utsedd av regeringen till ny ordförande för Svenska Unescorådet. Unesco är Förenta nationernas organ för utbildning, vetenskap och kultur. Det här är verkligen ett hedrande uppdrag. Jag noterade lite oro från Kerstin Lundgren, Jacob Risberg och några andra, men jag kan lugna er: Det här är bara ett sidouppdrag och inte något heltidsuppdrag. Jag kommer alltså att vara kvar i riksdagen, i alla fall fram till valet.

När man hör Unesco tänker de flesta spontant på världsarven, i Sverige till exempel Skogskyrkogården en bit härifrån, Lapponia, Birka och hällristningarna i Tanum. Men det finns också en folkrättslig utrikes- och säkerhetspolitisk aspekt av detta.

Skyddet av världsarv regleras i Haagkonventionen från 1954, och ansvarigt FN-organ är Unesco. Redan då fastslog man staters skyldigheter att skydda historiska monument, byggnader, skolor och en rad andra saker i fredstid och i konflikter.

När sedan Romstadgan kom strax före millennieskiftet infördes också en straffrättslig grund för individer. Förstör man exempelvis ett historiskt monument i en konflikt kan man därför bli ett fall för Internationella brottmålsdomstolen. Så har också skett i ett fall i Mali, om jag inte minns fel.

Fru talman! Självklart är människoliv det viktigaste att skydda i krig och konflikter. Men näst efter det kommer statsfunktioner och kulturarv. Vi ser nu en rad krig runt om i världen där kulturarvet hotas. Man kan se detta överskådligt på Unescos hemsida om man googlar ”Unesco armed

conflict enhanced protection”. Exempelvis finns flera tiotals utnämnda världsarv i Libanon och i Ukraina som nu är hotade på grund av krigen.

Enligt folkrätten kan alltså både stater och individer göra sig skyldiga till krigsbrott om man attackerar dessa. Vi minns alla vad som hände med Buddhastatyerna i Afghanistan under det förra talibanstyret på 90-talet och Palmyra i Syrien under konflikten där.

Oavsett om det är ett utnämnt världsarv eller ej finns ett väldigt starkt skyddsvärde, eftersom kulturarvet har en enorm betydelse för människors identitet och förståelse för sin historia.

(Applåder)

Anf. 110 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Jag vill inte förlänga debatten alltför mycket, men jag kan passa på att replikera på en sak som ledamoten sa nyss, och det gäller just läsningen i FN:s säkerhetsråd för tillfället.

FN var i samma situation 1950 när Sovjetunionen helt enkelt blockerade säkerhetsrådet. Då röstade generalförsamlingen igenom resolution 377, som ger generalförsamlingen ganska mycket makt att i vissa fall till och med sätta militär på marken. Det är en resolution som man mycket väl skulle kunna använda i dessa dagar när vi ser ett blockerat säkerhetsråd. Helt låst är inte FN; det krävs bara att det finns stater som går före och väcker den här typen av frågor i generalförsamlingen.

Fru talman! Det finns ögonblick i en nations historia när vi tvingas ställa de allra mest grundläggande frågorna till oss själva: Vilka är vi? Vad står vi för? Hur vill vi bli ihågkomna av världen?

Just nu befinner sig Sverige vid ett sådant vägskäl. I årtionden har vi byggt vår internationella ställning på en enkel och stolt idé: att Sverige är ett land som räcker ut en hand när andra tvekar, ett land som står kvar när stormarna blåser, ett land som förstår att solidaritet inte är välgörenhet utan säkerhetspolitik i dess renaste form. I dag ser vi dock en kursändring som riskerar att radera det arv som generationer före oss byggt upp.

Fru talman! Sverige har under decennier varit ett av de få länder i världen som konsekvent levt upp till, och till och med överträffat, FN:s mål om 0,7 procent av bni i bistånd. Det har gjort oss till en internationell förebild. Men nu låter regeringen denna nivå sjunka under målet för första gången på mycket länge.

Det här är inte bara en budgetteknisk justering utan en symbolhandling – en signal till världen om att Sverige inte längre är det land som andra kan räkna med. När vi inte längre lever upp till de principer som vi själva har krävt av andra, vad återstår då av vår egen trovärdighet?

Fru talman! Sverige har varit en av de största givarna av just den form av bistånd som FN värderar allra högst, nämligen kärnstödet. Det är flexibla, förutsägbara resurser som gör att FN kan agera snabbt vid pandemier, katastrofer och konflikter. Dag Hammarskjöld-fonden varnar för att minskningen av dessa resurser undergräver hela FN:s krisförmåga.

Vad gör regeringen? Man minskar stödet till UNAIDS, UN Women, UNDP, UNHCR och en rad andra FN-organ. Alla dessa livsviktiga institutioner får nu mindre svenskt stöd. Och låt oss vara glasklara: När ett land minskar sitt kärnstöd minskar också dess inflytande. Det gäller inte bara pengar; det gäller våra stolar, våra röster och våra möjligheter att

forma framtidens internationella arbete. Det är lite som att säga upp sitt medlemskap i styrelsen men tro att man ändå ska få samma inflytande. Världen fungerar inte så.

Inget beslut symboliserar dock denna kursändring tydligare än regeringens avskaffade kärnstöd till UNRWA – organisationen som sköter skolor, sjukvård och humanitärt stöd till palestinska flyktingar i Gaza, Västbanken, Libanon, Syrien och Jordanien. Regeringen har beslutat att helt slopa detta stöd.

Fru talman! UNRWA är inte vilken organisation som helst. FN slår fast att den inte går att ersätta. Det är den enda aktören som har infrastruktur och legitimitet att nå ut till miljoner utsatta människor.

När Sverige bryter detta stöd skickar vi en signal, inte bara till Mellanöstern utan till hela världen, om att vi överger en humanitär principfast hållning som har varit vårt signum i decennier. Det här stärker inte Sveriges ställning utan försvagar den. Vi riskerar vår roll som opartisk aktör. Vi riskerar vårt renommé som humanitär stormakt. Vi riskerar relationer som har tagit generationer att bygga.

Fru talman! Sverige har varit en global ledare i arbetet för kvinnors rättigheter, men nu minskar stödet till UN Women i en tid när kvinnoledda organisationer redan bara får 0,4 procent av de humanitära budgetarna. Det är mer än en nedskärning – det är en identitetsförlust. Vår feministiska utrikespolitik som världen inspirerades av har ersatts av tystnad och nedmontering.

Fru talman! Forum Civ beskriver det träffande: Sverige har tagit av sig ledartröjan. Vi vet vad som händer när en ledare kliver åt sidan: Utrymmet fylls av andra länder, andra agendor och andra värderingar.

Vill vi verkliga auktoritära stater, inte demokratiska länder som Sverige, ska forma framtidens internationella normer? Vill vi verkligen lämna arenan till dem som inte delar våra värderingar om jämlikhet, mänskliga rättigheter och fred? Om svaret är nej måste vi sluta montera ned just det som har gett oss vårt inflytande.

Fru talman! Regeringen säger att man prioriterar Ukraina. Men världen är inte ett nollsummespel. Stödet till Ukraina är absolut jätteviktigt; det är självklart. Men världen fungerar inte så att vi måste välja mellan att stödja Ukraina och att stödja mänskliga rättigheter globalt. Det är inte antingen eller, utan det är både och. Att rädda liv i Gaza betyder inte att man sviker Ukraina. Att stötta UNDP betyder inte att man blundar för rysk aggression. Det är en falsk dikotomi, och det är en farlig politik.

Fru talman! Sveriges styrka har aldrig legat i vår militärmakt, vår befolkningsstorlek eller vår ekonomi. Vår styrka har legat i något mycket större, nämligen vår förmåga att vara en kraft för fred, för demokrati, för rättvisa och för humanitet. Det är det som gett oss inflytande. Det är det som gett oss respekt. Det är det som har gjort Sverige till Sverige i världens ögon.

När vi nu krymper vårt bistånd, när vi minskar kärnstödet till FN och när vi överger organisationer som UNRWA undergräver vi vår viktigaste styrka. Vi gör det inte för att världen kräver det och inte för att ekonomin tvingar oss, utan av politisk vilja.

Fru talman! Det är det som gör detta så allvarligt. Sverige ska vara ett land som andra länder vänder sig till i kris och inte ett land som vänder sig bort. Sverige ska vara ett land som visar vägen och inte ett som viker av. Sverige ska vara ett land som står för något och inte ett som kompromissar bort sin själ.

Vi har fortfarande möjlighet att återta den ledartröja vi nu håller på att tappa. Men då måste vi sluta nedmontera det som gjort oss starka. Vi måste återinvestera i FN, i internationellt bistånd och i globala värderingar – inte för att vara goda utan för att vara starka, och inte för andras skull utan för vår egen.

Fru talman! Sverige förtjänar att vara en röst som världen lyssnar på. Låt oss se till att den rösten inte tystnar.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 3.

I detta anförande instämde Katarina Luhr (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

§ 13 (forts. från prot. 87) **Cirkulär och giftfri ekonomi** (forts. MJU12)

*Cirkulär och giftfri
ekonomi*

Anf. 111 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att verkligen tacka Lars Johnsson för att han kommer hit en dag efter debatten för att svara på min replik.

Det gäller faktiskt en fråga som jag verkligen undrar över. Moderaterna tog under förra året fram ett nytt program för politik. Moderaternas partisekreterare gick då ut och berättade att Moderaterna föreslog sänkt skatt på reparation och andrahandsförsäljning för att uppmuntra till mer återanvändning och mindre slöseri. Förslaget skulle vara en bärande del av partiets handlingsprogram, som skulle antas på Moderaternas partistämma under hösten.

En av de tidigaste åtgärder som Tidöpartierna vidtog efter maktskiftet 2022 var att höja momsen på reparationer från 6 till 12 procent. Det gäller cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne. Anledningen var enligt regeringen att öka enligheten i skattesystemet.

Under förra året hörde jag Moderaterna lyfta förslaget om att sänka reparationsmomsen igen, men vad jag kan se är det inget som har kommit in i budgeten. Jag skulle därför vilja höra vad som har hänt med förslaget. Skulle det kunna vara så att den sänkta momsen på reparationer kommer nu i vårbudgeten – i den bästa av världar?

Anf. 112 LARS JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Katarina Luhr!

Det var ju bra att jag kom hit för att kunna stilla min nyfikenhet. Jag har gått och tänkt på vad det var ledamoten undrade sedan klockan elva i går kväll!

Det är riktigt att man fattade beslut på vår partistämma om att det skulle kunna vara ett alternativ att ha skattelättnader för att underlätta reparationstjänster och öka den cirkulära ekonomin. I viss mån har vi ju det redan

i dag när det gäller rutavdraget för reparation av vitvaror. Det finns alltså inlagt i systemet.

I stället för en annan momssats kan man tänka sig att man utökar rutavdraget till att omfatta fler produkter. Så skulle det också kunna vara. Det är inget som ligger i röret just nu, men det är något som har diskuterats på Regeringskansliet. Jag ber att få återkomma i frågan.

Anf. 113 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag tänker att det är lite konstigt när man först säger att förslaget handlar om att sänka skatten på de olika produkterna och sedan i stället pratar om ett utökat rutavdrag. Det är intressant i sig.

Jag har nu varit med i lite olika paneler, bland annat med Moderaternas partisekreterare Karin Enström inför att programmet skulle tas fram, och pratat om vikten av cirkularitet.

Jag har hittat en artikel i Dagens industri från 2025, där den moderata arbetsgruppen skriver: I det nya idéprogrammet är en av de viktigaste punkterna att återbruk främjas och att vi tar fler steg mot en mer cirkulär ekonomi.

Jag har försökt hitta idéprogrammet för att se vilka olika förslag för att öka den cirkulära ekonomin som Moderaterna lägger fram och driver. Men jag har inte lyckats hitta något.

Jag undrar därför om det finns några andra förslag som Moderaterna nu propagerar för just för att öka den cirkulära politiken.

Anf. 114 LARS JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Skattelättnad för reparationstjänster och andrahandsförsäljning är viktiga reformer för att främja återbruk. Det är nog så det är formulerat i vårt förslag. Skattelättnader kan vara momssänkning, men det kan också vara att man lägger in dem som ett rutavdrag. Båda dessa vägar finns framåt.

Det behövs en välfungerande infrastruktur för återanvändning av uttjänta produkter i hela EU. Det är ett arbete som pågår, och jag vet att regeringen är pådrivande i EU för de här frågorna.

Det handlar också om att saker och ting i görligaste mån tillverkas på ett sätt som gör att de kan repareras och att man säkerställer att konsumenter kan få tydlig och korrekt information vad avser produkternas miljöavtryck.

Jag vet att EU-kommissionen kommer att lägga fram en ny rättsakt 2026 om den cirkulära ekonomin, och den kommer att implementeras i Sverige när den är klar.

Jag vet också att Delegationen för cirkulär ekonomi i förra veckan lämnade sin rapport till regeringen. Där finns fyra rekommendationer.

Det handlar om att uppdatera den nationella strategin för cirkulär ekonomi till en konkret handlingsplan.

Det gäller också användning av offentlig upphandling för att accelerera omställningen av den cirkulära ekonomin. Det offentliga köper för 1 000 miljarder om året.

Man vill att det tillsätts en utredning för att säkerställa att svensk lagstiftning fullt ut stöder en konkurrenskraftig och cirkulär ekonomi, för i dag finns det lagstiftningar som kolliderar och som verkar på olika håll.

Det ska också tillsättas en utredning om hur vår förbränningskapacitet kan anpassas för att stärka den cirkulära ekonomin. I dag bränner vi 60 procent av allt avfall och all plast, och det är för mycket. Vi måste komma ned i mängd och använda detta som råvara i stället.

Dessa förslag har regeringen nu fått, och man kommer att arbeta med dem och återkomma med exakt hur detta kommer att se ut framöver.

Anf. 115 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Enligt FN:s internationella resurspanel är ineffektiv resursanvändning orsak till hälften av världens växthusgasutsläpp och 90 procent av förlusten av biologisk mångfald. Resursförbrukningen är ojämnt fördelad både globalt och nationellt. En mer jämlik fördelning av resurser är en förutsättning för att en kraftigt minskad total resursanvändning ska kunna kombineras med en bra materiell standard för alla. Omställningen till ett hållbart samhälle måste märkas mest bland dem som i dag har störst klimatpåverkan och som förbrukar mest resurser.

År 2022 presenterades för första gången en kartläggning av hur cirkulär Sveriges ekonomi är. Denna analys av hur Sverige konsumerar materiella resurser visar att Sverige bara är cirkulärt till 3,4 procent. Det globala genomsnittet ligger på ungefär det dubbla.

Beträffande resursanvändning per capita visar det sig att Sverige hör till de värsta länderna i världen. Vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent för att vi ska kunna hålla oss inom de planetära gränserna.

Det är politikens ansvar att införa regleringar och styrmedel för att uppnå ett mer resurseffektivt samhälle. Initiativ från marknaden och konsumenterna kan ta oss i rätt riktning, men det kommer att vara otillräckligt för att vi ska nå en hållbar cirkulär ekonomi. Tyvärr är det här ett politikområde där man från regeringens sida säger att man tycker att det är viktigt men i praktiken gör väldigt lite.

I en cirkulär ekonomi är livslängden på material och produkter längre och utvinningen av naturresurser mindre. För det krävs miljöanpassad giftfri produktion och att avfall används som en resurs. Det handlar om att i ökad utsträckning återanvända, reparera, återvinna, hyra och dela varor.

För att det ska fungera krävs att konsumenter får rätt information och att det skapas system som möjliggör för människor att dela och återbruka varor i vardagen. Det borde i alla lägen vara det enklaste och billigaste alternativet, men tyvärr ser det inte alls ut så i dag.

Vänsterpartiet har länge jobbat för åtgärder som förlänger livslängden på det vi producerar. Vi vill införa förbud mot planerat åldrande och förbjuda handeln att slänga nya varor och mat som går att äta. Vi vill också öka kraven på producenterna för att underlätta återvinning och återanvändning, och vi ser att det behövs styrmedel som gör att det blir dyrare att använda nyutvunna råvaror än återvunna.

Fru talman! För att material ska kunna cirkulera i samhället krävs också att de är giftfria. Tyvärr är vi långt ifrån detta mål i dag. Det är både skrämmande och upprörande att det finns kemiska ämnen på marknaden i Sverige och Europa som kan ge allvarliga hälsoskador och orsaka förödande effekter i miljön.

Enligt FN står mänskligheten på global nivå inför tre stora kriser: global upphettning, förlust av biologisk mångfald och föroreningar. Vår

användning av kemikalier bidrar till alla dessa tre kriser. Kemikaliebranschen ligger trea på listan över de sektorer inom industrin som släpper ut mest växthusgaser globalt.

En stor del av de kemikalier som produceras är skadliga för människors hälsa och för andra arter och bidrar därmed till förlust av biologisk mångfald. Ett exempel är att antalet insekter har minskat dramatiskt de senaste decennierna till följd av användning av bekämpningsmedel.

En stor majoritet av EU:s medborgare oroar sig för hur deras hälsa påverkas av kemikalier i vardagsprodukter. Det gör de inte utan anledning. Användningen av hormonstörande ämnen och PFAS har beräknats kosta EU-länderna mångmiljardbelopp varje år i sjukvårdskostnader och minskad produktivitet. Ett forskningsprojekt som har samlat in prover från tusentals människor runt om i Europa visar på utbredd förekomst av hälso-skadliga kemikalier i våra kroppar, i många fall på nivåer som man vet innebär risker för hälsan.

Vid bedömning av kemikalier borde försiktighetsprincipen gälla. Det innebär att förebyggande åtgärder ska vidtas när det finns farhågor om hot mot hälsa eller miljö, även om det råder osäkerhet. Inga nya kemikalier borde börja användas innan deras effekter har utretts.

De senaste åren har det skett en kraftig ökning av mängden varor som privatimporteras från kinesiska bolag vars produkter inte uppfyller svenska krav på produktsäkerhet när det gäller exempelvis kemikalieinnehåll. Regeringen har aviserat åtgärder för att hejda denna import, och jag hoppas att vi får se snabba resultat. I väntan på att det sker är det dock av största vikt att Kemikalieinspektionen trappar upp sin tillsyn mot de här produkterna för att skydda allmänheten och öka kännedomen om riskerna.

Fru talman! EU-kommissionen antog 2020 en kemikaliestrategi som syftar till att förbättra skyddet för hälsa och miljö och främja innovation av säkra och hållbara kemikalier. Det är viktigt att den höga ambitionsnivån i kemikaliestrategin omsätts i lagstiftning.

Framför allt är EU:s kemikalielagstiftning Reach i stort behov av förbättringar. En uppdatering av Reach har varit aviserad sedan länge men har skjutits upp efter påtryckningar från kemikalieindustrin. Det finns en överhängande risk att dessa lobbyister lyckas med att inte bara förhåla utan även försvaga den kemikalielagstiftning som verkligen skulle behöva skärpas.

En rad kemikalier som används i dag måste begränsas eller förbjudas. Det handlar till exempel om bisfenoler, ftalater och bromerade flamskyddsmedel, men inte minst handlar det om PFAS. PFAS hittas i dag nästan överallt i miljön. Ämnena finns i en mängd olika produkter och har spridits över hela jorden. I dag vet vi att de är hälsoskadliga.

Inom kemikalieindustrin har detta sedan länge varit känt, men man har valt att inte offentliggöra informationen. I stället har man fortsatt att tillverka dessa ämnen i allt större mängder som därmed har kunnat spridas i miljön och till människor genom vattnet vi dricker, maten vi äter och de saker vi omger oss med. Att det har kunnat ske är ett bevis på att dagens kemikalielagstiftning inte fungerar och måste skärpas.

De som har drabbats allra hårdast av PFAS-föreningar är de boende i Kallinge i Blekinge. På grund av Försvarsmaktens användning av brandskum med PFAS förorenades deras vattentäkt, och de har nu världens

högsta halter i blodet. Trots att de har förgiftats på grund av statlig verksamhet har de inte fått någon hjälp eller kompensation från staten.

Detta är en av de största kemikalieskandalerna i Sveriges historia. 5 000 personer har blivit förgiftade och har kämpat i över tio år för upprättelse, men staten har inte gjort någonting för att hjälpa dem. Så här borde det inte kunna gå till i Sverige. De drabbade måste få tillgång till förebyggande hälsokontroller.

Fru talman! Det är av yttersta vikt att vi så snabbt som möjligt förbjuder PFAS. Kemikalieinspektionen har tillsammans med myndigheter i fyra andra europeiska länder tagit fram ett förslag som kraftigt skulle begränsa användningen av ämnena inom EU. Men nu kommer oroande signaler från den moderata svenska EU-kommissionären om att hon bara vill förbjuda ämnena i konsumentprodukter och inte inom alla användningsområden. Det gör mig väldigt bekymrad.

Från Vänsterpartiets sida välkomnar vi däremot Kemikalieinspektionens förslag och vill att det genomförs snarast utan att urvattnas. Jag förväntar mig att den svenska regeringen står upp för Kemikalieinspektionens förslag och tar strid för det i EU.

Vi i Vänsterpartiet vill också att regeringen ska lägga fram en handlingsplan för hur Sverige genom nationella åtgärder kan påskynda utfasningen av PFAS och bromsa spridningen av ämnena genom sanering av mark och vatten. I sin regeringsförklaring aviserade statsministern en nationell plan för att förhindra spridningen av PFAS. Det är mycket välkommet, men vi har hittills inte sett några resultat. Det finns ingen tid att förlora.

Fru talman! Erfarenheten från de senaste decennierna lär oss att det inte räcker att förbjuda enstaka ämnen i enstaka produkter. Det räcker inte heller att se till att konsumenter får bättre information, utan kemikalielagstiftningen måste stärkas i grunden. Industrin måste kunna bevisa att ämnen behövs och att de inte är skadliga innan de får användas. Låt oss slippa fler skandaler med giftiga ämnen som skadar människor och miljö!

Jag yrkar bifall till reservation 27.

Anf. 116 STINA LARSSON (C):

Fru talman! Om jag och Centerpartiet hade fått bestämma skulle vi ha tagit hand om våra resurser bättre än vad som görs i dag. Allt som produceras och konsumeras borde vara i ett kretslopp och användas om och om igen.

I dag var jag och min partiledare Elisabeth Thand Ringqvist på ett häftigt besök på Sorteras anläggning här i Stockholm. De tar bland annat hand om byggmaterial. De beskriver flera stora utmaningar med återvinning: mängderna PFAS, batterier som riskerar att fatta eld, miljötillstånd som tar för lång tid och alla olika sorters plaster som är mycket svåra att återvinna. Här finns stora utmaningar.

Det ser ändå ljus ut. Om samhället tar ett större ansvar och det blir mer och mer lönsamt tror jag att vi i framtiden blir försiktigare med naturens resurser. Med ny teknik och grön omställning kommer utsläppen att gå ned och jobben bli fler.

I grund och botten är det enkelt. Det handlar om att gå från den linjära modellen, som vi använder på många ställen – att utvinna, producera, använda och sedan slänga – till en cirkulär modell, där vi designar produkter

för att hålla länge, där vi reparerar och återanvänder och där materialen till slut kan återvinnas och bli till nya produkter. Det handlar om att se avfall som en resurs.

För oss i Centerpartiet är detta en absolut hjärtefråga. Det är här vi ser den självklara kombinationen av miljö och ekonomi, av ekologisk hållbarhet och ekonomisk tillväxt. Det är en central del av den gröna omställning som hela vårt samhälle måste göra.

Fru talman! En cirkulär ekonomi är bra för klimatet, eftersom den minskar behovet av ny råvara och energikrävande produktion, vilket även gör att utsläppen minskar. Men den är också – och detta är viktigt att komma ihåg – bra för miljön ur ett mycket bredare perspektiv. Den minskar trycket på jordens ekosystem, minskar spridningen av miljögifter och bevarar den biologiska mångfalden. Den skapar nya gröna jobb och stärker svenska företags konkurrenskraft i en värld som ställer allt högre krav på hållbarhet.

Hur ser det då ut i verkligheten? Man skulle kunna tro att Sverige, landet som är världsmästare på att panta burkar och som ständigt pratar om sopsortering och fastighetsnära insamling, skulle vara en föregångare. Men sanningen är en helt annan. Enligt de senaste mätningarna är Sveriges ekonomi cirkulär till bara mellan 3 och 4 procent, beroende på hur man räknar. Det är en försvinnande liten del. Vår konsumtion slukar fortfarande resurser motsvarande mer än fyra planeter, och det allra mesta blir till avfall. Det är ett underbetyg.

Fru talman! Vad ska vi då göra? Vi i Centerpartiet har inte legat på latsidan. Vi ser problemen, men vi ser framför allt lösningarna. Under den här mandatperioden har vi lagt fram över 150 förslag för att påskynda omställningen till en mer cirkulär ekonomi. Det är förslag om allt från producentansvar och återbruk till offentlig upphandling och nya affärsmodeller.

Vad har då hänt med dessa förslag? De allra flesta har avvisats av regeringen och dess stödparti. Gång på gång har våra motioner mötts av nickanden, men sedan har man hänvisat till utredningar, till EU-lagstiftning eller till att något är på gång. Det är ett tecken på att frågan inte tas på tillräckligt allvar.

Samtidigt, fru talman, slår sig många för bröstet och anser sig vara föregångare. Frågar man politiker och partier här i riksdagen i enkäter och undersökningar får man till svar att alla är för en cirkulär ekonomi. Det kan handla om upphandling, nya affärsmodeller eller hur man ska sprida kunskap. Men när det väl blir skarpt läge är det många som backar.

Vad ska vi göra då? För bara någon vecka sedan kom Delegationen för cirkulär ekonomi med en ny rapport som bekräftar precis det som vi i Centerpartiet har sagt. De lyfter fram flera punkter, varav två är avgörande för att Sverige ska kunna växla upp.

För det första ska vi uppdatera den nationella strategin för cirkulär ekonomi. Den måste kompletteras med en konkret handlingsplan och tydliga, kvantifierbara och tidssatta mål. Vi behöver delmål och en systematisk uppföljning för att se att vi faktiskt rör oss i rätt riktning. Vi behöver inte uppfinna hjulet på nytt. Låt oss inspireras av andra länder, såsom Nederländerna, som har kommit betydligt längre och som dessutom har ett mål om att vara till 50 procent cirkulära till 2030.

För det andra ska vi använda kraften i den offentliga upphandlingen. Staten, regionerna och kommunerna köper in varor och tjänster för nästan

900 miljarder kronor varje år. Det innebär en enorm marknadsmakt. Delegationen föreslår att vi ställer tuffare krav vid alla typer av inköp. Det kan inte längre vara frivilligt, utan vi måste ställa bindande krav på återvunnet material, återbruk och reparationsmöjligheter.

Fru talman! Det här är utmärkta förslag. Det är förslag som vi i Centerpartiet tidigare har lagt fram i motioner men som regeringen och dess stödparti konsekvent har röstat ned. Men nu kommer förslagen från regeringens egen expertdelegation. Nu finns det inga ursäkter längre.

Fru talman! Låt mig återvända till textilierna, ett av regeringens misslyckanden under senare tid. Att vi först uppmanar medborgarna att sortera för att sedan stå handfallna när insamlingen leder till att kläderna ändå slängs undergräver förtroendet för hela systemet. Sortera för att sedan slänga – det är motsatsen till cirkulär ekonomi.

Vi behöver en verklig satsning. Därför föreslår vi i Centerpartiet att man inför ett textilkliv, en särskild satsning för att stödja innovation och investeringar i fiber-till-fiber-återvinning. Vi måste bygga upp den infrastruktur som i dag saknas i Sverige. Vi måste också bli mer medvetna om hur flödena av kläder egentligen ser ut. Vi måste satsa på uppföljning och ett nationellt producentansvar för att kunna ta reda på vart gamla kläder tar vägen och hur finansieringen ska gå till. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 12, som handlar om textilier.

När vi talar om att hålla materialen rena och giftfria i de cirkulära flödena måste vi också tala om PFAS. Dessa evighetskemikalier finns överallt i vår omgivning och i produkter som vi använder dagligen. Det är ett hot mot vår hälsa och vår miljö. Att hantera dem en och en är lönlöst. Centerpartiet har länge drivit på för ett brett gruppförbud på EU-nivå, och det är glädjande att det arbetet nu går framåt. Vi i Centerpartiet har också en satsning i vår budget för rening av dricksvatten med fokus på PFAS. Vi kan inte ha en fungerande cirkulär ekonomi om vi ständigt har gifter i systemet.

Fru talman! Den gröna omställningen väntar inte. Klimatförändringarna är här, och förlusten av biologisk mångfald är akut. Att ställa om till en cirkulär ekonomi är inte ett val utan en nödvändighet. Det är också en fantastisk möjlighet för oss i Sverige att minska vårt klimat- och miljöavtryck samtidigt som vi skapar jobb och välbefinnande i hela landet.

Det kräver mod att fatta beslut som utmanar gamla strukturer. Det kräver en regering som inte bara agerar med kortsiktiga insatser inför ett val utan har en långsiktig, sammanhållen och ambitiös plan. Men det kräver politiskt ledarskap. Vi i Centerpartiet är redo att ta det ledarskap som krävs.

Anf. 117 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! I dag pratar vi om cirkularitet och giftfrihet. Jag kommer likt tidigare talare att hålla mig till två viktiga ämnen. Det första handlar om hur Miljöpartiet vill att vi ska öka den cirkulära ekonomin i Sverige. Det andra handlar om hantering av den giftiga kemikalien PFAS.

Jag vill börja med hur Miljöpartiet tänker sig att vi ska göra Sverige mer cirkulärt. Om mindre än fyra veckor har vi i Sverige gjort av med vår del av årets tilldelning av jordens resurser. Den 4 april i år infaller Sveriges overshoot day, som än en gång visar att vi skulle behöva mer än fyra

jordklot om alla levde som vi i Sverige. För att rätta till den siffran behövs såklart mer än en handfull politiska förslag.

När vi i Miljöpartiet tog fram ny politik för cirkularitet förra året landade vi i 153 förslag för förbättrad cirkulär politik. Men vi ser samtidigt att väldigt mycket mer behöver göras. Det som är väldigt tydligt när det gäller den cirkulära ekonomin är att arbetet behöver göras på många olika nivåer. Produkter behöver hålla och användas längre. Vi behöver dela på fler saker. Vi behöver återbruka och återanvända. Vi behöver förbättra kedjorna för materialåtervinning. Vi behöver stärka forskningen om och utvecklingen av sekundär utvinning av material som restprodukter efter gruvnäringen och annat.

Som vi tidigare hört här i dag: När forskare räknar på hur cirkulärt Sverige är i dag hamnar vi på pinsamt låga nivåer. Det är bara 3–4 procent enligt vissa studier. I Nederländerna ligger man på nästan 25 procent i dag. Regeringen har ett flertal gånger kritiserats av EU-kommissionen för att vi ligger på så låga återvinningsnivåer. År 2024 betalade svenska skattebetalare 2,7 miljarder i böter till EU för att vi sorterar och återvinner så himla lite plast.

Vår låga grad av cirkulär ekonomi är problematisk av väldigt många olika skäl, men först och främst för att vår stora användning av nyproducerat leder till miljöproblem och målkonflikter. Vår råmaterialproduktion behöver energi och vatten och skapar utsläpp, samtidigt som de platser där utvinning sker av de råvaror vi behöver inte alltid räcker till. Och inte nog med det – vi skapar samtidigt stora mängder avfall, som behöver tas om hand på ett helt annat sätt än vad som sker i dag.

Cirkulär ekonomi och resurseffektivitet är också en viktig pusselbit för att ta oss framåt i klimatarbetet. Just nu har vi ett skakigt omvärldsläge, och leveranskedjor fungerar inte längre som de gjort tidigare. Det innebär att vi har ännu starkare skäl att bli mer självförsörjande på olika typer av råvaror – allt från gödningsmedel till metaller. Det här är någonting som man har insett i hela Europa. Under året kom ny EU-lagstiftning genom den nya Circular Economy Act, mycket baserat på att vi behöver öka vår självförsörjning.

Men som vanligt behöver jobbet göras lokalt. Som det brukar vara när det gäller klimat och miljö finns det väldigt mycket att vinna på att göra rätt saker från början. Det gäller inte minst den cirkulära ekonomin. När man börjar rota i den cirkulära ekonomin ordentligt ser man ganska snabbt att utmaningarna handlar om både att det i dag är svårt att få ekonomi i den cirkulära ekonomin och att det är svårt att få cirkularitet i den cirkulära ekonomin. Vi saknar alltså i dag både cirkulariteten och ekonomin i den cirkulära ekonomin.

Men det som kan vara glädjande när man börjar på låg nivå är att det finns väldigt många saker att göra. Vad är det Miljöpartiet vill göra för att stärka den cirkulära ekonomin? Jo, såklart massor med saker.

På EU-nivå vill vi att regeringen tar ett starkt ledarskap och driver på för en stark Circular Economy Act som gör skillnad på riktigt.

Vi tycker att Sverige särskilt borde driva på för att kommande förslag ska fokusera på resurseffektivitet, minskad totalkonsumtion av primära råvaror, cirkulär design, förbud för planerat åldrande och kemikaliesmarta och giftfria resursflöden.

Om produkter redan från början designas för att kunna återvinnas kommer återbruk och materialåtervinning att kunna underlättas påtagligt. Vi vill därför särskilt se ett stärkt producentansvar där producenten ansvarar för att de produkter som sätts på marknaden ska kunna tas om hand när livslängden är uppnådd.

Produkter som tas fram behöver hålla och vara designade för att kunna repareras. Det är viktigt att också reservdelar och information ska finnas tillgängligt. Vi skulle också gärna se att tillverkare och återförsäljare redovisar hur länge man räknar med att en konsumentprodukt ska hålla.

Planerat åldrande, det vill säga att produkter görs för att bli oanvändbara i förtid, och så kallad fast fashion, där mode förändras månadsvis och därför inte görs för att hålla längre än så, måste motverkas.

Som det ser ut i dagsläget förstörs felfria men returnerade kläder och elektronik till ett värde av 200 miljarder kronor årligen i Europa. Den siffran tycker jag att man ska ta med sig. Det är nya prylar för 200 miljarder som går upp i rök varje år. Det är saker som har krävt råmaterial, gruvbrytning, markanvändning, kemikalier och energi.

I år förbjuder EU med en ny lagstiftning att osålda kläder och skor ska kunna förstöras. Det är en jätte viktig och positiv reform som Miljöpartiet anser skulle kunna omfatta många fler produkter än bara kläder och skor.

För en effektiv styrning krävs ambitiösa, konkreta, mätbara och långsiktiga mål. Sverige behöver jobba för att gå före och sätta nationella mål samtidigt som man driver på för skärpta mål på EU-nivå. Vi ser att vi behöver tydliga mål för både ökad cirkularitet och minskad resursanvändning på nationell nivå.

Vi vill också att vi bygger vidare på Sveriges nationella strategi för cirkulär ekonomi. Vi vill se en ökad styrning av cirkularitet för de sex framtagna prioriterade strömmarna, som är plast, textil, livsmedel, förnybara och biobaserade råvaror, byggmaterial och innovationskritiska metaller och mineral.

I dag ser vi ett stort behov av mer metall och mineral. Jag vill därför speciellt lyfta fram Miljöpartiets förslag om en nationell samordnare som precis som inom Fossilfritt Sverige kan arbeta systematiskt och långsiktigt för att förbättra hantering och återvinning av kritiska metaller och mineral.

Samtidigt vill vi ta fram ett nytt nationellt stöd, ett återvinningskliv, för att kunna bygga ut infrastrukturen för återvinning i Sverige. Just nu pågår många pilotprojekt som visar på en enorm potential för återbruk och återvinning. Men det är hög tid att vi får igång ett brett och starkt arbete på alla nivåer.

Här behöver vi verkligen politisk styrning för att alla aktörer ska kunna dra åt samma håll och veta vart vi ska. En väldigt viktig styråtgärd som politiken kan arbeta med är att införa en kvotplikt där man blandar in en viss del återvunnet material i nyproduktion. På så sätt kan man långsiktigt skapa både utbud och efterfrågan, något som är en av de större utmaningarna för den cirkulära ekonomin i dag. EU:s batteriförordning är ett exempel på en sådan lagstiftning.

Miljöpartiet vill att kvotplikt införs på många fler materialströmmar som plast, textil och byggmaterial. Vi tror att nivån på kvotplikterna behöver sättas för varje enskilt material för sig med krav på att andelen återvunnet successivt ökar med tiden.

Vi vill också utreda om det finns material och produkter som bör erbjudas baserat på innehållet om innehållet gör det omöjligt att återvinna dem. Det kan handla om plast som består av olika lager med olika sammansättning eller produkter som innehåller skadliga ämnen som inte ska hamna i framtida återvunna material.

Fru talman! Min lista är lång. Det är tydligt att vi behöver växla upp arbetet med cirkulär ekonomi och att man behöver vända upp och ned på den linjära ekonomin.

Jag var inne på skadliga ämnen i material. Jag vill gå över till de enorma problem som vi ser med de skadliga PFAS-ämnena som nu börjar dyka upp på allt fler ställen. De finns där man letar – i åar, bäckar, grundvattenreserver, fisk, viltkött och människors privata brunnar.

PFAS-frågan har nu kommit upp på bordet. Vi har alla talat om den i våra anföranden. Jag tror fortfarande att många underskattar problemet med att ett gift som inte bryts ned fortsätter användas och spridas i vår omgivning.

Vi behöver kartlägga var PFAS finns. Vi behöver sanera områden som läcker ut PFAS. Vi behöver nya regelverk som stöttar dem som drabbas av PFAS. Det gäller alla från Kallingeborna med rekordnivåer av PFAS i blodet till dem som har fått sina brunnar förstörda av PFAS-föreningar.

Vi behöver ett brett förbud mot PFAS på EU-nivå och globalt. PFAS behöver tas bort och ska inte tillåtas att byggas in i olika system så att andra ska behöva sanera bort PFAS senare. Vi ska inte använda PFAS i bekämpningsmedel på våra åkrar.

När kemikalieindustrin understryker att utfasning kostar pengar behöver vi fundera på vad en storskalig förgiftning av vår mat och vårt vatten kommer att kosta oss på sikt, om det ens går att räkna på hälsoeffekterna.

Fru talman! Miljöpartiet har ett stort antal förslag i betänkandet. Jag vill yrka bifall till Miljöpartiets reservation 8, som bland annat handlar om kvotplikt, och reservation 29 om ett brett förbud mot PFAS inom EU.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

§ 14 En ny lag om tillhandahållande på marknaden av EU-gödselprodukter

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU14
En ny lag om tillhandahållande på marknaden av EU-gödselprodukter
(prop. 2025/26:54)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 18 mars.)

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2025/26:154 Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar

2025/26:175 Skärpta krav för svenskt medborgarskap

Skrivelse

2025/26:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2025

Redogörelse

2025/26:RR2 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2025

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:131 Sysselsättning och boende på landsbygden

2025/26:3937 av Alireza Akhondi m.fl. (C)

med anledning av prop. 2025/26:134 ILO:s konvention om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet och ILO:s konvention om en säker och hälsosam arbetsmiljö

2025/26:3934 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:136 Kvalificering till socialförsäkringen

2025/26:3932 av Tony Haddou m.fl. (V)

2025/26:3936 av Ida Karkiainen m.fl. (S)

2025/26:3939 av Anders W Jonsson m.fl. (C)

2025/26:3942 av Malte Tängmark Roos m.fl. (MP)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 mars

2025/26:384 Bemanningen i den svenska äldreomsorgen

av *Karin Sundin* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:385 Framtidens äldreomsorg

av *Mikael Dahlgvist* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:386 Äldres rättigheter och kvaliteten i äldreomsorgen

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 mars

2025/26:589 Kvalificering till socialförsäkringen och effekter på reservationslönen

av *Joakim Sandell* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:590 Transportkapacitet efter stormen Johannes

av *Malin Larsson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:591 Demontering av vägbelysning på landsbygden

av *Kalle Olsson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:592 Landsbygdens betydelse för regeringen

av *Denis Begic* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:593 Grön teknik

av *Björn Söder* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:594 Minskade klimatutsläpp från flyg

av *Åsa Westlund* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 11 mars

2025/26:547 Gränsövergångsställe vid Norrköpings flygplats

av *Teresa Carvalho* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:548 Åtgärder för att nå transportmålet

av *Katarina Luhr* (MP)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:549 Gränshinder för teknikföretag mellan Sverige och Norge

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till eu-minister Jessica Rosencrantz (M)

2025/26:550 Drönarnas roll i framtidens försvar

av *Markus Wiechel* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:551 Försäkringsfrågor för religiösa samfund

av *Ola Möller* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:553 Svenska kosttillskotttillverkares roll för livsmedelsförsörjningen

av *Eric Palmqvist* (SD)

till minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin (M)

2025/26:552 Bildregeln i alkohollagen

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:567 Takpris på balansmarknaden

av *Isak From* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:555 Etablering av en kriminalvårdsanstalt i Bollnäs

av *Kristoffer Lindberg* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:562 Handläggningstider i sexualbrottsmål

av *Heléne Björklund* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:556 Migrationspolitikens påverkan på elever och lärare

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:566 Strandsatta svenskar till följd av Irankriget

av *Kerstin Lundgren* (C)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:575 Ivos prövning av tillstånd för skyddade boenden och risk för minskad skyddskapacitet

av *Martina Johansson* (C)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

2025/26:554 Ungdomspolitiskt handlingsprogram

av *Martina Johansson* (C)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:557 Driftvärn för energianläggningar

av *Björn Söder* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:563 Skydd mot utländsk påverkan och säkerhetshotande verksamhet

av *Azadeh Rojhan* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:574 Uppföljning av Trafikanalys förslag om färdtjänstutredning av kriterierna för färdtjänstillstånd

av *Malin Östh* (V)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:571 Rimliga betaltider för att rädda jobb, tillväxt och investeringar

av *Rashid Farivar* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:565 Tillsyn av privata IVF-kliniker

av *Karin Rågsjö* (V)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:577 700 000 människor i fattigdom

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:564 Adhd-diagnoser utan tillräckliga undersökningar

av *Karin Rågsjö* (V)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

Prot. 2025/26:88
12 mars

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.37.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 100 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Utökning av antalet suppleanter.....	1
§ 4 Val av extra suppleant.....	1
§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7 Lärare och elever och Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation.....	2
Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU9	2
Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU16	2
Anf. 1 JOAR FORSSELL (L)	2
Anf. 2 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	4
Anf. 3 JOAR FORSSELL (L) replik	5
Anf. 4 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	5
Anf. 5 JOAR FORSSELL (L) replik	6
Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	6
Anf. 7 JOAR FORSSELL (L) replik	7
Anf. 8 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	7
Anf. 9 JOAR FORSSELL (L) replik	8
Anf. 10 ISABELL MIXTER (V) replik	9
Anf. 11 JOAR FORSSELL (L) replik	9
Anf. 12 ISABELL MIXTER (V) replik	10
Anf. 13 JOAR FORSSELL (L) replik	10
Anf. 14 MATS WIKING (S).....	11
Anf. 15 JÖRGEN GRUBB (SD)	13
Anf. 16 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	14
Anf. 17 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	15
Anf. 18 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	15
Anf. 19 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	16
Anf. 20 ISABELL MIXTER (V) replik	16
Anf. 21 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	17
Anf. 22 ISABELL MIXTER (V) replik	17
Anf. 23 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	18
Anf. 24 MATS WIKING (S) replik.....	18
Anf. 25 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	19
Anf. 26 MATS WIKING (S) replik.....	19
Anf. 27 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	20
Anf. 28 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	20
Anf. 29 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	21
Anf. 30 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	21
Anf. 31 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	22
Anf. 32 ISABELL MIXTER (V).....	22
Anf. 33 JOHANNA RANTSI (M)	25
Anf. 34 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	27
Anf. 35 JOHANNA RANTSI (M) replik	28
Anf. 36 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	28
Anf. 37 JOHANNA RANTSI (M) replik	29

Anf. 38	NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	29
	(forts. § 9)	31
	Ajournering	31
	Återupptaget sammanträde	31
	§ 8 Statsministerns frågestund	32
	<i>KU-granskning av den tidigare nationella säkerhetsrådgivaren</i>	32
Anf. 39	LENA HALLENGREN (S)	32
Anf. 40	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	32
Anf. 41	LENA HALLENGREN (S)	32
Anf. 42	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	33
	<i>Åtgärder mot höjda energipriser</i>	33
Anf. 43	OSCAR SJÖSTEDT (SD)	33
Anf. 44	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	33
Anf. 45	OSCAR SJÖSTEDT (SD)	34
Anf. 46	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	34
	<i>Stopp för tonårsutvisningar</i>	34
Anf. 47	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	34
Anf. 48	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	35
Anf. 49	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	35
Anf. 50	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	36
	<i>Arbetslösa akademiker</i>	36
Anf. 51	ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	36
Anf. 52	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	37
Anf. 53	ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	37
Anf. 54	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	38
	<i>Tonårsutvisningarna</i>	38
Anf. 55	JACOB RISBERG (MP)	38
Anf. 56	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	39
Anf. 57	JACOB RISBERG (MP)	39
Anf. 58	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	39
	<i>Den svenska ekonomin</i>	40
Anf. 59	JÖRGEN BERGLUND (M)	40
Anf. 60	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	40
	<i>Stöd till den iranska oppositionen</i>	40
Anf. 61	CAMILLA BRODIN (KD)	40
Anf. 62	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	41
	<i>Skillnaden mellan kvinnors och mäns ekonomiska verksamhet</i>	41
Anf. 63	LOUISE EKLUND (L)	41
Anf. 64	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	41
	<i>Statsministerns tjänsteutövning och den nationella säkerhetsrådgivaren</i>	42
Anf. 65	OLA MÖLLER (S)	42
Anf. 66	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	42
	<i>Könstillhörighetslagen och äldres rätt att välja kön på vårdpersonal</i>	42
Anf. 67	CARITA BOULWÉN (SD)	42
Anf. 68	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	43
	<i>Franska kärnvapen på svensk mark</i>	43
Anf. 69	HÅKAN SVENNELING (V)	43
Anf. 70	Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	43

<i>Rättssäkerhet och tonårsutvisningar</i>	44
Anf. 71 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	44
Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	44
<i>Troféjakt på hotade djur</i>	45
Anf. 73 REBECKA LE MOINE (MP).....	45
Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	45
<i>Det nya betygssystemet</i>	45
Anf. 75 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	45
Anf. 76 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	45
<i>Avveckling av konfessionella skolor</i>	46
Anf. 77 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	46
Anf. 78 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	46
<i>Statsministerns kansli och den nationella säkerhetsrådgivaren</i>	46
Anf. 79 LAILA NARAGHI (S).....	46
Anf. 80 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	47
<i>Löntransparensdirektivet</i>	47
Anf. 81 MAGNUS PERSSON (SD).....	47
Anf. 82 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	47
<i>Hat och hot mot flickor och kvinnor på sociala medier</i>	48
Anf. 83 ANNA LASSES (C).....	48
Anf. 84 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	48
<i>Statsbidrag till sjukvården</i>	48
Anf. 85 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP).....	48
Anf. 86 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	49
<i>Utökat säkerhetssamarbete med Frankrike</i>	49
Anf. 87 FREDRIK AHLSTEDT (M).....	49
Anf. 88 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	49
<i>Tryckfrihetsförordningen och den nationella säkerhetsrådgivaren</i>	50
Anf. 89 PETER LÖBERG (S).....	50
Anf. 90 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	50
§ 9 (forts. från § 7) Lärare och elever och Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation (forts. UbU9 och UbU16)	50
Anf. 91 MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	50
Anf. 92 MATS WIKING (S) replik.....	53
Anf. 93 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	53
Anf. 94 MATS WIKING (S) replik.....	53
Anf. 95 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik.....	54
(forts. § 11).....	54
Ajournering	54
Återupptaget sammanträde	54
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 mars	54
CU14 Hyresrätt m.m.	54
CU16 Associationsrätt.....	55
UbU6 Förskolan.....	56
§ 11 (forts. från § 9) Lärare och elever och Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation (forts. UbU9 och UbU16)	58

Anf. 96 CAMILLA HANSÉN (MP).....	58
Anf. 97 LINUS SKÖLD (S).....	60
Anf. 98 DANIEL RIAZAT (-).....	62
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	63
§ 12 FN i svensk utrikespolitik	63
Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU16.....	63
Anf. 99 YASMINE ERIKSSON (SD).....	63
Anf. 100 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	64
Anf. 101 MAGDALENA THURESSON (M).....	66
Anf. 102 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	67
Anf. 103 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	69
Anf. 104 JACOB RISBERG (MP) replik.....	71
Anf. 105 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik.....	72
Anf. 106 JACOB RISBERG (MP) replik.....	72
Anf. 107 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik.....	73
Anf. 108 KERSTIN LUNDGREN (C).....	73
Anf. 109 FREDRIK MALM (L).....	75
Anf. 110 JACOB RISBERG (MP).....	77
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	79
§ 13 (forts. från prot. 87) Cirkulär och giffri ekonomi (forts.	
MJU12).....	79
Anf. 111 KATARINA LUHR (MP) replik.....	79
Anf. 112 LARS JOHNSSON (M) replik.....	79
Anf. 113 KATARINA LUHR (MP) replik.....	80
Anf. 114 LARS JOHNSSON (M) replik.....	80
Anf. 115 ANDREA ANDERSSON TAY (V).....	81
Anf. 116 STINA LARSSON (C).....	83
Anf. 117 KATARINA LUHR (MP).....	85
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	88
§ 14 En ny lag om tillhandahållande på marknaden av EU-	
gödselprodukter	88
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU14.....	88
(Beslut skulle fattas den 18 mars.).....	88
§ 15 Bordläggning.....	89
§ 16 Anmälan om interpellationer	89
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	90
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor	90
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.37.	92